

1.ULUSLARARASI KÜRESELLEŞME VE GÜVENLİK KONGRESİ

20-21 ŞUBAT 2021
ANKARA

EDİTÖR
Dr. Pelin YANTUR

İKSAD Publications – 2021©

KONGRE KİTABI

1.ULUSLARARASI KÜRESELLEŞME VE GÜVENLİK KONGRESİ

20-21 ŞUBAT 2021

ANKARA

KONGRE KİTABI

EDİTÖR

Dr. Pelin YANTUR

**Bu kitabın tüm hakları İKSAD Yayınevine aittir.
Kitapta bulunan çalışmaların yasal ve etik sorumluluğu
yazarlara aittir.*

YAYIN TARİHİ : 25.02.2021

ISBN: 978-625-7636-04-9

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Abdullah ÖZTÜRK
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Prof.Dr. Edip ÖRÜCÜ
Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi

Prof. Dr. Erdin BOZKURT
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Hazim Abd Mohammed ALJEWAREE
AlKitab university / Kirkuk – Iraq

Prof. Dr. Mustafa Talas
Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi

Prof. Zhanzhakova SHOLPAN
Atyrau University

Doç. Dr. Adil AKINCI
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

Doç.Dr. Ahmet Umut HACİFEVZİOĞLU
Nişantaşı Üniversitesi

Doç. Dr. A. İnci Sökmen ALACA
İstanbul Arel Üniversitesi

Doç. Dr. Ayşen ALTUN ADA
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

Doç. Dr. Fahri ERENEL
İstinye Üniversitesi

Doç.Dr. Bengü HIRLAK
Kilis 7 Aralık Üniversitesi

Doç. Dr. Cemil İNAN
Mardin Artuklu Üniversitesi

Doç. Gamze Ebru ÇİFTÇİ
Hitit Üniversitesi

Doç. Dr. Gülseren KARAGÖZ AKAR
Boğaziçi Üniversitesi

Doç. Dr. Reyhan DADAŞOVA
Azərbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi

Doç. Dr. Melek AKDOĞAN GEDİK
Çukurova Üniversitesi

Doç.Dr. Sarash KONYRBAEVA
Farabi Kazakh National University

Doç. Dr. Yavuz AKÇİ
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Doç. Dr. Yener Lütfü MERT
İstanbul Galata Üniversitesi

Doç. Dr. Yunus Emre TANSÜ
Gaziantep Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Serkan GÜNDOĞDU
Munzur Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ümit YILDIRIM
Bayburt Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Yasin SÖĞÜT
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep HİÇDURMAZ
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

Dr. Cihandar HASANHANOGLU
Başkent Üniversitesi

Dr. Deepanjali MISHRA
KIIT University, India

Dr. Froilan D. MOBO
Philippine Merchant Marine Academy

Dr. Mahir TERZİ
Kültür ve Turizm Bakanlığı

Dr. Mohamed El MALKİ
Mohammed First University, Oujda, Morocco

Dr. Seda BAŞAR YILMAZ
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Dr. Sujeewa POLGAMPALA
Siyane National Collage

Dr. Selçuk KEÇEL
GAZİ ÜNİVERSİTESİ

DÜZENLEME KURULU

PROF.DR. MUSTAFA TALAS
DOÇ. DR. REYHAN DADAŞOVA
DOÇ.DR. SEVCAN YILDIZ
DR. DAMEZHAN SADYKOVA
DR. HAKAN ÇETİNER
DR.SERKAN GÜN
İBRAHİM KAYA
SEFA SALİH BİLDİRİCİ

GENEL KOORDİNATÖR:

YASEMİN AĞAOĞLU

KOORDİNATÖR:

YUSUF SÖYLEMEZ

```
var today = Date();  
var h = today.getHours();  
var m = today.getMinutes();  
var s = today.getSeconds();  
m = correctTime(m);
```

20 - 21 ŞUBAT 2021 / ANKARA
SON ÖZET GÖNDERİM TARİHİ: 10 ŞUBAT 2021

ONLINE KATILIM

1.ULUSLARARASI KÜRESELLEŞME VE GÜVENLİK KONGRESİ

20-21 ŞUBAT 2021

ANKARA

KONGRE PROGRAMI

Meeting ID: 393 203 2012
Passcode: 252525

zoom

Önemli, Dikkatle Okuyunuz Lütfen

- ❖ Kongremizde Yazım Kurallarına uygun gönderilmiş ve bilim kurulundan geçen bildiriler için online (video konferans sistemi üzerinden) sunum imkanı sağlanmıştır.
- ❖ Online sunum yapabilmek için <https://zoom.us/join> sitesi üzerinden giriş yaparak “Meeting ID or Personal Link Name” yerine ID numarasını girerek oturuma katılabilirsiniz.
- ❖ Zoom uygulaması ücretsizdir ve hesap oluşturmaya gerek yoktur.
- ❖ Zoom uygulaması kaydolmadan kullanılabilir.
- ❖ Uygulama tablet, telefon ve PC’lerde çalışıyor.
- ❖ Her oturumdaki sunucular, sunum saatinden 5 dk öncesinde oturuma bağlanmış olmaları gerekmektedir.
- ❖ Tüm kongre katılımcıları canlı bağlanarak tüm oturumları dinleyebilir.
- ❖ Moderatör – oturumdaki sunum ve bilimsel tartışma (soru-cevap) kısmından sorumludur.
- ❖ İsminizin başına salon isminizi yazınız. (S-2 Ahmet KORKMAZ) gibi

Dikkat Edilmesi Gerekenler- TEKNİK BİLGİLER

- ◆ Bilgisayarınızda mikrofon olduğuna ve çalıştığına emin olun.
- ◆ Zoom'da ekran paylaşma özelliğine kullanabilmelisiniz.
- ◆ Katılım belgeleri kongre sonunda tarafınıza pdf olarak gönderilecektir
- ◆ Kongre programında yer ve saat değişikliği gibi talepler dikkate alınmayacaktır

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

- ❖ To be able to attend a meeting online, login via <https://zoom.us/join> site, enter ID “Meeting ID or Personal Link Name” and solidify the session.
- ❖ The Zoom application is free and no need to create an account.
- ❖ The Zoom application can be used without registration.
- ❖ The application works on tablets, phones and PCs.
- ❖ The participant must be connected to the session 5 minutes before the presentation time.
- ❖ All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- ❖ Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

Points to Take into Consideration - TECHNICAL INFORMATION

- ◆ Make sure your computer has a microphone and is working.
- ◆ You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
- ◆ Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
- ◆ Requests such as change of place and time will not be taken into consideration in the congress program.

20.02.2021
CUMARTESİ/ 10:30-12:00

AÇILIŞ KONFERANSI

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE GÜVENLİK STRATEJİLERİ VE TÜRKİYE

PROF. DR. MUSTAFA TALAS
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ

PANEL **KÜRESELLEŞME VE GÜVENLİK**

MODERATÖR

DOÇ. DR. YUNUS EMRE TANSU
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ

KONUŞMACILAR

PROF. DR. MEHMET EMİN SÖNMEZ
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ

DOÇ. DR. ALİ FUAT GÖKÇE
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ

20.02.2021
CUMARTESİ/ 12:15-14:30

OTURUM-1, SALON-1 / MODERATÖR: Dr. Öğr. Üyesi Süha ÇELİKKAYA

Meeting ID: 393 203 2012
Passcode: 252525

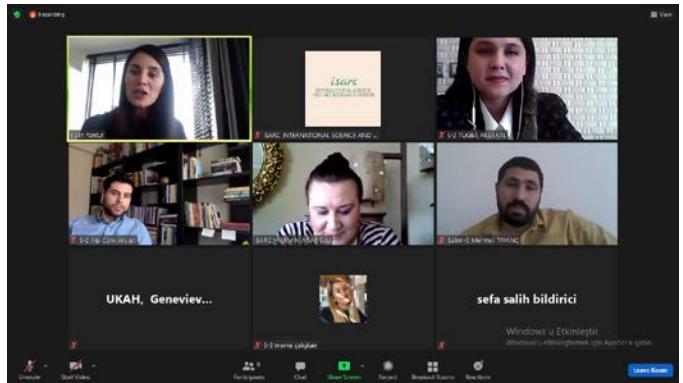
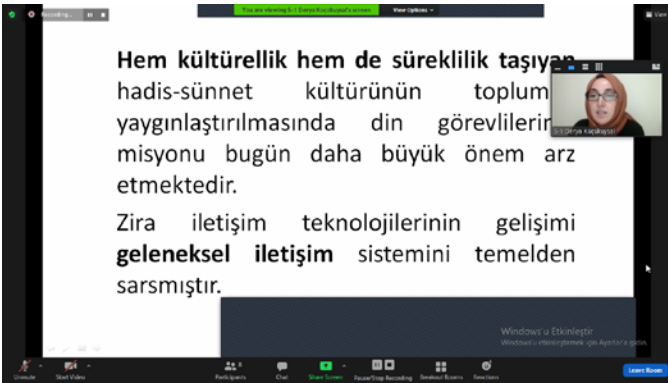
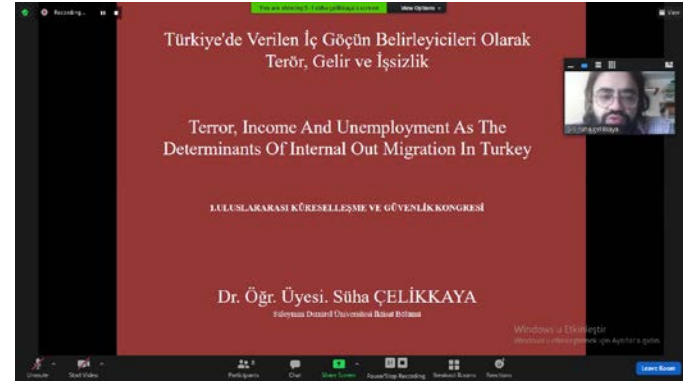
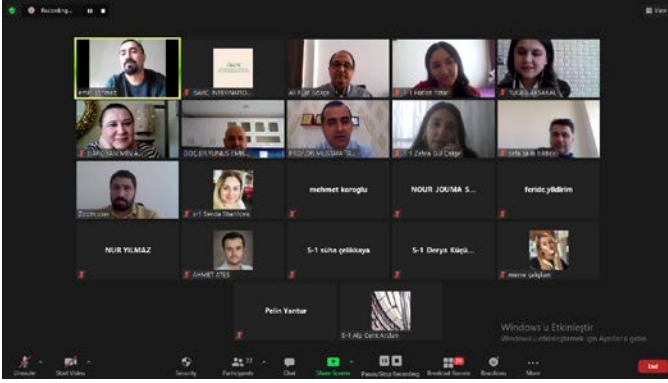
YAZARLAR	ÜNİVERSİTE	BİLDİRİ BAŞLIĞI
Ahmet ATEŞ Anıl Çağlar ERKAN	Iğdır University Burdur Mehmet Akif University	SHARING SECRETS: INTELLIGENCE COOPERATION EFFORTS OF THE EUROPEAN UNION
Dr. Öğr. Üyesi Sevda ŞƏRİFOVA	Bakü Devlet Üniversitesi	YENİ JEOPOLİTİK DURUMLARDA GÜNEY KAFKASYA
Hatice TATAR	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	KÜRESELLEŞME OLGUSUNUN FEMİNİST GÜVENLİK ALANINA YANSIMALARI
Zehra Gül ÇALIŞIR	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	NÜKLEER SİLAH YARIŞINA DÖNÜŞEN HİNDİSTAN-PAKİSTAN İHTİLAFI: KEŞMİR
Dr. Öğr. Üyesi Süha ÇELİKKAYA	Suleyman Demirel University	TÜRKİYE'DE VERİLEN İÇ GÖÇÜN BELİRLEYİCİLERİ OLARAK TERÖR, GELİR VE İŞSİZLİK
Ulviyya Khalilova	Azerbaijan University of Languages	THE INFLUENCES OF SOCIAL NETWORKING WEBSITES IN THE DEVELOPMENT OF MATERIALISTIC ASPIRATIONS AMONG THE YOUTH IN AZERBAIJAN
Derya KÜÇÜKUYSAL	Istanbul Sabahattin Zaim University	DİN GÖREVLİLERİNDE HADİS- SÜNNET KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMASI: ŞİŞLİ ÖRNEĞİ
AMAECHI Ngozi Valeriana Felicia A. ORIH OHALETE Iheoma Virginia	Imo State College of Education	ADOPTION OF CCTV IN SCHOOL ADMINISTRATION AND SECURITY OF STUDENTS: AN EMPIRICAL STUDY OF SECONDARY SCHOOL ADMINISTRATION IN IMO STATE
EZEJI, Rebecca Tochukwu OHALETE Iheoma Virginia ELEZUO, Gladys Chinyere	Imo State College of Education	PERIMETER FENCING AND SCHOOL SECURITY: AN EMPIRICAL SURVEY OF THE EXPERIENCE OF THE SECONDARY SCHOOL ADMINISTRATORS AND TEACHERS IN IMO STATE
OKWARA, Chiukpai Anya O. CHUKWUNYERE, Christiana Chidimma Chienyenwa U. CHIEKEZI	Abia State University	PREVALENCE OF INSECURITY AND SURVIVAL OF ENTREPRENEURIAL BUSINESS IN IMO STATE, NIGERIA

20.02.2021
CUMARTESİ/ 12:15-14:30

OTURUM-1, SALON-2 / MODERATÖR: Dr. Öğr. Üyesi Pelin YANTUR

Meeting ID: 393 203 2012
Passcode: 252525

YAZARLAR	ÜNİVERSİTE	BİLDİRİ BAŞLIĞI
Tuğba AKSAKAL	Kahramanmaraş Sütçü İmam Universty	KÜRESELLEŞMENİN SİYASAL ALANDAKİ ETKİSİ : KAZAKİSTAN DEVLETİ ÖRNEĞİ
Arş. Gör. Dr. Mehmet TAYANÇ	Siirt Üniversitesi	KÜRESELLEŞME VE SERMAYE KISKACINDA KENT VE KENTSEL MEKÂNLAR
Merve ÇALIŞKAN	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	TÜRKİYE’NİN TERÖRLE MÜCADELESİNDE SİLAHLI İNSANSIZ HAVA ARAÇLARININ (SİHA) ROLÜ
Dr. Öğr. Üyesi Pelin YANTUR	İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	KÜRESEL EKONOMİDE EKONOMİK GÜVENLİĞİN ARTAN ÖNEMİ
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim İRDEM Alp Cenk ARSLAN	Polis Akademisi Başkanlığı	KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE ÖRGÜTSEL İLETİŞİMİN VE HALKLA İLİŞKİLERİN GÜVENLİK YÖNETİMİNDE ARTAN ÖNEMİNE İLİŞKİN ANALİTİK BİR DEĞERLENDİRME
EBENEZER AKPAN	University of Uyo	SYSTEMATICITY IN SCIENTIFIC RESEARCH: A LEADING WAY TO REALISATION OF DEPENDABLE RESEARCH FINDINGS THROUGH A SYSTEMATIC REVIEW
Usen Godwin IKPE Grace JOHNSON Udoibok Kinsley SUNDAY	University of Uyo	HUMAN RESOURCES MANAGEMENT AS A FUNCTION OF INNOVATIVE LEADERSHIP IN TERTIARY INSTITUTIONS IN AKWA IBOM STATE
ONUOHA, Angela Chidinma Nonye Irene ANGELE OKWARA, Chiukpai Anya O.	Federal College of Education	JOB INSECURITY IN THE PHASE OF COVID-19 PANDEMIC: IMPLICATIONS ON IMO STATE WORKERS’ EMOLUMENTS
UKAH, Genevieve Ngozi	Imo State College of Education	PERSONALITY VARIABLES AND TEACHERS PERFORMANCE IN SECONDARY SCHOOL IN IMO STATE

İÇİNDEKİLER (CONTENT)

YAZAR (Author's)	BAŞLIK (Title)	SAYFA(Page)
ÖZET METİNLER		
AMAECHI Ngozi Valeriana Felicia A. ORIH OHALETE Iheoma Virginia	ADOPTION OF CCTV IN SCHOOL ADMINISTRATION AND SECURITY OF STUDENTS: AN EMPIRICAL STUDY OF SECONDARY SCHOOL ADMINISTRATION IN IMO STATE	1
Ahmet ATEŞ Anıl Çağlar ERKAN	SHARING SECRETS: INTELLIGENCE COOPERATION EFFORTS OF THE EUROPEAN UNION	2
İbrahim İRDEM Alp Cenk ARSLAN	KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE ÖRGÜTSEL İLETİŞİMİN VE HALKLA İLİŞKİLERİN GÜVENLİK YÖNETİMİNDE ARTAN ÖNEMİNE İLİŞKİN ANALİTİK BİR DEĞERLENDİRME	3
Derya KÜÇÜKUYSAL	DİN GÖREVLİLERİNDE HADİS-SÜNNET KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMASI: ŞİŞLİ ÖRNEĞİ	5
EBENEZER AKPAN	SYSTEMATICITY IN SCIENTIFIC RESEARCH: A LEADING WAY TO REALISATION OF DEPENDABLE RESEARCH FINDINGS THROUGH A SYSTEMATIC REVIEW	7
Ulviyya Khalilova	THE INFLUENCES OF SOCIAL NETWORKING WEBSITES IN THE DEVELOPMENT OF MATERIALISTIC ASPIRATIONS AMONG THE YOUTH IN AZERBAIJAN	8
Pelin YANTUR	KÜRESEL EKONOMİDE EKONOMİK GÜVENLİĞİN ARTAN ÖNEMİ	9
EZEJI, Rebecca Tochukwu OHALETE Iheoma Virginia ELEZUO, Gladys Chinyere	PERIMETER FENCING AND SCHOOL SECURITY: AN EMPIRICAL SURVEY OF THE EXPERIENCE OF THE SECONDARY SCHOOL ADMINISTRATORS AND TEACHERS IN IMO STATE	11
TUĞBA AKSAKAL	KÜRESELLEŞMENİN SİYASAL ALANDAKİ ETKİSİ: KAZAKİSTAN DEVLETİ ÖRNEĞİ	12
Hatice TATAR	KÜRESELLEŞME OLGUSUNUN FEMİNİST GÜVENLİK ALANINA YANSIMALARI	14
Mehmet TAYANÇ	KÜRESELLEŞME VE SERMAYE KISKACINDA KENT VE KENTSEL MEKÂNLAR	16
ZEHRA GÜL ÇALIŞIR	NÜKLEER SİLAH YARIŞINA DÖNÜŞEN HİNDİSTAN-PAKİSTAN İHTİLAFI: KEŞMİR	18

OKWARA, Chiukpai Anya O. CHUKWUNYERE, Christiana Chidimma Chienyenwa U. CHIEKEZI	PREVALENCE OF INSECURITY AND SURVIVAL OF ENTREPRENEURIAL BUSINESS IN IMO STATE, NIGERIA	20
ONUOHA, Angela Chidinma Nonye Irene ANGELE OKWARA, Chiukpai Anya O.	JOB INSECURITY IN THE PHASE OF COVID- 19 PANDEMIC: IMPLICATIONS ON IMO STATE WORKERS' EMOLUMENTS	21
Süha ÇELİKKAYA	TÜRKİYEDE VERİLEN İÇ GÖÇÜN BELİRLEYİCİLERİ OLARAK TERÖR, GELİR VE İŞSİZLİK	22
Merve ÇALIŞKAN	TÜRKİYE'NİN TERÖRLE MÜCADELESİNDE SİLAHLI İNSANSIZ HAVA ARAÇLARININ (SİHA) ROLÜ	24
UKAH, Genevieve Ngozi	PERSONALITY VARIABLES AND TEACHERS PERFORMANCE IN SECONDARY SCHOOL IN IMO STATE	26
Usen Godwin IKPE Grace JOHNSON Udoibok Kinsley SUNDAY	HUMAN RESOURCES MANAGEMENT AS A FUNCTION OF INNOVATIVE LEADERSHIP IN TERTIARY INSTITUTIONS IN AKWA IBOM STATE	27
Sevda ŞƏRİFOVA	YENİ JEOPOLİTİK DURUMLARDA CÜNEY KAFKASYA	28
TAM METİNLER		
İbrahim İRDEM Alp Cenk ARSLAN	KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE ÖRGÜTSEL İLETİŞİMİN VE HALKLA İLİŞKİLERİN GÜVENLİK YÖNETİMİNDE ARTAN ÖNEMİNE İLİŞKİN ANALİTİK BİR DEĞERLENDİRME	31
TUĞBA AKSAKAL	KÜRESELLEŞMENİN SİYASAL ALANDAKİ ETKİSİ : KAZAKİSTAN DEVLETİ ÖRNEĞİ	53
Hatice TATAR	KÜRESELLEŞME OLGUSUNUN FEMİNİST GÜVENLİK ALANINA YANSIMALARI	66
ZEHRA GÜL ÇALIŞIR	NÜKLEER SİLAH YARIŞINA DÖNÜŞEN HİNDİSTAN-PAKİSTAN İHTİLAFI: KEŞMİR	84
Ulviyya Khalilova	THE INFLUENCES OF SOCIAL NETWORKING WEBSITES IN THE DEVELOPMENT OF MATERIALISTIC ASPIRATIONS AMONG THE YOUTH IN AZERBAIJAN	92
Dr. Öğr. Üyesi Sevda Şərifova	YENİ JEOPOLİTİK DURUMLARDA CÜNEY KAFKASYA	117

ADOPTION OF CCTV IN SCHOOL ADMINISTRATION AND SECURITY OF STUDENTS: AN EMPIRICAL STUDY OF SECONDARY SCHOOL ADMINISTRATION IN IMO STATE

AMAECHI Ngozi Valeriana Ph.D

Federal College of Education Eha,
Amufu, Enugu State

Felicia A. ORIH, Ph.D

Department of Education Foundation
Imo State College of Education, Ihitte Uboma

OHALETE Iheoma Virginia, Ph.D

Department of Social Studies
Imo State College of Education

ABSTRACT

The study sought access the adoption of CCTV in school administration and security of students: an empirical study of secondary school administration in Imo State. Ex-post Facto research design was adopted for the study. The study was conducted in Imo state. The population of the study comprised school principals, teachers and students in secondary schools in Imo State. Stratified random sampling technique was used to select 40 principals, 40 vice principal academics, 80 teachers and 160 students that constituted the sample size 320 used for the study. The Main Instrument used in this study was a questionnaire titled “CCTV, School Administration and Student Security Questionnaire (CCTVSASSQ)”. Face and content validation of the instrument was carried out by an expert in test, measurement and evaluation from Imo State University to ensure that the validity of the instrument. Cronbach Alpha technique was used to determine the level of reliability of the instrument. The reliability coefficient obtained was 0.81 and this was high enough to justify the use of the instrument. The researcher subjected the data generated for this study to appropriate statistical techniques such as percentage analysis and simple regression. The test for significance was done at 0.05 alpha levels. The study reveals that CCTV has become popular and with its wide range of application, it serves as a tool for security, meets the objectives of theft reduction, asset protection, security investigations, and providing evidence. Unfortunately, despite the usefulness of the CCTV, level of availability of the facilities in secondary schools in Imo State is very low. The results also proved that the extent of utilization of CCTV in secondary schools in Imo State are very low due to its low level of availability. Finally, the results proved that there is significant influence of CCTV on school administration and security of students in secondary schools in Imo State. One of the recommendations was that government should develop policies governing the use of CCTV in schools through a consultative process involving key stakeholders in education, but not limited to: teachers; parents; students; and community. Also, consideration be given to the development of these policies concerning access to recorded evidence and regulations regarding the purpose for which CCTV is used

KEYWORDS: CCTV, School Administration, Students Security and Imo State

**SHARING SECRETS: INTELLIGENCE COOPERATION EFFORTS OF THE
EUROPEAN UNION**

Ahmet ATEŞ

Ph.D., Faculty Member, Iğdır University, Faculty of Economics and Administrative Sciences,
Department of Political Science and International Relations ORCID: 0000-0001-5184-7701

Anıl Çağlar ERKAN

Faculty Member, Burdur Mehmet Akif University, Tefenni Vocational School, Department of
Management and Organization ORCID: 0000-0001-9693-6556

Intelligence is one of the core pillars of national security. Therefore, it is one of the least expected areas of cooperation. A comprehensive analysis of relevant literature asserts that there are several obstacles to intelligence cooperation. In other words, states do not prefer intelligence cooperation for several reasons such as regime type, lack of shared identities and normative motivation, bureaucratic culture and resistance, legal responsibilities, and transparency and trust factors. Even if they had to cooperate, they prefer bilateral intelligence cooperation. However, as result globalization of national security threats, intelligence organizations are currently obliged to cooperate multilaterally even though they do not prefer to do so. The European Union (EU) has been a pioneering example of multilateral intelligence cooperation in the last decade. While intelligence agencies of the EU, INTCEN and Europol, provide the legal framework of intelligence cooperation among the union, informal channels such as the Club of Berne are also proven useful for the EU's intelligence cooperation. We argue that the relative success of European intelligence cooperation derives from at least three factors. These are institutionalized demand for intelligence governance, the delegated authority of the members of the EU's (epistemic) intelligence community, and its ability to set the national security agenda of the EU.

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE ÖRGÜTSEL İLETİŞİMİN VE HALKLA İLİŞKİLERİN GÜVENLİK YÖNETİMİNDE ARTAN ÖNEMİNE İLİŞKİN ANALİTİK BİR DEĞERLENDİRME

İbrahim İRDEM

Dr. Öğr. Üyesi, Polis Akademisi Başkanlığı Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Ana Bilim Dalı, Orcid: 0000-0003-0559-3418

Alp Cenk ARSLAN

Polis Akademisi Başkanlığı Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Ana Bilim Dalı, Orcid: 0000-0002-5526-2089

Özet

Küreselleşme olgusuyla birlikte son yıllarda ivme kazanan değişim, dönüşüm ve gelişmeler, bilhassa iletişim teknolojilerinin gelişimi, yönetme işini icra eden aktörlerin iletişim stratejilerine daha fazla bağlılığını gündeme getirmiştir. Özellikle özel sektör organizasyonlarının iletişime dayalı uygulamaya geçtikleri stratejiler, kamu yönetimi ve kamu organlarını da bu uygulamaları sahiplenmeye itmiştir.

Yönetişim düşüncesinin hakim bir paradigma haline geldiği günümüzde, ‘iletişim alanı’, örgütler için hayati bir ihtiyaç halini almıştır. Çalışmada öncelikle etkisinin halen devam etmekte olduğu düşünülen küreselleşme olgusunun kamu yönetimi üzerindeki etkisi tartışılacaktır. Akabinde ise yakın geçmişte küreselleşme ile meydana gelen gelişmelerin kamu örgütlerinde halkla ilişkilerin rolünü artırmasına bağlı olarak yönetim sürecinde iletişimin artan etkisi ve 21. yüzyılın kamu yönetimi anlayışında iletişim yönetimine duyulan ihtiyaç değerlendirilecektir.

Bu çalışmada betimleyici analiz ve yorumlama yöntemlerine başvurularak, literatürde yer alan örgüt teorileri, küreselleşme ve iletişim yönetimi konuları analitik bir çözümlemeye tabi tutularak sentezlenmiştir. Çalışmanın temel varsayımı ise güvenlik sağlayıcı aktörlerin iletişim stratejilerini ve halkla ilişkiler faaliyetlerini başta özel sektör organizasyonları olmak üzere tıpkı diğer kamu/özel sektör aktörleri kadar sahiplenmesi gerektiği hususudur.

Anahtar Kelimeler: Örgütsel İletişim, Halkla İlişkiler, Küreselleşme, Güvenlik Yönetimi

AN ANALYTICAL EVALUATION OF THE INCREASING IMPORTANCE OF ORGANIZATIONAL COMMUNICATION AND PUBLIC RELATIONS IN SECURITY MANAGEMENT WITH THE GLOBALIZATION PROCESS

Abstract

The change, transformation and developments that have gained momentum in recent years with the phenomenon of globalization, especially the development of communication technologies, have brought more commitment to the communication strategies. Thus, actors in the management process have become more dependent on communication strategies. Especially the strategies that private sector organizations have implemented based on communication have pushed the public administration and public bodies to adopt these practices.

In today's world where governance thought has become a dominant paradigm, the 'communication field' has become a vital need for organizations. In this study, primarily, the impact of globalization phenomenon on public administration will be discussed. Subsequently, the increasing effect of communication in the governance process and the need for communication management in the understanding of public administration of the 21st century will be evaluated based on the recent developments with globalization phenomenon and increasing the role of public relations in public organizations.

Descriptive analysis and interpretation methods were used in this study. Organization theories, globalization and communication management issues in the literature were synthesized by subjecting to an analytical analysis. The basic assumption of the study is that security providers should embrace communication strategies and public relations activities as much as other public / private sector actors, especially as private sector organizations.

Keywords: Organizational Communication, Public Relations, Globalization, Security Management

**DİN GÖREVLİLERİNDE
HADİS-SÜNNET KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMASI: ŞİŞLİ ÖRNEĞİ**

Derya KÜÇÜKUYSAL

*Istanbul Sabahattin Zaim University, Faculty of Islamic Education, Department of Islamic
Sciences,
Halkalı Campus*

ORCID: 0000-0002-3133-9889

ÖZET

Hem kültürel hem de süreklilik taşıyan hadis-sünnet kültürünün toplumda yaygınlaştırılmasında din görevlilerinin misyonu bugün daha büyük önem arz etmektedir. Zira sosyal iletişim araçları yaygınlaştıkça kültürde küreselleşmektedir. Bu durum toplumumuzda daha çok an'anevî bir yolla günümüze kadar gelen hadis-sünnet kültürünü tehdit etmektedir. Bununla beraber hadis-sünnet kültürünün korunması ve yaygınlaştırılması hala önemli bir problem olarak karşımızda durmaktadır. Bunun için ise teorik araştırmaların yanı sıra, ampirik-saha araştırmalarına da alabildiğine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu açıdan bakılırsa araştırmamızın alanını oluşturan Şişli ilçesi incelenmeye değer bir nitelik taşımaktadır.

Bu araştırmada, veri toplama aracı olarak açık uçlu soruları da içeren 40 sorulu yüz yüze görüşme tekniği ile anket yöntemi esas alınmıştır. Araştırmamıza -kadın-erkek ayırmaksızın- 60 din görevlisi (vâiz, imam-hatip, müezzin-kayyım, Kur'an kursu öğreticisi) katılmıştır. Elde edilen veriler SPSS istatistik programı yardımı ile oluşturulan tablolarda incelenmiştir. Makalemiz üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm din görevlilerinin kişisel ve meslekî durumlarını, ikinci bölüm din görevlilerinin hadis-sünnet algılarını, hadis usûlü bilgi düzeylerini, temel hadis kitaplarını okuma-faydalanma sıklıklarını, üçüncü bölümde hadis-sünnet kültürünü topluma aktarma konusunda yöntemlerini, misyonlarını ve karşılaştıkları sorunları kapsamaktadır. Sonuç bölümü ise din görevlilerinin hadis-sünnet kültürünün yaygınlaştırılmasında yeterliliklerinin ve sahadaki etkinliklerinin tespit edilip geliştirilmesine yönelik tekliflerden oluşmaktadır. Böylelikle elde edilecek veriler, Diyanet İşleri Başkanlığınca gerçekleştirilen hizmet içi eğitim programlarının içeriğinin ihtiyaca göre şekillenmesine katkıda bulunacaktır. Çalışmamızdan DİB dışındaki akademi ve kurumlarda istifade edecektir.

Anahtar Kelimeler: Din Görevlisi, Şişli, Hadis, Sünnet.

IN RELIGIOUS OFFICIALS

HADIS- SUNNAH CULTURE: THE SAMPLE OF ŞİŞLİ

ABSTRACT

The mission of religious officials is of greater importance today in spreading the culture of hadith-sunnah, which is both cultural and continuous. Because as social communication tools become widespread, culture becomes global. This situation threatens the hadith-sunnah culture that has survived to the present day in a more contemporary way. However, preserving and spreading the hadith-sunnah culture still stands as an important problem. For this, besides theoretical research, empirical-field research is also needed. From this point of view, Şişli district, which is the field of our research, is worth examining.

In this study, 40-question face-to-face interview technique and questionnaire method including open-ended questions were used as data collection tools. 60 religious officials (preachers (vâiz), imam-hatip, muezzin-kayyım, Quran course instructor) -without discriminating between men and women- participated in our study. The data obtained were analyzed in tables created with the help of SPSS statistics program. Our article consists of three parts. The first section covers the personal and professional situations of religious officials, the second section covers the hadith-sunnah perceptions of the religious officials, their level of knowledge in hadith methodology, the frequency of reading and benefiting from basic hadith books, and the third section covers the methods, missions and problems they encounter in conveying the hadith-sunnah culture to the society. The conclusion part consists of proposals for identifying and improving the competence of religious officials in spreading the hadith-sunnah culture and their activities in the field. The data to be obtained in this way will contribute to the content of in-service training programs carried out by the Directorate of Religious Affairs according to the needs. It will benefit from our work in academies and institutions other than DIB.

Key Words: Religious Officer, Şişli, Hadith, Sunnah.

**SYSTEMATICITY IN SCIENTIFIC RESEARCH: A LEADING WAY TO
REALISATION OF DEPENDABLE RESEARCH FINDINGS THROUGH
A SYSTEMATIC REVIEW**

EBENEZER AKPAN

ABSTRACT

The study assessed systematicity in a scientific research as leading way to realisation of dependable research findings through a systematic review. Descriptive survey design was adopted for the study and the study was conducted in Akwa Ibom State using the public tertiary institutions in the state (University of Uyo, Akwa Ibom State University, Akwa Ibom State Polytechnic, Akwa Ibom State College of Education Afaha Nsit, and Akwa Ibom State College of Science and Technology). The population of the study comprised post graduate students in the two universities and academic staff from the five institutions. Simple random sampling technique was used to select 80 post graduate students from University of Uyo, 40 post graduate students from Akwa Ibom State University, and 30 academic staff from each of the 5 institutions, giving a total of 270 respondents for the study. The Instrument titled “SYSTEMATICITY IN SCIENTIFIC RESEARCH AND REALISATION OF DEPENDABLE RESEARCH FINDINGS QUESTIONNAIRE (SSRRDRFQ)” was used for the study. Face validation of the instrument was carried out by research experts in business administration while Cronbach Alpha technique was used to determine the level of reliability of the instrument. The reliability coefficient obtained was 0.92 which was proved high enough to justify the use of the instrument. The researcher subjected the data generated for this study to percentage analysis used to answer the research questions and Regression Analysis for testing the hypothesis. The test for significance was done at 0.05 alpha level. The study revealed that systematic approach in research has many roles including Identification, selection and critically appraising relevant primary research as well as extracting and analyzing relevant data. The result also proved that there is low extent of adoption of systematic review in research by undergraduate researchers in tertiary institutions in Akwa Ibom State. Finally, the result proved that adoption of systematic review in research has significant impact on realization of dependable results.

KEYWORDS: Systematicity in Research, Academic Staff, Post Graduate Students, Tertiary Institutions and Akwa Ibom State.

**THE INFLUENCES OF SOCIAL NETWORKING WEBSITES
IN THE DEVELOPMENT OF MATERIALISTIC ASPIRATIONS
AMONG THE YOUTH IN AZERBAIJAN**

Ulviyya Khalilova

Azerbaijan University of Languages

Abstract

This paper examines how social networking websites mediate the relationship between self-esteem and materialistic values. The ubiquity of information technology in today's society has been progressing swiftly and continually influencing individuals, in particular, the young generation. Besides preserving culture and tradition, universal values are much more broadly accepted by Azerbaijanis; especially, evaluate themselves within material life domain as a result of broader social networking websites usage. Azerbaijan is included in the list of less studied countries and doing such research about this multicultural and multi-religious country can give an opportunity to understand the effects of social networking websites on self-esteem and increasing materialistic trends among the youth. The quantitative research method was utilized by collecting and analyzing data in this research. The sample of this study includes 100 individuals, age group 18-30 years recruited from the youth that are the citizens of Azerbaijan. The potential contribution of this work to the literature is being the first of its kind for evaluating the influence of social networking websites on the development of youth materialism in Azerbaijan.

KÜRESEL EKONOMİDE EKONOMİK GÜVENLİĞİN ARTAN ÖNEMİ

Pelin YANTUR

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler

Fakültesi, Orcid: 0000- 0002- 2558- 6218

Özet

Geçmişten günümüze kadar olan süreçte ulusal güvenlik kavramı ele alınırken uzun bir süre boyunca kavram bir ülkenin sınırlarının, toprak bütünlüğünün ve egemenliğinin korunması olarak birincil öneme sahip konular arasında yer alırken, ekonomik güvenlik gibi alan dışı politikalar öncelikli politikalar arasında ikinci düzeyde öneme sahipti. Fakat yaşanan siyasi, ekonomik ve teknolojik gelişmeler sayesinde ulusal güvenlik için ikinci öneme sahip olan bu politikalar zamanla daha da önem arz eden hale gelmiştir. Ülkelerin bulunduğu coğrafi konum ve sahip olduğu askeri/savunma şartlarının yanı sıra küresel pazarlara ulaşım imkanı ve iktisadi faaliyetteki gücü ulusal güvenlik açısından birincil öneme sahip olmuştur.

Piyasa ekonomisi anlayışını benimseyen neo-liberal anlayış, küreselleşme kapsamında devletlerin dışa bağımlı hale gelmesiyle beraber ekonomik güvenlik konusu da artarak önem arz eden bir konu haline gelmektedir. Günümüzde üretimin dövizle bağlı olduğu ülkelerde güvenlik tehdidinin nereden ve kimden geleceği belli olmamakla birlikte ekonomik araçların saldırı ve savunma düşüncesiyle kullanılması yaygınlaşmaktadır. Bu durum nedeniyle ulusal güç ve güvenlik kavramları üzerinde değişim gözlemlenirken artık ulusal güvenliğin çoğunluklu olarak sadece askeri anlamda tanımlanması olarak değil, ekonomi güvenliği yaklaşımı da ele alınmaktadır. Bu çalışma kapsamında, ekonomik güvenliğe ilişkin kuramsal ve kavramsal çerçeve ele alınmış olup, ekonomik güvenliğin önem arz etmesinde etkili olan gelişmeler incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomi, Ekonomik Güvenliği, Ekonomik Savaş, Güvenlik, Küresel Ekonomi

THE GROWING SIGNIFICANCE OF ECONOMIC SECURITY IN THE GLOBAL ECONOMY

Abstract

While the concept of national security was discussed throughout past to present, while for a long time, the concept was among the primary issues as the protection of a country's borders, territorial integrity and sovereignty, out-of-area policies such as economic security were of secondary significance among priority policies. But thanks to the political, economic and technological developments, these policies, which carry secondary significance for national security, have become even more important over time. The geographical positions of the countries and the military/defence conditions they have, as well as the possibility of access to global markets and their capacity in economic activity have been of primary importance in terms of national security.

Neo-liberalism, which internalize the concept of market economy, becomes an increasingly important issue as the countries become foreign-dependant within the scope of globalization. At the present time, for the countries in which production depends on foreign currency, in addition to that it is not clear from which and whom the security threat will come , it is becoming widespread that economic tools are used in sense of offense and defence. Due to this case, changes in the concepts of national power and security have been observed, and now national security is mostly regarded not only as a definition in the military sense, but also as an approach to economic security. Within the scope of this study, the theoretical and conceptual framework for economic security has been analysed and the developments that are influential on the significance of economic security are examined.

Keywords: Economy, Economic Security, Economic Warfare, Security, Global Economy

**PERIMETER FENCING AND SCHOOL SECURITY: AN EMPIRICAL SURVEY OF
THE EXPERIENCE OF THE SECONDARY SCHOOL ADMINISTRATORS AND
TEACHERS IN IMO STATE**

EZEJI, Rebecca Tochukwu

Department of Education Foundation
Imo State College of Education, Ihitte Uboma

OHALETE Iheoma Virginia, Ph.D

Department of Social Studies
Imo State College of Education

ELEZUO, Gladys Chinyere, Ph.D

Department of Education Foundation
Imo State College of Education, Ihitte Uboma

ABSTRACT

This study was to assess the perimeter fencing and school security as an empirical survey of the experience of the secondary school administrators and teachers. Ex-Post Facto research design was adopted for the study. The study area was Imo state. The population of the study comprised school administrators and teachers in Imo state. A stratified sampling technique was used to select 20 principals, 40 vice principal and 240 teachers from the study area and these gave a sample size of 300 respondents which constituted the sample size for the study. The Main Instrument used in this study was a questionnaire titled “Perimeter Fencing and School Security Questionnaire (PFSSQ)”. Face and content validation of the instrument was carried out to ensure that the instrument had the accuracy for study under consideration. Cronbach Alpha technique was used to determine the level of reliability of the instrument. The reliability coefficient obtained was 0.88 and this was high enough to justify the use of the instrument. The researcher subjected the data generated for this study to appropriate statistical techniques such as descriptive statistics and simple regression. The test for significance was done at 0.05 alpha levels. The study concluded that schools indicated different levels of security via perimeter fencing with very low extent of availability of perimeter fencing. The result also proved that the level of the extent of school security is low. Finally, it was observed that there is significant influence of perimeter fencing on school security in secondary school in Imo State. One of the recommendations was that school administrators should take specific care related to “securing, perimeter fencing and limiting access points to the school.

KEYWORDS: *Perimeter Fencing, School Security, School Administrators and Teachers and Imo State*

KÜRESELLEŞMENİN SİYASAL ALANDAKİ ETKİSİ: KAZAKİSTAN DEVLETİ ÖRNEĞİ

TUĞBA AKSAKAL

Master Student, Kahramanmaraş Sütçü İmam University

ORCID:0000-0002-8906-6035

ÖZET

“Bizim büyük bir tarihimizin olduğunu gençlerimizin bilmesi gerek.”

Nursultan NAZARBAYEV

Küreselleşme değişen ve gelişen günümüz şartlarında yaşanılması kaçınılmaz bir durum olmuştur. Kendini dünya üzerinde son 30 yıl içinde gösteren küreselleşme süreci ile birlikte ulus devletler sosyal siyasal ekonomik kültürel alanlarda etkilenmiş ve değişim süreci içerisine girmişlerdir. Bu bağlamda, küreselleşmenin siyasal alandaki etkisi devlet yapılanmaları üzerinde kendini göstermiştir. Küreselleşme ile birlikte yaşanan bu etki dünya üzerinde bulunan gelişmiş ve gelişmekte olan tüm devletleri etkilemiş ve yeniden yapılanma sürecine itmiştir. Küreselleşmenin yaşanmasıyla devletler arasında var olan maddi ve manevi sınırlar kalkmış, ulus devletler kendi değer ve inançlarının yerini evrensel değerlere bırakmıştır. Bunun sonucunda tüm alanlarda bir bütünleşme gerçekleştirilmeye çalışarak ortak bir alan oluşturulması amaçlanmıştır.

Bu bağlamda küreselleşme süreciyle birlikte siyasal alanda yaşanan ilk gelişme, 1989 yılında Doğu Blok'unun çökmesidir. Sonrasında, Orta Asya tarihinde ulus devlet olarak uzun yıllar boyunca varlığını sürdüren ve bölgede hegemon güç olan SSCB'nin 1991 yılında dağılması ise bir diğer gelişmedir. Bu bölgede ulus-devlet olan SSCB içerisinde bulunan birçok Türk devleti uzun yıllar boyunca Rus yönetimi altında bulunmuştur. SSCB'nin dağılması ile birlikte Rus egemenliği altında bulunan Türki Cumhuriyetler bağımsızlıklarını kazanmıştır. Bu devletler arasında bulunan Kazakistan Devleti, 16 Aralık 1993 yılında Nursultan Nazarbayev öncülüğünde bağımsız olmuştur. Kazakistan Devlet yönetimi bu süreç içerisindeyken Sovyet Rusya döneminde kurumsallaşarak idari yapının çekirdeğini oluşturmuştur. Ancak, SSCB'nin dağılmasından sonra tek partili siyasal sistemin yerine demokratik bir anayasal yönetim modeli kabul edilmiştir ve dolayısıyla, batılı model örnek alınmaya çalışılarak Nazarbayev öncülüğünde kendi değerleri üzerinde yeni bir ulus-devlet inşası sürecine girerek idari alanda yeniden yapılanma yoluna gidilmiştir.

Bu çalışmada küreselleşmenin siyasal etkisi göz önüne alınarak ulus-devlet modelini oluşturma yolunda olan Kazakistan Devleti'nin SSCB'nin dağılması sonucunda uygulamaya çalıştığı yeni siyasal yapısı ele alınarak incelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, SSCB, Siyasal Sistem, Kazakistan Devleti.

THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON THE POLITICAL AREA: THE CASE OF THE KAZAKHSTAN STATE

ABSTRACT

With the globalization process that has occurred in the world in the last 30 years, states have entered a social-political economic cycle and have entered a process of change. In this context, the effect of globalization in the political sphere has been demonstrated on state structures. With globalization, this effect affected all developed and developing states in the

world and the re-experience continued. With the experience of globalization, the material and moral boundaries existing between states have been lifted, and nation states have left their own values and beliefs to universal values. For this, a common area is aimed by trying to achieve an integration of all messages.

In this context, the first development of globalization is the collapse of the Eastern Block in 1989. Later, the dissolution of the USSR in 1991, which has been the nation state in the history of Central Asia for many years, is another development. The Turkish state in the USSR, which was a nation-state in this period, was under Russian rule for many years. With the dissolution of the USSR, the Turkic Republics gained their independence under Russian rule. Among these states, the Kazakhstan State became independent under the leadership of Nursultan Nazarbayev on December 16, 1993. While the Kazakhstan State administration was in this process, it institutionalized in the Soviet Russia period and formed the core of the administrative structure. However, after the dissolution of the USSR, a democratic constitutional administration model was adopted instead of a single-party political system, and a new nation-state was built on its own tests under the leadership of Nazarbayev, and a new nation-state was built under the leadership of Nazarbayev.

In this study, taking into account the political effect of globalization, the new political structure of the State of Kazakhstan, which is on the way to form a nation-state model, as a result of the dissolution of the USSR, will be examined and examined.

Keywords: Globalization, USSR, Political System, Kazakhstan State.

KÜRESELLEŞME OLGUSUNUN FEMİNİST GÜVENLİK ALANINA YANSIMALARI

Hatice TATAR

Yüksek Lisans Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

ORCID ID: 0000-0003-4761-3122

ÖZET

Sosyal bilimlerin en tartışmalı konularından birisi olan küreselleşme, en genel tanımıyla, dünyada yaşanan ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel gelişim ve değişimlerin, aynı zamanda dünyanın herhangi bir yerinde alınan kararların veya yaşanan dönüşümlerin, dünyanın en uzak kesimlerinde bulunan kişilerin dahi yaşamlarını etkilemesi anlamına gelmektedir. Soğuk Savaş'ın sona erdiği 1990 sonrası uluslararası alanı daha fazla etkilemeye başlayan küreselleşme olgusu ve bu olgunun ortaya çıkardığı etki ve sorunlar uluslararası güvenlik alanında çeşitli dönüşümlerin yaşanmasına neden olmuştur.

Küreselleşmenin etkisiyle beraber uluslararası güvenlik alanında önceden düşünülmemiş olan ve alçak politika konuları arasında kabul görmüş birey güvenliği, çevre sorunları, dini sorunlar, insan hakları ve cinsiyet ayrımı vb. konular güvenlik sorunları içerisinde yer almaya başlamıştır. Feminist teorinin üzerine kurulduğu cinsiyet eşitsizliği kavramı küreselleşme etkisiyle önce tüm toplum kesimleri ve kurumları arasında, daha sonra ise uluslararası alanda ele alınıp, sorgulanmaya başlanmıştır. Feminist yaklaşım, uluslararası ilişkiler alanındaki hakim kavram, kuram ve teorilere yönelik eleştirileriyle beraber uluslararası güvenlik alanının mevcut anlayışı ve tanımlamalarını da ele almış ve yorumlamıştır. Alanda kadın bakış açısının eksikliği ve androcentric hakim bir sistemin varlığından yola çıkan feminist yaklaşım, uluslararası ilişkiler alanında kadın varlığının, deneyimlerinin ve tecrübelerinin görünür kılınmasını amaçlamıştır. Güvenlik alanında kadınların varlığının ele alınmasının önemini vurgulayan feminist yaklaşım, güvenlik eylemlerinin ve bu eylemlerin sonuçlarının en fazla kadınları etkilediğini savunmaktadır. Bundan dolayı feminist yaklaşım, uluslararası güvenlik alanının, kadınları görmezden gelmesinin mümkün olmadığına işaret etmektedir.

Küreselleşmenin etkisiyle küçülen dünyanın ve büyüyen dünya sorunlarının, güvenlik alanının dönüşümü ve kadın güvenliğine etkisi konuları üzerinde durmayı amaçlayan bu çalışmada, betimsel ve tarihsel araştırma yöntemi kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Feminist Güvenlik, Kadın, Uluslararası İlişkiler.

REFLECTIONS OF GLOBALIZATION ON FEMINIST SECURITY FIELD

Abstract

Globalization, one of the most controversial issues of social sciences, in its most general definitions means that the economic, political, social and cultural developments and changes experienced in the world, as well as the decisions taken or transformations experienced in any part of the world, affect the lives of even the people in the most distant parts of the world. After the end of the Cold War in 1990, the phenomenon of globalization that started to affect the international arena more and the effects and problems caused by this phenomenon led to various transformations in the field of international security.

With the effect of globalization, individual security, environmental problems, religious problems, human rights and gender discrimination, etc. which have not been considered in the

field of international security before and accepted among the low policy issues . issues began to be included in security issues. The concept of gender inequality, upon which feminist theory is built , has begun to be addressed and questioned first among all social segments and institutions, and then in the international arena , with the effect of globalization . The feminist approach, with its criticism of the dominant concepts, theories and theories in the field of international relations, as well as the current understanding and definitions of the international security fieldIt also discussed and interpreted. Based on the lack of a female perspective in the field and the existence of an androcentric dominant system, the feminist approach aimed to make visible women's existence, experiences and experiences in the field of international relations. Emphasizing the importance of addressing the existence of women in the field of security, the feminist approach argues that the security actions and the consequences of these actions affect women the most. Therefore, feminist approach of the international security field, suggests that is impossible to ignore women.

Descriptive and historical research method will be used in this study, which aims to focus on the transformation of the security area and the effects of the world that shrinks with the effect of globalization and the growing world problems

Keywords: Globalization, Feminist Security, Woman, International Relations.

**KÜRESELLEŞME VE SERMAYE KISKACINDA KENT VE KENTSEL
MEKÂNLAR**

Mehmet TAYANÇ

Dr. Araştırma Görevlisi, Siirt Üniversitesi Sosyoloji Bölümü.

ORCID: 0000 0002 9365 2272

ÖZET

Küreselleşmenin etkisiyle iletişim hızlanması, herkesin-her şeyle, herkesin-herkesle ve her şeyin herkesle hızlı etkileşimi kenti, özgün olmaktan uzaklaştırmakta ve tek tip, tek renkli kent kimliklerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Küreselleşme olgusunun kent kimliğine belki de en büyük zararı şüphesiz sermaye temelli kentlerin doğuşuna sebep olmasıdır. Durumun böyle olması ise kentleri hızlı bir değişim ve dönüşüme dâhil etmekte kentsel mekânların birbirine benzemesi ile neticelenmektedir. Özellikle kentlerin sermayenin merkezi olması bu dönüşümü hızlandırmaktadır. Böylece kentsel mekânlar kapitalizmin birer ögesi olmakta ve ekonomik bir meta olarak sunulmaktadır. Bu gelişmelere bağlı olarak ise günümüz kentleri aynı formlara bürünmektedir. Bunun en güzel örneğini ise kent dokusunu yarıp yükselen cam gök-kulelerin dünya coğrafyasına dağılımından görmek mümkündür. Durumun yaygın olması ve yavaş yavaş tüm dünya kentlerine yayılıyor olması, var olan kent kimliklerinin şekil değiştirip yerini yeni kimliklere veya kimliksizliğe bırakmasını beraberinde getirmektedir. Bu da tek bir kent kimliği tanımının yapılmasını zorlaştırmakta ve kentlerin cazibesini yok etmektedir. Yani günümüz insanı ayrı ayrı beş kenti gezmek yerine tek bir kenti gezmesi imgesel anlamda yeterli olacaktır.

Kentlerin pazar ürünü olarak sunulması ise beraberinde farklı sonuçları doğurmaktadır. Hazırlanan bu çalışma kentlerin ve kentsel mekânların nasıl şekil değiştirdiğini ve bu durumun kent kimliğine nasıl etki ettiğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Aynı şekilde ekonomik bir meta halini alan kentsel mekânların değişimini tetikleyen küresel gelişmelerin neler olduğunu açıklama gayesi taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kent, küreselleşme, sermaye, kentsel mekan.

The City in the Clamps of Globalisation and Capital and Urban Spaces

Summary

The acceleration of communication due to the effect of globalization, the rapid interaction of everyone-everything, everyone-everyone and everything with everyone, distances the city from being authentic and causes the emergence of uniform and monochrome urban identities. Perhaps the biggest damage of globalization to urban identity is undoubtedly that it caused the emergence of capital-based cities. This being the case, on the other hand, includes cities in a rapid change and transformation and results in the resemblance of urban spaces to each other. Especially the fact that cities are the centers of capital

accelerates this transformation. Thus, urban spaces become an element of capitalism and are presented as an economic commodity. Depending on these developments, today's cities take on the same forms. The best example of this can be seen from the distribution of the glass sky-towers that break through the urban fabric and rise to the world geography. The fact that the situation is widespread and that it is spreading gradually to all the cities of the world causes the existing urban identities to change shape and be replaced by new identities or lack of identity. This makes it difficult to define a single urban identity and destroy the attractiveness of cities. In other words, it will be sufficient for today's people to visit one city instead of visiting five cities separately.

Presenting cities as a market product brings different results. This study aims to reveal how cities and urban spaces change shape and how this situation affects urban identity. Likewise, it aims to explain what are the global developments that trigger the change of urban spaces that have become an economic commodity.

Keywords: City, globalization, capital, urban space.

NÜKLEER SİLAH YARIŞINA DÖNÜŞEN HİNDİSTAN-PAKİSTAN İHTİLAFI:

KEŞMİR

ZEHRA GÜL ÇALIŞIR

Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Department of Political Science and International Relations,
Avşar Campus

ORCID: 0000-0003-1389-1693

ÖZET

Keşmir, Hindistan'ın Kuzeyinde Asya Kıtasının neredeyse orta kısmında yer aldığı için "Asya'nın Kalbi" ya da "Hindistan alt-kısımının tacı" olarak anılmaktadır. Bu bölge 1800'lü yılların ortalarından itibaren birçok anlaşmazlığa ev sahipliği yapmış olsa da asıl sorunun baş göstermesi, yaklaşık 100 yıl kadar sonra Hindistan ve Pakistan'ın bağımsızlıklarını kazanması sonucu zirveye ulaşmıştır. İngiliz İmparatorluğu, bu bölgeyi Fransa'dan 1756 ve 1763 seneleri arasında meydana gelen Yedi Yıl Savaşları'nın neticesinde 1763'te imzalanan Paris Barışı ile sahiplenerek uzun dönemler boyunca Hindistan'ı sömürgeci bir anlayışla kontrol altında tutmuştur. 20. Yüzyıla gelindiğinde ise tüm dünyada yaşanan köklü değişiklikler ile Hindistan'da yaklaşık iki asır boyunca devam eden bu sömürgeci yönetime son verip bağımsız bir ülke olmak uğruna İngiliz yönetimine karşı mücadeleler başlamıştır. 1947 yılında bu mücadele sonuç vermiş ve İngiltere İmparatorluğu Hint yarımadasından çekilmiştir. 14-15 Ağustos 1947'de bağımsızlıklarını kazanan Hindistan ve Pakistan din temelli ayrışma sebebiyle bölünmüş ve bu ülkeler bölünmeden itibaren birbirlerine karşı iki taraflı güvensizlik duygusunu hep yaşamışlardır. İki ülkenin yaşadığı en önemli anlaşmazlık ise Keşmir Bölgesi ile ilgili olmuştur. Konumu itibariyle stratejik öneme sahip olan Keşmir bu iki ülke arasında ciddi krizlere yol açmıştır. Pakistan Keşmir halkının büyük çoğunluğunun Müslüman olmasını ileri sürerken, Hindistan ise tarihi bağlarını öne sürerek bölgede hakimiyeti ele geçirmeyi amaçlamıştır. Bu amaç uğruna 1947, 1965 ve 1999 yıllarında iki ülke arasında yaşanmış savaşlar kesin bir çözüm üretmeyerek durumu daha çıkmaz bir hale getirmiştir. Keşmir ihtilafının çözümünün güçleşmesi her iki ülkeyi de silahlanmaya sevk etmiş hem Hindistan hem de Pakistan konvansiyonel silahların yanı sıra bölgede olan etkilerini nükleer silahlarla da destekleyip güçlendirmeye yönelmişlerdir. Bu çalışmada tarihsel ve betimsel analiz yöntemlerini kullanarak Keşmir sorunun başlangıcı, izlediği süreç ve 1988 yılında başlayarak küresel alanda tehlikeye yol açmış nükleer silah yarışı incelenecektir.

Anahtar Kavramlar: Hindistan, Pakistan, Ayrışma, Keşmir Sorunu, Nükleer Silah Yarışı.

THE INDIA-PAKISTAN DISPUTE WHICH TURNED INTO A NUCLEAR ARMS RACE: KASHMIR

ABSTRACT

Kashmir is referred to as the "Heart of Asia" or the "Crown of the Indian sub-part" because it is located almost in the middle of the Asian Continent in the North of India. Although this region has hosted many disputes since the mid-1800s, the real problem started and reached its peak after India and Pakistan gained their independence nearly 100 years later. The British Empire owned this region from France with the Paris Peace signed in 1763 as a result of the Seven Years' War between 1756 and 1763 and kept India under colonial control for long periods. In the 20th century, with the radical changes experienced all over the world, struggles

against the British administration started for the sake of ending this colonial rule in India for about two centuries and becoming an independent country. In 1947 this struggle yielded results and the British Empire withdrew from the Indian subcontinent. India and Pakistan, which gained their independence on August 14-15, 1947, were divided due to the division based on religion, and these countries have always experienced bilateral distrust towards each other since the division. The most important disagreement between the two countries was related to the Kashmir Region. Having a strategic importance due to its location, Kashmir has caused serious crises between these two countries. While Pakistan claims that the majority of the people of Kashmir are Muslim, India, on the other hand, aimed to gain dominance in the region by putting forward its historical ties. For the sake of this purpose, the wars between the two countries in 1947, 1965 and 1999 did not produce a definite solution, making the situation a dead end. The hardening of the solution of the Kashmir conflict prompted both countries to take up arms, and both India and Pakistan tended to support and strengthen their influence in the region with nuclear weapons as well as conventional weapons. In this study, the beginning of the Kashmir problem, the process it followed and the nuclear arms race that caused danger in the global arena starting in 1988 will be examined by using historical and descriptive analysis methods.

Keywords: India, Pakistan, Division, Kashmir Conflict, Nuclear Arms Race.

**PREVALENCE OF INSECURITY AND SURVIVAL OF ENTREPRENEURIAL
BUSINESS IN IMO STATE, NIGERIA**

OKWARA, Chiukpai Anya O.

Department of Management
Faculty of Business Administration
Abia State University, Uturu

CHUKWUNYERE, Christiana Chidimma

Imo State College of Education, Ihitte Uboma

Chienyenwa U. CHIEKEZI

Imo State College of Education, Ihitte Uboma

ABSTRACT

The study sought to investigate the prevalence of insecurity and survival of entrepreneurial business in Imo State, Nigeria. A correlational research design was adopted for the study and the study area was Imo State in Nigeria. The population of the study comprised all business entrepreneurs in Imo State and a stratified sampling technique was used to select 200 business entrepreneurs which constituted the respondents used for the study. The instrument titled “Insecurity and Survival of Entrepreneurial Businesses Questionnaire (ISEBQ)” was used for data collection. The validation of the instrument was carried out to ensure that the instrument recorded accuracy while Cronbach Alpha technique was used to determine the level of the reliability of the instrument. Interestingly, the reliability coefficient obtained was 0.86 which was high enough to justify the use of the instrument. The researcher subjected the data generated for this study to appropriate statistical techniques such as descriptive statistics and simple regression. The study revealed that there is very high extent of insecurity in Imo State. It also revealed various mitigation strategies to entrepreneurial businesses against the insecurity effect in Imo State, including application of CCTV in shops and offices. Finally, the study revealed that there is significant influence of insecurity on entrepreneurial business in Imo State, Nigeria. One of the recommendations made was that Imo State government should install CCTV in streets for it to help monitor the business environment as insecurity possesses challenges to operation and management of business.

KEYWORDS: Insecurity, Mitigation, Entrepreneur, Survival of Businesses and Imo State

**JOB INSECURITY IN THE PHASE OF COVID-19 PANDEMIC: IMPLICATIONS ON
IMO STATE WORKERS' EMOLUMENTS**

ONUOHA, Angela Chidinma

Department of Economics
School of Arts and Social Sciences
Imo State College of Education, Ihitte Uboma

Nonye Irene ANGELE

Federal College of Education
(Technical), Umuze

OKWARA, Chiukpai Anya O.

Department of Management
Faculty of Business Administration
Abia State University, Uturu

ABSTRACT

This study was to assess the job insecurity in the phase of Covid 19 pandemic: implications on Imo State workers' emoluments Ex-Post Facto research design was adopted for the study. The study was conducted in Imo state. The population of the study comprised all workers in Imo state. Simple random sampling technique was used to select 150 workers which constituted the sample size for the study. The Main Instrument used in this study was a questionnaire titled "COVID 19 Pandemic, Job Insecurity and Workers Emoluments Questionnaire (CPJIWEQ)". Face and content validation of the instrument was carried out to ensure that the instrument had the accuracy, appropriateness, completeness and the language of the study under consideration. Cronbach Alpha technique was used to determine the level of reliability of the instrument. The reliability coefficient obtained was 0.84 and this was high enough to justify the use of the instrument. The researcher subjected the data generated for this study to appropriate statistical techniques such as descriptive statistics and simple regression. The test for significance was done at 0.05 alpha levels. From the results obtained it was observed that there is high extent of job insecurity in Imo State. The results also proved a significant influence of COVID 19 pandemic on job insecurity in Imo State. Finally, the results proved that a significant effect of COVID 19 pandemic on workers' emoluments in Imo State. One of the recommendations was that government should also be concerned about insecure work and worker's emoluments as they have a negative impact on macroeconomic development and growth in Imo State.

Keyword: Job Insecurity, Covid-19 Pandemic, Workers Emoluments and Imo State

TÜRKİYE'DE VERİLEN İÇ GÖÇÜN BELİRLEYİCİLERİ OLARAK TERÖR, GELİR VE İŞSİZLİK

Süha ÇELİKKAYA

Suleyman Demirel University, Faculty of Economics and Administrative Sciences

ORCID: 0000-0002-4104-1680

ÖZET

İnsanlık ile beraber var olan mekân değiştirme ihtiyacı sosyoekonomik, siyasi ve benzeri nedenlerin etkisiyle gerçekleşmektedir. Türkiye açısından bakıldığında göç sürecinin 1950’li yıllardan itibaren yoğunlaşmaya başladığı ifade edilebilir. O dönemde, göçün başlıca nedenleri arasında tarımsal mekanizasyon, işsizlik, mirastan kaynaklı tarım alanlarının bölünmesi ve kan davası yer almaktadır. Göçler genellikle doğudan-batıya ve kırsaldan-kentlere doğru gerçekleşmektedir. Öte yandan zaman içerisinde insanların göç kararı vermesinde etkili olan nedenlerin de çeşitlendiği görülmüştür. Kent hayatında karşılaşılan ekonomik zorluklar, özellikle doğu ve güneydoğu bölgelerinde terör olayları gibi etkenler bu duruma örnek olarak verilebilir. Göçün sebeplerinin tespiti, göç sebebiyle ortaya çıkabilecek olumsuzlukların engellenebilmesi açısından da önem taşımaktadır. Bununla birlikte literatür araştırıldığında göçün belirleyicilerinin az sayıda çalışmada incelendiği gözlemlenmiştir. Çalışma, gelir ve terör boyutunu ele alması ve diğer çalışmalardan daha uzun bir dönemi kapsamı bakımından literatürden farklılaşmaktadır.

Çalışmanın amacı, Türkiye’de illerin verdiği göçü etkilediği düşünülen değişkenleri değerlendirmektir. Bu kapsamda 81 ilin 2008-2018 dönemi için ilgili verileri düzenlenerek dinamik panel veri yöntemlerinden olan GMM-Sistem ile değişkenler arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Çalışmada illerin verdiği göçü etkilediği düşünülen terör, tarımsal gelir, kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hâsıla ve işsizlik değişkenleri kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre değişkenler, illerin verdiği göçün belirlenmesinde önemli ve istatistiki olarak anlamlı etkiye sahiptir. Model sonuçlarına göre bir ilde terör olaylarında ve işsizlik oranlarında yaşanacak artış neticesinde o ilin göç verme eğiliminin artacağı sonucuna ulaşılmıştır. Kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hâsıla ve tarımsal gelirden meydana gelecek azalma ise verilen iç göçün artmasına yol açmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Terör, Türkiye

**TERROR, INCOME AND UNEMPLOYMENT AS THE DETERMINANTS OF
INTERNAL OUT MIGRATION IN TURKEY**

ABSTRACT

The need to change the place that exists with humanity is realized with the effect of socioeconomic, political and similar reasons. From the perspective of Turkey, it can be said that the process of migration started to increase since the 1950s. Agricultural mechanization, unemployment, division of inheritance-based agricultural lands and blood feud were among the main causes of migration at that time. Migrations generally occur from east to west and from rural districts to cities. On the other hand, it has been observed that the reasons that are effective in making the migration decision of people have diversified over time. Economic difficulties encountered in urban life, especially in the eastern and southeastern regions, can be given as examples of this situation. Determining the reasons for migration is also important in terms of preventing the negative effects that may arise due to migration. However, when the literature is searched, it is observed that the determinants of migration are examined in a small number of studies. This study differs from the literature in that it deals with the income and terror dimension and covers a longer period than other studies.

The aim of this study is to evaluate the variables that are thought to affect internal out migration of provinces in Turkey. In this context, the relevant data of 81 provinces for the period of 2008-2018 were arranged and the relationship between variables was analyzed with GMM-System, which is one of the dynamic panel data methods. In the study, the variables of terrorism, agricultural income, gross domestic product per capita and unemployment, which are thought to affect the internal out migration of provinces, are used. According to the analysis results, the variables have a significant and statistically significant effect in determining the migration of the provinces. According to the results of the model, it has been concluded that a province's tendency to emigrate will increase as a result of an increase in terrorist incidents and unemployment rates in that province. And the reduction in gross domestic product per capita and agricultural income will lead to an increase in internal out migration

Keywords: Migration, Terror, Turkey

TÜRKİYE’NİN TERÖRLE MÜCADELESİNDE SİLAHLI İNSANSIZ HAVA ARAÇLARININ (SİHA) ROLÜ¹

Merve ÇALIŞKAN

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler
Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, ORCID: 0000-0003-2668-6234

ÖZET

Silahlı insansız hava araçlarının (SİHA) gerek terörle mücadelede gerekse uluslararası operasyonlarda giderek kullanımı artmaya başlamıştır. Savaş uçaklarına göre daha ekonomik olması, havada kalış süresinin fazla olması ve en önemlisi dost kayıplarının olmaması gibi avantajlara sahip olan SİHA’lar bu yüzden daha çok tercih edilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda Türkiye’de özellikle yerli ve milli imkânlarla ürettiği SİHA’ları terörle mücadelede yoğun bir şekilde kullanmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’nin Suriye başta olmak üzere terörle mücadelede gerçekleştirdiği operasyonlarında yoğun bir şekilde kullandığı SİHA’ların mücadeleye olan katkısı, operasyonlardan istenen sonucun alınıp alınamadığı, terör örgütleri ve eylemleri üzerinde yarattığı etki incelenerek bu teknolojilerin terörle mücadeledeki rolünün belirlenmesidir. Ayrıca bu teknolojilerin mücadelede savaş uçaklarının yerini alıp alamayacağı incelenecektir. Aynı zamanda bu çalışma terörle mücadelede SİHA kullanımında karşılaşılan sorunlar nelerdir, SİHA kullanımının avantajları ve dezavantajları nelerdir, Türkiye’nin SİHA teknolojilerindeki yeri nedir, operasyonlarda kullanım oranı ve harekât başarısı nedir, sivil kayıp oranı nedir, Türkiye’nin SİHA üretiminin diğer ülkelerle ilişkilerine etkisi nedir? Gibi sorulara cevap aramaktadır. Teorik çerçeve yerine kavramsal olarak terörle mücadele konsepti kullanılmaktadır. Açık kaynak bilgilerden SİHA’ların kullanıldığı operasyon sayıları elde edilecek ve konvansiyonel terörle mücadele yöntemine göre karşılaştırma yapılacaktır. Bu çalışmada SİHA’ların, bazı avantajları sayesinde terörle mücadelenin başarısını arttırdığı değerlendirilmiştir. Aynı zamanda terör örgütleri üzerinde psikolojik baskıyı artıran SİHA’lar daha fazla caydırıcı güce sahip olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Silahlı İnsansız Hava Aracı, Terörle Mücadele

¹ Bu çalışma Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında Merve Çalışkan tarafından Ramazan Erdağ danışmanlığında hazırlanan “Terörle Mücadelede Silahlı İnsansız Hava Araçlarının (SİHA) Rolü: Türkiye Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

THE ROLE OF UNMANNED COMBAT AERIAL VEHICLES (UCAVS) IN TURKEY'S FIGHT AGAINST TERRORISM

ABSTRACT

The use of unmanned combat aerial vehicles (UCAVS) has started to increase both in the fight against terrorism and in international operations. which have advantages such as being more economical than warplanes, staying in the air for a long time, and most importantly no loss of friends started to be preferred more. In this context, Turkey uses the UCAVs produced especially with domestic and national opportunities intensively in the fight against terrorism. The aim of this study is to determine the role of these technologies in the fight against terrorism by examining the contribution of UCAVs to the fight, which Turkey uses extensively in its operations in the fight against terrorism, whether the desired result can be obtained from the operations, the impact it has on terrorist organizations and their actions. It will also be examined whether these technologies can replace warplanes in combat. At the same time, what are the problems encountered in the use of UCAV in the fight against terrorism, what are the advantages and disadvantages of UCAV use, what is Turkey's place in UCAV technologies, what is the rate of use in operations and success of operations, what is the rate of civilian casualties, what is the impact of UCAV production on Turkey's relations with other countries? seeks answers to such questions. Instead of the theoretical framework, the concept of counterterrorism is used conceptually. From open source information, the number of operations in which UCAVs are used will be obtained and compared to the traditional method of counterterrorism. In this study, it was evaluated that UCAVs increase the success of the fight against terrorism thanks to some of their advantages. At the same time, UCAVs, which increase psychological pressure on terrorist organizations, have more deterrent power.

Keywords: Unmanned Combat Aerial Vehicles, Counter- Terrorism

PERSONALITY VARIABLES AND TEACHERS PERFORMANCE IN SECONDARY SCHOOL IN IMO STATE

UKAH, Genevieve Ngozi

Department of Educational Psychology
Imo State College of Education, Ihitte Uboma

ABSTRACT

The study sought to assess the personality variables and teachers' performance in secondary school in Imo State. Descriptive Survey research design was adopted for the study. The study was conducted in Imo State. The population of the study comprised school administrators and teachers in secondary schools in Imo State. Simple random sampling technique was used to select 60 administrators and 120 teachers and these gave the total of 180 respondents that constituted the sample size for the study. The Main Instrument used in this study was a questionnaire titled "Personality Variables and Teachers Performance Questionnaire (PVTPQ)". Face and content validation of the instrument was carried out by an expert in test, measurement and evaluation from Imo State University to ensure that the instrument recorded accuracy for the study while Cronbach Alpha technique was used to determine the level of reliability of the instrument. The reliability coefficient obtained was 0.92 and this was high enough to justify the use of the instrument. The researcher subjected the data generated for this study to appropriate statistical techniques such as descriptive statistics and independent t-test analysis. The test for significance was done at 0.05 alpha levels. The study revealed that teacher's performances are the most significant contribution in educational process that improve their skill and prioritize their efforts in ways that improve the prospect of career advancement. The study revealed that there is significant extent to which openness to experience influences teachers' performance in Imo State. Finally, the study revealed that there is significant extent to which conscientiousness influences teachers' performance in Imo State. One of the recommendations was that Government should evaluate teachers' personality traits and their teaching performance using students since the teaching performance is one of the strong factors to students' academic performance.

KEYWORDS: Personality Variables, Teachers Performance, Secondary School and Imo State

HUMAN RESOURCES MANAGEMENT AS A FUNCTION OF INNOVATIVE LEADERSHIP IN TERTIARY INSTITUTIONS IN AKWA IBOM STATE

Usen Godwin IKPE, Ph.D

Department of Curriculum Studies, Educational Management and Planning
Faculty of Education, University of Uyo, Uyo;

Grace JOHNSON

Planning and Building Control
London Borough of Tower Hamlets
Mulberry Place, 5 Clove Crescent, London, E14 2BG, UK

Udoibok Kinsley SUNDAY

Trinity Polytechnic Mbak/Ifa, Off Airport Road, Uyo,
Akwa Ibom State, Nigeria

ABSTRACT

The study focused on the human resources management as a function of innovative leadership in tertiary institutions in Akwa Ibom State. Ex-Post Facto research design was adopted for the study. The study was conducted in Akwa Ibom State in Nigeria. The population of the study comprised school principals, vice principals and teachers in secondary schools in the State. Stratified random sampling technique was used to select 50 principals, 100 vice principal academics and 160 teachers and these constituted the sample size 310 used for the study. The Main Instrument used in this study was a questionnaire titled “HUMAN RESOURCES MANAGEMENT AND INNOVATIVE LEADERSHIP QUESTIONNAIRE (HRMILQ)”. The validation of the instrument was carried out by an expert in test, measurement and evaluation from University of Uyo to ensure the validity of the instrument. Cronbach Alpha Technique was used to determine the level of reliability of the instrument. The reliability coefficient obtained was 0.77 and this was high enough to justify the use of the instrument. The researcher subjected the data generated for this study to appropriate descriptive statistics and simple regression. The test for significance was done at 0.05 alpha levels. The result proved the roles of human resources management in schools to include Strategic Role and Operational Role which incorporate both tactical and administrative in nature. Also it observed that innovative leadership is identified with various roles including encouraging new ideas and initiatives of employees; supporting the staff instead of undermining them. Finally, the result proved that there is significant extent to which innovative leadership has promoted human resources management in secondary schools in Akwa Ibom State. One of the recommendations was that school managements should adopt innovative leaderships styles in their administration for realization of good productivity on the parts of their staff (both teaching and non-teaching).

KEYWORDS: Human Resources Management, Innovative Leadership, Tertiary Institutions, Akwa Ibom State

YENİ JEOPOLİTİK DURUMLARDA CÜNEY KAFKASYA

Dr. Öğr. Üyesi Sevda ŞƏRİFOVA

Bakü Devlet Ünivəsitesi Tarih Fakültesi Kafkasya halklarının tarihi Bölümü

ÖZET

SSCB'nin cöküşü, dünyanın küreselleşme modelinde önemli değişikliklere yol açtı ve Güney Kafkasya'daki yeni jeopolitik durum sadece bölgenin kendisi için değil, bir bütün olarak dünya toplumu için özel bir önem kazandı. Yeni kurulan bağımsız devletler Azerbaycan, Gürcüstan daha çok ulusal ve Ermenistan Cumhuriyeti durumunda milliyetçi çıkarlara odaklanarak dış politikalarını uygulamaya başladılar. Kafkasyada ve Orta Asya'daki Rus jeopolitik alanının tahrip edilmesi, Türkiye'nin bağımsız türkçe konuşan devletlerle ilgili olarak daha aktif bir dış politika izlemesine olanak tanıdı ve bunların arasında, halkların en büyük etnik, dilsel ve kültürel toplulukları nedeniyle Azerbaycan'a öncelik verildi. 180 milyon türk halkını tek bir bütün halinde birleştirme fikri – Turan fikri – daha da büyük bir güç ve parlaklıkla yeniden canlandı. 44 gün süren ikinci Karabağ savaşı, Kafkasya'nın dünyadaki küresel siyasi ve ekonomik süreçlerle yakın bağını bir kes daha açıkça gösterdi. Aynı zamanda Ermenistan-Azerbeycan Dağlık Karabağ sorununun uzun ve başarısız bir diplomatik yol bulma girişmelerinden sonra askeri yollarla çözülmesi Azerbeycan Cumhuriyetinin bölgedeki önemini ve gücünü, ayrıca Rusiya'nın Kafkasya'da öncü bir rol oynamaya yönelik dış politikasının istikrarını göstermiştir. Bu çalışma, modern tarihin evrelerinde Cüney Kafkasya'da Türkiye, Rusiya ve İran dış politikasının ayırt edici özelliklerini analiz etmekte, aynı zamanda ekonomik ve sosyal sorunlar, eyaletler arası ve iç çelişikler karmaşası ile karşı karşıya olan Cüney Kafkasya cumhuriyetlerinde iç siyasi süreçlerin gelişimini incelemektedir.

Anahtar kelimeler: Güney Kafkasya, bağımsız devletler, Turan, Karabağ savaşı

ЮЖНЫЙ КАВКАЗ В НОВЫХ ГЕОПОЛИТИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ

РЕЗЮМЕ

Распад СССР привел к кардинальным изменениям в глобализирующейся модели мира, а новая геополитическая ситуация на Южном Кавказе приобрела особое значение не только для самого региона, но и мирового сообщества в целом. Вновь образованные независимые государства: Азербайджан, Грузия и Армения – стали самостоятельно формировать и реализовывать внешнюю политику, больше ориентируясь на национальные, а в случае с Республикой Армения – националистические интересы. Разрушение российского геополитического пространства на Кавказе и в Центральной Азии позволили Турции проводить более активную внешнюю политику по отношению к независимым тюркоязычным государствам, среди которых приоритетное внимание уделялось Азербайджану ввиду наибольшей этнической, языковой и культурной общности народов. С еще большей силой и яркостью возрождается идея объединения 180 миллионов тюркских народов в единое целое – идея Турана. 44-дневная вторая Карабахская война еще раз наглядно показала тесную связь Кавказа с глобальными политическими и экономическими процессами в мире. В то же время, разрешение Армяно-Азербайджанского Нагорно-Карабахского конфликта военным путем, после длительных и безуспешных попыток найти компромиссный дипломатический путь, показала значимость и силу Азербайджанской Республики в регионе, а также устойчивость внешней политики России в направлении сохранения ведущей роли на Кавказе. В статье анализируются отличительные черты внешней политики Турции, России и Ирана на Южном Кавказе на различных этапах истории современности, исследуются развитие внутривосточных процессов в южнокавказских республиках, столкнувшихся с комплексом экономических и социальных проблем, межгосударственными и внутригосударственными противоречиями.

Ключевые слова: Южный Кавказ, независимые государства, Туран, Карабахская война

SOUTH CAUCASUS IN NEW GEOPOLITICAL CONDITIONS

ABSTRACT

The collapse of the USSR led to cardinal changes in the globalizing model of the world, and the new geopolitical situation in the South Caucasus has acquired special significance not only for the region itself, but also for the world community as a whole. The newly formed independent states: Azerbaijan, Georgia and Armenia - began to independently form and implement foreign policy, focusing more on national, and in the case of the Republic of Armenia, nationalist interests. The destruction of the Russian geopolitical space in the Caucasus and Central Asia allowed Turkey to pursue a more active foreign policy in relation to the independent Turkic-speaking states, among which priority attention was given to Azerbaijan due to the greatest ethnic, linguistic and cultural community of peoples. The idea of uniting 120 million Turkic peoples into a single whole - the idea of Turan - is being revived with even greater force and brightness. The 44-day second Karabakh war once again clearly demonstrated the close connection of the Caucasus with global political and economic processes in the world. At the same time, the resolution of the Armenian-Azerbaijani Nagorno-Karabakh conflict by military means, after long and unsuccessful attempts to find a compromise diplomatic path, showed the importance and strength of the Republic of Azerbaijan in the region, as well as the stability of Russia's foreign policy towards maintaining a leading role in the Caucasus. The article analyzes the distinctive features of the foreign policy of Turkey, Russia and Iran in the South Caucasus at different stages of modern history, examine the development of internal political processes in the South Caucasian republics, faced with a complex of economic and social problems, interstate and domestic contradictions.

Key words: South Caucasus, independent states, Turan, Karabakh war

**KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE ÖRGÜTSEL İLETİŞİMİN VE HALKLA
İLİŞKİLERİN GÜVENLİK YÖNETİMİNDE ARTAN ÖNEMİNE İLİŞKİN
ANALİTİK BİR DEĞERLENDİRME**

İbrahim İRDEM¹

Alp Cenk ARSLAN²

Özet

Küreselleşme olgusuyla birlikte son yıllarda ivme kazanan değişim, dönüşüm ve gelişmeler, bilhassa iletişim teknolojilerinin gelişimi, yönetme işini icra eden aktörlerin iletişim stratejilerine daha fazla bağlılığını gündeme getirmiştir. Özellikle özel sektör organizasyonlarının iletişime dayalı uygulamaya geçtikleri stratejiler, kamu yönetimi ve kamu organlarını da bu uygulamaları sahiplenmeye itmiştir.

Yönetişim düşüncesinin hakim bir paradigma haline geldiği günümüzde, ‘iletişim alanı’, örgütler için hayati bir ihtiyaç halini almıştır. Çalışmada öncelikle etkisinin halen devam etmekte olduğu düşünülen küreselleşme olgusunun kamu yönetimi üzerindeki etkisi tartışılacaktır. Akabinde ise yakın geçmişte küreselleşme ile meydana gelen gelişmelerin kamu örgütlerinde halkla ilişkilerin rolünü artırmasına bağlı olarak yönetim sürecinde iletişimin artan etkisi ve 21. yüzyılın kamu yönetimi anlayışında iletişim yönetimine duyulan ihtiyaç değerlendirilecektir.

Bu çalışmada betimleyici analiz ve yorumlama yöntemlerine başvurulmuş, literatürde yer alan örgüt teorileri, küreselleşme ve iletişim yönetimi konuları analitik bir çözümlemeye tabi tutularak sentezlenmiştir. Çalışmanın temel varsayımı ise güvenlik sağlayıcı aktörlerin iletişim stratejilerini ve halkla ilişkiler faaliyetlerini başta özel sektör organizasyonları olmak üzere tıpkı diğer kamu/özel sektör aktörleri kadar sahiplenmesi gerektiği hususudur.

Anahtar Kelimeler: Örgütsel İletişim, Halkla İlişkiler, Küreselleşme, Güvenlik Yönetimi

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Polis Akademisi Başkanlığı Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Ana Bilim Dalı, ibrahimirdem33@gmail.com, Orcid: 0000-0003-0559-3418

² Polis Akademisi Başkanlığı Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Ana Bilim Dalı, alpcenkarslan@gmail.com, Orcid: 0000-0002-5526-2089

**AN ANALYTICAL EVALUATION OF THE INCREASING IMPORTANCE OF
ORGANIZATIONAL COMMUNICATION AND PUBLIC RELATIONS IN
SECURITY MANAGEMENT WITH THE GLOBALIZATION PROCESS**

Abstract

The change, transformation and developments that have gained momentum in recent years with the phenomenon of globalization, especially the development of communication technologies, have brought more commitment to the communication strategies. Thus, actors in the management process have become more dependent on communication strategies. Especially the strategies that private sector organizations have implemented based on communication have pushed the public administration and public bodies to adopt these practices.

In today's world where governance thought has become a dominant paradigm, the 'communication field' has become a vital need for organizations. In this study, primarily, the impact of globalization phenomenon on public administration will be discussed. Subsequently, the increasing effect of communication in the governance process and the need for communication management in the understanding of public administration of the 21st century will be evaluated based on the recent developments with globalization phenomenon and increasing the role of public relations in public organizations.

Descriptive analysis and interpretation methods were used in this study. Organization theories, globalization and communication management issues in the literature were synthesized by subjecting to an analytical analysis. The basic assumption of the study is that security providers should embrace communication strategies and public relations activities as much as other public / private sector actors, especially as private sector organizations.

Keywords: Organizational Communication, Public Relations, Globalization, Security Management

1. GİRİŞ

Son otuz yılda küreselleşmenin baş döndürücü etkisi yönetsel aktörlerin örgüt yönetiminde gittikçe iletişime dayalı strateji ve uygulamalar tatbik etmesini beraberinde getirmiştir. Bu strateji ve uygulamalara her ne kadar özel sektör organizasyonları tarafından daha fazla önem biçilse de, son yıllarda kamu yönetimi disiplini gündeme gelen yeni paradigma arayışları kamu örgütlerinin ve ilgili aktörlerinin iletişim stratejilerine önem atfetmesini sağlamıştır.

Kamu yönetiminde gözlenen dijitalleşme çabaları küreselleşmenin bir getirisi olarak kamusal hayata sirayet etmiştir. Dijitalleşme olgusu hem bireysel tecrübeleri hem de kurumsal tecrübeleri etkilemiştir. Dijitalleşmenin bu çalışmayı ilgilendiren en önemli özelliği iletişimi çok boyutlu ve olabildiğine hızlı hale getirmesidir. Dijitalleşme de tıpkı iletişimin tüm boyutlarının kavramsallaştırılmasında olduğu gibi kamu yönetimi tarafından içselleştirilmiş, bu noktada yeni arayışlar başlamıştır. Dijital iletişimin güçlenişiyle birlikte kamu yöneticileri ve uzman kadrolar hem vatandaşların değişen ve çeşitlenen ihtiyaç ve isteklerine odaklanmış, hem de büyük veriyi işlemeye yoğunlaşmıştır.

İletişim teknolojilerindeki gelişmelere ek olarak kamu yöneticileri ve organları eliyle yürütülen halkla ilişkiler; devletin vatandaşlar nezdinde olumlu bir imaj elde etmesini sağlamakta, devlet-vatandaş ilişkisini ve işbirliğini güçlendirmekte, kamu oyunu etkileme, bilgilendirme ve çift yönlü iletişim sağlama yoluyla şeffaf, hesap verebilir, katılımcı ve güven odaklı bir yönetim faaliyeti icra etmektedir.

İletişim ve halkla ilişkiler faaliyetleri özellikle güvenlik bürokrasisi için hayati derecede önem arz etmektedir. Güvenlik sağlayıcı aktörlerin yardıma ihtiyacı olan kimselerle ilk temasa geçen kişiler olması nedeniyle halkla nasıl iletişim kurduğu, onlarla nasıl etkileşime girdiği halkın tüm kuruluş hakkındaki izlenimini ve görüşünü etkilemektedir.

Çalışmada öncelikle etkisi yer küreyi kuşatıcı bir şekilde kapsamı altına alan küreselleşmenin kamu yönetimi üzerindeki etkisi açıklanacaktır. Ardından yakın geçmişte karşı karşıya kalınan gelişmelerin kurumlarda halkla ilişkilerin rolünü artırmasına değinilecektir. Bununla birlikte 21. yüzyıl kamu yönetimi anlayışında meydana gelen değişim ve ihtiyaçlardan hareketle güvenlik yönetiminde küreselleşmeyle birlikte iletişimin ve halkla ilişkilerin artan önemi vurgulanacaktır. Betimleyici analiz ve yorumlama yöntemlerine başvuru çalışmada literatürde yer alan kamu yönetimi, örgüt teorileri, küreselleşme ve iletişim yönetimi çalışmaları analitik bir çözümlemeye tabi tutularak sentezlenmiştir.

2. KÜRESELLEŞME VE KAMU YÖNETİMİ

21. yüzyıl, dünya sistemine yönelik Soğuk Savaş sonrası değişen paradigmayı daha da derinleştirmiş, uluslararası düzen giderek küreselleşmiştir. 1990'larda ortaya atılan küreselleşmenin ulus devletleri ve liberal demokrasi dışındaki alternatifleri sonlandıracağı iddiaları (Fukuyama, 1992) çeşitli gelişmeler dolayısıyla boşluğa düşmüş olsa da, dijitalleşmenin önlenemez yükselişi ve siyasal iktisadın giderek daha fazla uluslararasılaşması küreselleşmenin hala sürdüğünün bir göstergesi olmuştur. Avrupa Birliği gibi ulusaları yapıların çeşitli krizler yaşamalarına ve ötekileştirici liderlerin güç kazanmalarına rağmen, özellikle iletişim teknolojileri dünyanın farklı bölgelerindeki insanları birbirlerine bağlamakta ve enformasyonun çok daha hızlı yayılmasını sağlamaktadır. Ayrıca dış ticaret açısından düşünüldüğünde, tüketim mallarının ülkeler arasındaki dolaşımı hala önemli bir küreselleşme göstergesidir. Bu durum küreselleşmenin sona erdiği ve devletler arasındaki sınırların yükseleceğine yönelik yorumları geçersiz kılmaktadır. Bir buz dağı alegorisi üzerinden düşünüldüğünde, buz dağının görünen yüzü küreselleşmenin sona ermesine yönelik belirtilerse, enformasyon ve iktisat açısından küreselleşmenin yoğunlaşarak devam ettiğine yönelik belirtiler buz dağının su altındaki kısmına karşılık gelmektedir.

21. yüzyıl yaklaşırken çeşitli teorisyenler küreselleşmenin az gelişmiş ülkeleri olumsuz yönde etkilediği ve özellikle az gelişmiş devletlerde yönetilebilirlik anlamında sorunlar yarattığı tezlerini öne sürmüşlerdir (Kregel, 1998: 57). Farklı bir açıdan bakıldığında da kamu yönetimi alanında bir bakış açısı değişikliğine ihtiyaç duyulduğu, zira küreselleşmenin çok uluslu şirketleri daha güçlü ve toplumlara daha çok sirayet eden bir hale getirdiği ifade edilmiştir (Farazmand, 2001: 246). Küresel şirketlerin 21. yüzyılın ilk yirmi yılında güçlerinden bir şey kaybetmemiş olmaları, hatta günümüzde özellikle veri tekeline sahip sosyal medya şirketlerinin devletlerle mücadeleye girmesi bu tezleri doğrular niteliktedir. Böylece bazı teorisyenler arasında küresel bir kamu yönetimi anlayışı geliştirmeye çalışanlar ortaya çıkmıştır (Caiden, 1994: 28).

Küreselleşmenin bir uluslararasılaşma olduğu düşüncesi kamu yönetimi kavramsallaştırmalarında bir güncellemeyi beraberinde getirmiştir. Buna göre uluslararası kurumların kuruluşu ve güçlenişi uluslararasılaşma sürecini hızlandırmış, Waldo gibi düşünürlerin karşılaştırmalı kamu yönetimi anlayışını geliştirmeleri de bu durumla şekillenmiştir (Waldo, 1980). Diğer yandan küreselleşmenin devletler arasındaki sınırların ortadan kaldırılmasına yönelik etkisi zaman zaman akamete uğrasa da, yukarıda da bahsedildiği gibi, günün sonunda devletler finans ve iletişim konusunda korumacılığı terk etmektedirler.

İngilizce “glocalism” olarak ifade edilen ve Türkçe’ye “küyerelcilik” olarak tercüme edilen “küresel düşünüp, yerel davranma” ilkesi küresel kamu yönetimi anlayışının öne çıkan özelliklerinden bir tanesidir. Bu anlayışın bir diğer önemli alameti ise Wilson’ın küresel işletmecilik olarak vurguladığı kavramdır (Wilson, 1994: 18). Açıkçası bu alametler sınırların belirsizleşmesine vurgu yapmaktadır. Küreselleşme süreci aynı zamanda ideolojik bir anlatıyı da ortaya koymaktadır. Buna göre Batı demokrasisinin kapitalizm, özgürlük ve bireycilik gibi kavramları pozitif mesajlarla içselleştirilmiştir. Küreselleşmenin aslında Batıyı önceleyen bir kavram olmadığı da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Son yıllarda küreselleşmenin Çin ekonomisini öne çıkarması ve ona daha fazla imkan tanınması küreselleşmeyi ideoloji açısından farklı bir boyuta taşımış, liberal demokrasi ve kapitalizmin bir arada olması gerektiğine yönelik anlayış yara almıştır. Ancak ideolojik anlatı ne olursa olsun, normatiflikten çok fonksiyonelliğe odaklanan kamu yönetimi küreselleşmeden halen etkilenmektedir. Elbette bu durum Waldo’nun çalışmalarında da görüldüğü gibi, devletin ve kamu yönetiminin sonunu getirmemekte, uzun bir süredir var olan bürokrasi ekonomi ve siyasetten daha çok etkilenmektedir (Waldo, 1980; 1992). Yine de küreselleşmenin yereli aşan vatandaşlık ve iletişim gibi alanları kamu yönetimi anlayışlarında güncellemeleri gerektirmektedir (Brown, 1992: 123).

Bu etkilerden belki de en önemlisi, bilgi devriminin günümüzdeki yönetim anlayışı ve kamu yönetimi üzerindeki etkisidir. Çok boyutlu ve çok kaynaklı enformasyon dolaşımı artık kamu yönetimini iletişim stratejileri geliştirmeye itmektedir. Bu durum yalnızca strateji geliştirmekle ilgili olmayıp, örgütlerin iç iletişim kültürlerinde de bir değişim ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Bilgi devriminin kamu yönetimi üzerindeki en büyük baskısı yeni kamu yönetimi anlayışında olduğu gibi kamu örgütlerinin şirketlerin sağladığı şartları yaratma ihtiyacını doğurmasıdır. Zira geleneksel kamu yönetimi anlayışı bilginin yönetimi ve iletişim stratejileri bağlamında yetersiz kalmaktadır.

Küreselleşme süreci bilginin olabildiğince yaygınlaşmasını, devletin ve kamu yönetiminin yeniden tasarlanması düşüncesine yön vermiştir. Bilhassa teknolojik olgular, küresel ihtiyaçlara cevap verebilmeleri için kamu yönetimlerin reform yapması adına gerekli geribildirimini oluşturmuştur (Purec, 2013: 163). Kamu yönetiminde küreselleşme olgusunun önemli bir çıktısı olarak yeni kamu yönetimi, devletin küçültülmesi, kamu sektörünün hantal yapıda arındırılması, yerinden yönetim, çok aktörlü yönetim (yönetişim) gibi kavramlar ortaya çıkmıştır.

Küreselleşme kamu görevinin ifasını yeniden tanımlayarak, bu yetkinin sadece resmi aktörler tarafından değil, aynı zamanda resmi olmayan aktörler tarafından da kullanımını önererek sivil toplum kuruluşlarını rolüne atfetmektedir. Örneğin yeni kamu yönetimi yaklaşımı kamu hizmetlerinin sunumunu teknik bir konu olarak görerek kamu yararı, hukuka uygunluk gibi kavramlar yerine karlılık, verimlilik ve müşteri tercihleri gibi yönetimleri benimsemektedir. Bu durum küreselleşmenin devlet idari yapısında piyasa mekanizmasının işleyişini sağlayacak yeni kurumların ve mekanizmaların tatbikine kaynaklık ettiğini göstermektedir. Ayrıca küreselleşmeyle ayyuka çıkan yönetim ve yeni kamu yönetimi gibi yaklaşımlar kamu hizmetlerinin siyasi içeriğinin ortadan kaldırılmasına ve teknik bir faaliyete indirgenmesine neden olmuştur (Sezen, 2002: 3-5).

Küreselleşmenin kamu yönetimi üzerindeki etkilerinden genel hatlarıyla şu şekilde bahsedilebilir (Srivastava, 2009: 10-13):

- **Kamu Hizmeti Reformları:** Kamu hizmeti reformlarının gündeme gelmesinde 1980’lerde başta Birleşik Krallık ve diğer Batı ülkeleri olmak üzere serbest piyasa ekonomisinin benimsenmeye başlanması etkili olmuştur. Serbest piyasa ekonomisi; yeni ekonomik politika, yapısal uyum programı, özelleştirme, serbestleştirme vb. isimler altında uygulanmaya başlanmıştır. Özel sektörün iyi, kamunun ise kötü olduğu algısından hareketle serbest piyasa reformlarının kamu yönetimi üzerindeki çıktısı piyasa tarafından yönetim, yönetim, devletin yeniden icadı, yeni kamu yönetimi, devletin zayıflaması, devletin hantal yapıdan arınması gibi tartışmaların yaşanması olmuştur.
- **Devletin Yeniden Keşfi:** Devletin yeniden keşfi fikri Osborne ve Gaebler tarafından 1993 yılında kaleme alınan makalede dile getirilmiştir. Devletin yeniden keşfi; devletin, ya da kamu kurumlarının, çok sayıda şirketin dönüşüm geçirdiği gibi dönüştürebileceği fikrine dayanmaktadır. Osborne ve Gaebler devletin yeniden keşfine ilişkin önerileri içeren 10 temel ilke ortaya koymuştur. Bunlar: kürek çekmek yerine dümen tutmak, hizmet etmek yerine halka hizmetin ulaşmasını sağlayacak politika belirlemek, rekabetçi bir yönetim mantığıyla halka hizmet sunumunda rekabeti teşvik etmek, misyon odaklı bir yönetime sahip olmak için kural odaklı organizasyonları dönüştürmek, girdilerden ziyade çıktıları finanse etmek, müşteri odaklı bir yönetim elde etmek için bürokrasinin değil müşterilerin ihtiyaçlarını karşılamak, girişimci bir yönetim için harcamak yerine kazanmak, öngörülü bir yönetim elde etmek için tedavi etmek yerine önlem almak, organizasyonlarda güç ve yetkiyi diğer birimlere de dağıtmak - hiyerarşiden katılım ve ekip çalışmasına geçmek, piyasa odaklı bir yönetim temin etmek için piyasadaki değişimi güçlendirmektir (Weiss,

1995: 229-230; Aktan, 2009: 42-43). Devletin yeniden keşfini savunanlar kamu yönetiminin sadece iş idaresi tekniklerini benimsememesi gerektiğini, aynı zamanda iş dünyasının değerlerini de benimsemesi gerektiği belirtilmişlerdir.

- **Girişimci Hükümet:** Girişimci hükümet, verimlilik ve üretkenlik üzerine kurulu mevcut idari sorunlara karşı geliştirilmiş önemli bir cevaptır. Verimlilik ve üretkenlik, küreselleşmenin sürekli baskısı nedeniyle kamu sektöründe önemli değişikliklerin yaşanmasına kaynaklık etmektedir. Küreselleşmeyle birlikte kamu sektörü kuruluşları verimliliklerini artırarak üretkenliklerini artırmaları konusunda dünya çapında baskı altındadır. Girişimci hükümet özel sektör yönetimlerinin izlediği metodları, verimlilik, etkinlik gibi kavramları devralırken; kamu bürokrasisi hala kamu sektörünün siyasi ve kanuni çerçevesinde faaliyet yürütmektedir. Kamu girişimciliği genel olarak idari gelişimle halkın sosyal olanaklardan istifade edebilmeleri için değer oluşturma sürecini teşvik etmekte, daha az verimsizlik ve esneklik üzerine odaklanmaktadır (Sarıtürk, 2020: 76). İsrarı azaltmak ve üretimi artırmakla birlikte, kamu bürokrasileri aynı zamanda hizmetlerin daha iyi sunulmasını kolaylaştırmaya çalışmaktadır.
- **Bürokrasinin Değişen Rolü:** Ekonomik liberalleşme sürecinde hükümet müdahalesinin azaltılması düşüncesi ön plana çıkmaktadır. Bu durum bürokrasinin rolünün de azalması anlamına gelmektedir. Bürokrasi serbestleşmenin, özelleştirmenin yaşandığı küreselleşme sürecinde değişim için katalizör rolü oynamaktadır. Yeni ekonomik düzende bürokrasiden beklenen yardımcı, hızlandırıcı ve güçlendirici olarak faaliyet göstermesidir.
- **İyi yönetim:** 1989 yılında Dünya Bankası'nın Sahra Altı Afrika Rapor'unda ilk defa bahsedilen iyi yönetim kavramı zamanla kalkınma odaklı kurumlar tarafından ve uluslararası arenadaki çok sayıda aktör tarafından kullanılır hale gelmiş ve iyi yönetimin teşvik edilmesi gündemlerinin önemli bir parçasını oluşturmuştur (Gisselquist, 2019). İyi yönetim Dünya Bankası Raporunda “verimli bir kamu hizmeti, güvenilir bir yargı sistemi ve kamuya karşı hesap verebilir bir idare” olarak tanımlanmıştır. İyi yönetim; demokratik bir çerçevede verimli ve etkili yönetim ile ilişkili olup; etkili ve insan odaklı yönetim mekanizmaları aracılığıyla devlet ile toplum arasında köprüler kurma ve sürdürme sürecidir. İyi yönetim; hükümet, sivil toplum ve özel sektör kuruluşları arasındaki karşılıklı destekleyici ve işbirliğine dayalı ilişkilere dayanmaktadır. Bu üç aktör grubu arasındaki ilişkilerin doğası ile söz konusu aktörlerin etkileşimlerinin daha kolay hale getirilmesi için uygulanabilir mekanizmaları güçlendirme ihtiyacı iyi yönetim için kritik önem taşımaktadır. Normatif bir boyuta haiz olan iyi yönetim katılımcılık, hesap verebilirlik,

şeffaflık, duyarlılık, etkililik, verimlilik, hukukun üstünlüğünün temel alınması gibi hususları içermektedir (Simonis, 2004: 4).

- **E-Yönetişim:** 1980’lerden beri devletin ve kamu kurumlarının daha iyi işlerlik sağlaması için serbest piyasa ekonomisi, özelleştirme gibi arayışlar yanında e-yönetişim de bir çözüm olarak kamu yöneticilerinin dikkatini çekmiştir. E-yönetişim; bilgi iletişim teknolojilerinin yönetme sürecine tatbik edilmesidir. Böylece bilgi iletişim teknolojilerinden yararlanılmasıyla basit (simple), ahlaki (moral), hesap verebilir (accountable), duyarlı (responsive) ve şeffaf (transparent) –SMART- bir yönetim süreci tesis edilmektedir. Bilgi iletişim teknolojilerinin kullanılması kamu hizmetlerinin vatandaşlara daha iyi sunulmasını, özel sektör işletmeleri ve endüstrileriyle geliştirilmiş etkileşimleri, bilgiye erişim yoluyla vatandaşların yetkilendirilmesini, verimli bir yönetimi sağlamaktadır. Ayrıca e-yönetişim faaliyetleri sayesinde artan şeffaflığa bağlı olarak daha az yolsuzlukla karşılaşmakta, kamu hizmetlerinin yürütülmesi daha kolay hale gelmekte, maliyetlerde de düşüşle karşılaşmaktadır (Samson, 2019:274).
- **Düzenleyici Kurum Olarak Devleti Tekrar Hatırlatmak:** Küreselleşme, liberalleşmenin evrensel ölçekte yayılması ve ekonominin devlet kontrolünden kurtarılması süreci olarak algılanmaktadır. Diğer bir deyişle; küreselleşme temel olarak ekonomiyi devlet kontrolünden çıkarma süreci anlamında serbestleşmenin yayılmasıdır. Ekonomi, devletin koyduğu kurallara / düzenlemelere göre değil, piyasa güçlerine göre çalışmaktadır. Dolayısıyla küreselleşmenin bir sonucu olarak devlet ekonominin pekçok alanından geri çekilmektedir. Serbest piyasa dostu, piyasaya az oranda müdahil olan devlet modeli, kapitalist dünyadaki aktörleri zayıf bireyler karşısında orantısız şekilde güçlü kılacağından, gelişmekte olan ülkeler açısından ciddi problemleri beraberinde getirmektedir. Küreselleşmeyle birlikte devlet, savunma ve dış ilişkiler gibi temel alanlara odaklanarak diğer alanları hem yerli hem de yabancı özel aktörlere açık hale getirmektedir. Ayrıca devlet ekonomik sahadan geri çekildiği için, bu boşluk özel işletmelerin yanı sıra gönüllü kuruluşlar, yardım grupları ve sivil toplum temelli örgütler gibi devlet dışı aktörlerce doldurulmaktadır. Bunun yanında kendisini sadece savunma ve diplomasi gibi temel alanlara hapseden ve piyasaya müdahale etmeyen devletin boşluğu uluslararası şirketler tarafından doldurulmaktadır. Küresel sistemin getirdiği söz konusu rol paylaşımı bireylerin emeğinin sömürülmesine kapı aralayabilmektedir. Sistemdeki bu açmaza karşı son zamanlarda gündeme geldiği üzere, piyasanın adil ve aynı zamanda özgürce işleyebilmesi, düzenleyici aktör olarak devletin, temel kuralları koymasına ve koyduğu bu kuralları titizlikle uygulamasına bağlıdır.

- **Vatandaşların güçlendirilmesi:** Küreselleşmenin bir başka boyutu yerel düzeyde insan hakları, tüketici hakları, çevrenin korunması, ademi merkeziyetçilik gibi alanlarda yerel halkın aktif katılımını tetiklemesidir. Bu nedenle, vatandaşların güçlendirilmesi, kamu yönetimini çevreleyen son reform dalgasının temel bir bileşeni olmuştur. Vatandaşların güçlendirilmesi anlayışı aynı zamanda savunmasız vatandaşların yaşamları üzerinde seçim ve kontrol sahibi olmalarını ve vatandaşların topluluklara katılımını artırmayı içermektedir (European Social Network, 2018).

Küreselleşmeyle yükselen çok uluslu şirketlerin ve vatandaş yerine müşteri odaklı yaklaşımın kamusal alanı daralttığına dair yorumlar da gündeme gelmektedir (Rockman, 1997: 57). Kamu değeri yönetimi gibi yaklaşımlar ise bu durumun oluşturabileceği olumsuz sonuçlardan kaçınmak için kamu yönetiminin kaynakları özel şirketlerin kontrolünden çıkarıp kamu değeri üzerine bina etmeleri gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca küreselleşmeyle birlikte artan şirketlerin eleştirileri karşısında omzunda yük taşıyan kamu yönetiminin piyasa mekanizmasının başarısızlıklarını raporlama sorumluluğunda olduğu vurgulanmaktadır (Moore, 2013: 76).

Genel itibariyle küreselleşmenin kamu yönetimine dönük etkileri, yönetim alanının profesyonelleşmesiyle sonuçlanmakta, kamu yönetimi adeta küreselleşmenin özel sektöre daha fazla şans tanınması gerçeği karşısında mücadele etmektedir. Bu noktada bir senteze ihtiyaç duyulduğu açıkça görülmekle birlikte, kamu değerinin öne çıkarıldığı bir anlayışın uygulamaya dönük kısmının geliştirilmeye çalışıldığı gözlemlenmektedir. Örneğin Moore'un "stratejik üçgen"inin meşruiyete dayalı ayağı halkla ilişkiler ve iletişimin önemini ortaya çıkarmaktadır (Moore, 2013: 103).

3. KAMU YÖNETİMİNDE HALKLA İLİŞKİLERİN ROLÜ

Küreselleşme ve küreselleşmenin kamu yönetimi üzerindeki etkisi yükselen iletişim teknolojileriyle birleştiğinde halkla ilişkiler alanının artan önemine işaret etmektedir. İletişim teknolojilerinin 2000'li yıllarda internet 2.0 olarak özetlenen çok kaynaklı enformasyon ve bilgi paylaşımıyla birlikte ileri bir boyuta taşınması kitlelerin ihtiyaçlarına ve gelişmelere yaklaşımlarına da boyut atlatmıştır. Böylelikle kamu yönetimi alanı, küreselleşme sürecinde özel sektör aktörleriyle girdiği rekabette halkla ilişkiler stratejilerini geliştirme ihtiyacı duymuştur. Halkla ilişkiler, özel sektör aktörleri tarafından olduğu kadar kamu kurumları tarafından da önemsenmeye başlamıştır.

Bir önceki başlıkta söz edilen Moore'un “kamu değeri”, “operasyonel kapasite” ve “meşruiyet ve destek”ten oluşan stratejik üçgeninin meşruiyet ayağı halkla ilişkilere duyulan ihtiyacı ve halkla ilişkilerin artan rolünü özetlemektedir (Moore, 2013: 103). Meşruiyet, yasal olmanın dışında kitleler tarafından kabul edilmeyi, diğer bir deyişle benimsenmeyi de gerektirir. 21. yüzyılda, sosyal medya kullanımının bu denli arttığı ve dünyanın tüm devletlerinde yaygınlaştığı bir dönemde, şeffaflık gözetilmesi gereken bir kavram halini almıştır. Bu şeffaflık ise meşruiyetin sağlanması ve kitleler tarafından benimsenmeyi bir ön koşul kılmaktadır. Kitlelerle gerçekleşen iletişimin karşılıklı yani interaktif bir yapıya sahip olduğu bilinmektedir. Halkla ilişkilerin iki taraflı yapısı kamu kurumlarının halkı bilgilendirmesinin yanında halkı dinlemeyi de gerektirmektedir.

Esasen kamu yönetimini ilgilendiren halkla ilişkiler alanının temel özellikleri şu şekilde sıralanabilmektedir (Metin ve Altunok, 2002: 81):

- Örgütlü doğasından ötürü halkla ilişkiler örgütlenmeyi gerektirmektedir.
- Halkla ilişkilerin uygun kullanımı önceden belirlenmiş hedefleri gerektirmektedir.
- Kamuoyuyla iletişimi sağlayan kitle iletişim araçları halkla ilişkiler açısından hayati araçlardır.
- Kamu yönetimindeki halkla ilişkiler devlet – vatandaş ilişkisi üzerinden kurgulanmakta ve hedef kitle anlayışına sahip olmayı gerekli kılmaktadır.
- Kamu kurumları ve vatandaşların oluşturduğu hedef kitlenin ilişkileri belirli kurallara bağlanmayı gerektirir. Bunun bir mevzuatla düzenlenmesi gerekmektedir. Bu durum özel sektör halkla ilişkiler stratejisinde de farklı değildir.
- Kamu kurumlarının halkla ilişkileri uygun şekilde kurgulaması ve yönetmesi bir profesyonelleşme gerektirmektedir. Yeterli profesyonel insan kaynağının istihdam edilmesi ve bunun için yeterli finansmanın sağlanması oldukça önemlidir.
- Halkla ilişkiler stratejilerinin uygulanması denetlemeyi de gerektirmektedir. Kamu kurumlarının halkla ilişkiler kullanımı bir geri besleme ve denetim mekanizmasına da ihtiyaç duymaktadır.

Bu noktada kamu kurumları açısından örgütlenme, prosedürlerin kurgulanması, hedef kitlenin iyi tanımlanması ve uygulamadaki ayrıntılar halkla ilişkiler faaliyetlerinin başarılı yönetimi için önem arz etmektedir. Örgütlenme kısaca kamu kurumlarının halkla ilişkileri ve stratejik iletişim tekniklerini uygulayacak birimlerinin yerini ifade etmektedir. Buna göre katı

hiyerarşinin acil karar almayı gerektiren halkla ilişkiler alanında sıkıntılar yaratacağı bilinmektedir. Halkla ilişkilerin başarılı bir şekilde yürütülebilmesi açısından kamu kurumlarının ilgili birimlerinin daha esnek ve kurumun iç bürokrasisine fazla gömülmemiş olması gerekmektedir. Halkla ilişkiler birimlerinin kurumun üst yönetimine yakın bir şekilde konumlandırılması da bu noktada geçerliliğini koruyan bir öneridir (Botan ve Hazleton, 1989: 259; Metin ve Altunok, 2002: 83).

Prosedürlerin kurgulanması ise halkla ilişkiler açısından diğer bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır. Geleneksel bürokrasi anlayışına dayanan bir mevzuat halkla ilişkiler faaliyetlerini sekteye uğratma ihtimalini doğurmaktadır. Ancak bir diğer açıdan, stratejik iletişimin bir alt dalı olan halkla ilişkiler belirli kurallarla yürütülmeye ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle kamu kurumlarında tatbik edilen halkla ilişkiler faaliyetlerinin bir politika belgesine dayandırılması gerekmekte, ancak bu prosedürün aşırı mevzuat ve kurallar kalabalığına büründürülmemesi gerekmektedir. Halkla ilişkilerin bir politika belgesine bağlı olması vatandaş ve kamu kurumu arasında kurulacak iletişimin niteliğini güçlendirmektedir (Botan ve Hazleton, 1989: 20).

Hedef kitlenin iyi tanınması ise stratejik iletişimin, özelde de halkla ilişkilerin çekirdeğini oluşturmaktadır. Zira halkla ilişkilerin taraflarından birisi olan hedef kitlenin kültürünün ve anlayışlarının iyi idrak edilmesi kurulacak iletişimin ve ilişkinin mahiyetini de zenginleştirmektedir. Hedef kitlenin alışkanlıkları, hangi iletişim kanallarını kullandıkları, yaşam tarzları gibi ayrıntılar özel sektör aktörlerinin öğrenmek için ciddi kaynak harcadıkları özelliklerdir. Hatta bu özellikleri öğrenmek için çoğu zaman yasadışı yollardan vatandaşların verileri elde edilmeye çalışılmaktadır. Günümüz sosyal medya platformları bu verilere sahip olmanın yanında, çoğu zaman reklam veren firmalarla da ticaret yürütmektedir. Bu durum elbette vatandaşların özel verilerinin ve haklarının istismar edilmesini zorunlu kılmamaktadır. Hedef kitlenin tanınması önemini korurken, kamu kurumları bu tanımayı önceden saptanan değerler temelinde gerçekleştirme yoluna gitmektedir (Theaker, 2008: 353).

Halkla ilişkiler faaliyetlerine yönelik hangi yöntemlerin kullanılacağı ise kamu kurumları için önemini korumaktadır. Bu noktada sosyal medya kullanımının gerekliliği öne çıkmaktadır. Günümüzde dünya toplumlarının haber alma ve gelişmeleri takip etme alışkanlıkları giderek daha fazla dijital mecralara kaymaktadır (Breakenridge, 2008: 99). Çok kaynaklı iletişimin ve enformasyon paylaşımının mümkün olduğu sosyal medya platformlarının kullanımı kamu yönetimine çeşitli fırsatlar tanımaktadır. Diğer yandan kamu kurumları sosyal medya kullanımını daha sivil bir anlayışla yürütme ihtiyacı duymaktadır. Bunun en temel sebebi sosyal medyanın sivil bir alan olarak çoğunlukla kontrolü zor bir şekilde

insanların kullanımına açık olmasıdır. Sosyal medya kullanımının bürokrasi ağırlıklı fazla resmi bir dille yürütülmesi vatandaşların ilgisinin alternatif kaynaklara kaymasına sebep olmaktadır.

Günümüzde sosyal medya kullanımının halkla ilişkiler açısından önemi ise şu şekilde açıklanmaktadır (Zerfass vd. 2009: 60 akt. Yağmurlu, 2011: 8):

- Sosyal medya inovatif ve samimi bir alandır.
- Kamuoyuna yönelik tanıtımın daha detaylı yapılabilmesine olanak tanımaktadır.
- Hedef kitlenin genel eğilimlerinin ve düşüncelerinin takibine olanak tanımaktadır.
- Hedef kitleyle bir diyalog imkanı oluşturmaktadır.
- Yeni ilişkiler kurulmasını çok daha kolay hale getirmektedir.

Kamu kurumlarının halkla ilişkilerde sosyal medyayı kullanımlarında öne çıkan somut bir yöntem haber bültenlerinin paylaşımıdır. Halkla ilişkiler açısından sosyal medyada paylaşılabilecek ortalama bir haber bülteni şu unsurları içermektedir (briansolis.com, 2010 akt. Yağmurlu, 2011: 8):

- Başlık
- Spot ve anahtar kelimeler
- Alıntılar
- Görsel dosyalar
- Son dönemde yaygınlaşan podcast gibi ses dosyaları
- Sosyal ağ bağlantıları
- Bookmarklar
- Bağlantılar (linkler)
- Yorumlar

Kamu yönetimi açısından da geçerliliğini koruyan ve giderek daha fazla önem kazanan halkla ilişkiler, küreselleşmeyle birlikte yeni sınavlar veren kamu kurumları için edinilmesi gereken bir kabiliyet olarak görülmektedir. Halkla ilişkiler bakış açısını geliştirebilen ve bunu yenilikçi yöntemlerle gerçekleştiren kamu kurumları özel sektör aktörleriyle yaşadıkları rekabet içerisinde daha güçlü bir konum elde edebilmektedirler.

4. ÖRGÜTSEL İLETİŞİM

Kamu kurumlarının bir stratejik iletişim yöntemi anlayışı olarak beliren halkla ilişkiler alanını içselleştirmelerinin yanında örgüt içi iletişim hususuna da önem vermeleri hızla küreselleşen dünyada önemli bir gereklilik haline gelmiştir. İç ve dış iletişim ayrımının dış iletişim boyutunu yukarıda işlenen halkla ilişkiler karşılamaktayken; iç iletişim ise örgütlerin iç işleyişindeki iletişim stratejilerine karşılık gelmektedir. Burada öne çıkan örgütsel iletişim kavramı iletişim kapasitesinin düzenli ve sistematik bir biçimde koordine edilmesi ve uygulamaya geçirilmesi olarak tanımlanmaktadır.

İletişimin örgütler için önemi kendisini öncelikle örgütlenme sürecinde ve örgütün koordinasyonunda göstermektedir (Aktan, 2007: 19). İç iletişim örgütlerin organize olması ve kendi içlerindeki koordinasyonun sağlanmasında bir katalizör görevi görmektedir. Örgütün stratejik amaçları doğrultusunda uygulanan bu iletişim teknik ve yöntemleri örgütün bütünleşmesini sağlamaktadır (Ertekin vd., 2018: 298). Bir kurumun dış gözle kavranan algısı ve dolayısıyla onun dinamikleri ise sahip olduğu iletişim yetileri ve bu yetileri sistematize etmesi üzerinden gözlemlenebilmektedir.

Küreselleşmenin kamu yönetimi üzerindeki etkisi, halkla ilişkilerin artan önemi ve rolü örgütler içerisindeki iletişimi ön plana çıkarmış, özel sektör aktörlerinde olduğu gibi kamu örgütlerinde de bir büyüme gözlemlenmiştir. Bu büyüme aynı zamanda sektörel düzeyde de gerçekleşmiştir. Bununla birlikte özel sektör aktörleri olan şirketlerin müşterilerinin sayısının artmasına benzer bir şekilde, kamu kurumlarının fonksiyonlarına duyulan ihtiyaç ve bu ihtiyacı duyan vatandaşın talepleri de artmıştır (Ertekin vd., 2018: 298). Bu değişim de örgütsel iletişimin öne çıkmasına sebep olmuştur.

Aslında halkla ilişkiler kavramı 2000’li yıllarla birlikte örgütsel iletişim kavramının gelişimiyle birlikte boyut atlamıştır. Bir diğer deyişle, halkla ilişkiler kamu yönetimi gibi disiplinler açısından örgütsel iletişimle bütünleşmiştir. Ancak yine de bu iki kavramın birbiriyle karıştırılmaması veya birbirleri yerine ikame edilmemesi önem arz etmektedir.

Örgütün tanımı belirli bir amaca ulaşma doğrultusunda birbiriyle bütünleşik eylemlerin gerçekleştirilmesi için insanların önceden belirlenmiş kurallar ve sorumluluklarla bir araya gelmesi ve bir yapı oluşturmasıyla ilintilidir. Örgüt aynı zamanda insanların iş birliği yaptıkları bir yapıdır. Örgütlerin temel var oluş sebebi ihtiyaçları karşılamaktır (Ertekin vd., 2018: 299).

İletişim ise birden fazla kişinin birbirleriyle anlam paylaşımına gitmeleri, bir başka ifadeyle, anlamları ortaklaştırmaları sürecine verilen isimdir (Ertekin vd., 2018: 299). Esasen

iletişim çok uzun bir süre iki kişi arasındaki bir süreci açıklamış, ancak internet 2.0 gibi çok bir gelişimin yaşanmasıyla birlikte iletişim çok merkezli, çok kaynaklı ve ikiden fazla tarafı ifade eden bir hale bürünmüştür.

İletişim geleneksel olarak sözle gerçekleştirilebileceği gibi son yüz yıllarda kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle birlikte araçlar üzerinden yürütülür bir duruma gelmiştir (Yaylagül, 2014: 54). Yukarıda da bahsedildiği gibi, sosyal medya ve dijitalleşmenin yükselişiyle birlikte bu araçlarda da bir nitelik ve yoğunluk artışı meydana gelmiştir. İletişim örgütlerin yapılarını belirlemenin yanında bireylerin de düşüncelerini belirler bir boyuttur.

İletişimin en önemli hedefi kişileri etkilemektir (Berlo, 1977: 35). İletişimin kamu kurumları tarafından kullanım amacı da bu durumdan farklılık göstermemektedir. Kamu yönetiminde uygulanacak bir örgütsel iletişim modeli nihayetinde etki yaratmayı hedefleyecektir. İletişimin bir diğer hedefi de hedef kitlede bir davranış değişikliği yaratmaktır. Kamu kurumları açısından örgütsel iletişimin ana gayesi de hizmetlerin hedef kitle tarafından benimsenmesini sağlama yolunda dikkat çekmek, talep oluşturmak ve hedef kitleyi ikna etmektir (Tutar, 2008: 23).

Yukarıda da söz edildiği gibi örgütsel iletişimin öne çıkmasının temel sebeplerinden birisi küreselleşme ve yeni rekabet ortamıdır. Örgütsel iletişimin yükselişindeki temel sebepler ise şu şekilde sıralanmaktadır (Çetintaş, 2014 akt. Ertekin vd., 2018: 300):

- Kitle iletişimin geleneksel uygulamalarının talep oluşturmadaki etkisi oldukça yetersizdir.
- Artan örgütsel maliyetler kitle üzerinde etkili olma ihtiyacını artırmaktadır.
- Hizmet ve ürünlerin birbirine benzer hale gelmesi iletişimle bir fark oluşturma yoluna gidilmesine neden olmuştur.
- Piyasaların bölünmüş bir hale gelmesi dar pazara veya ekosisteme hitap edebilecek iletişim metodlarına ihtiyacı artırmıştır.
- Teknolojinin ilerleyişi alıcı odaklı pazarlama anlayışını ortaya çıkarmıştır.
- Müşterilerin, kamu yönetimi açısından ise vatandaşların iletişim okur yazarlığı artmakta, bu durum kendilerine ulaşımı zorlaştırmaktadır. Örgütsel iletişimin geliştirilmesi ise bu doğrultuda sağlanmaktadır.
- Örgütlerin iletişim kurdukları kitle giderek komplike bir kitle haline gelmektedir. Bu durum örgütsel iletişimin önemini artırmaktadır.

Örgütsel iletişime dair kuramlar ise Aberg, Goodman, Argenti, Belasen, Van Riel ve Cornellissen'in savunduğu kuramlar olarak öne çıkmaktadır. Bu kuramlar birbirleriyle yakın

zamanlarda geliştirilmiştir (Ertekin vd., 2018: 300). Bu durum örgütler alanında iletişimin ne denli yeni bir fenomen olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışmanın bu bölümünde örgütsel iletişim kuramlarını kısaca tanımlamak yerinde olacaktır.

Aberg'in kuramına göre iç iletişim bir örgüt için oldukça önem arz etmektedir. Ona göre tüm birimler bütünleşik ve koordinasyon içinde hareket etmek durumundadır. Bu da iç iletişimin niteliğinin gücüyle doğru orantılıdır. Aberg'e göre iletişimin – aynı zamanda bütünleştirilmesi gereken – temel fonksiyonları şu şekilde sıralanmaktadır (Massie ve Anderson, 2003: 224):

- İç ve dış faaliyetleri destekleme
- Örgütlenme ve ikna etme
- İç ve dış hedef kitleyi bilgilendirme
- Bireyleri örgüt değerleri doğrultusunda toplumsallaştırma.

Goodman'ın kuramı ise bir örgüt açısından iletişimi; örgütün felsefesi, kültürü, imajı gibi kavramları dahil ederek açıklamaktadır. Goodman aynı zamanda örgütsel iletişimin stratejik boyutuna dikkat çekmektedir. Goodman'ın teorisi, özetle örgütsel iletişimin hem uzmanların özerk alanına bırakılmasını önermekte, hem de örgütün bir yapı olarak bu iletişimi denetlemesi gerektiğini vurgulamaktadır (Goodman, 2010: 138).

Argenti ise örgütsel iletişimi fonksiyonlar, kanallar ve materyaller üzerinden kuramsallaştırmıştır. Ona göre örgütlerde iletişim medya ilişkilerinden iç iletişime, toplumsal ilişkilerden kriz iletişimine kadar çok kapsamlı bir kavramdır (Ertekin vd., 2018: 302).

Belasen de örgütsel iletişimi kuramsallaştırırken merkezileştirilmiş iletişim ağları üzerinden bir kavramsallaştırmaya gitmektedir. Buna göre örgütsel iletişim dış ve iç iletişim olarak ayrılmaktadır. Dış iletişim radikal yapısalcılık ve işlevselcilik üzerinden gelişirken, iç iletişim ise radikal hümanizm ve yorumsamacılık üzerinden gelişmektedir. Dış iletişim tanıtım iletişimi ve değişim iletişimini karşılarken, iç iletişim ise hiyerarşik iletişim ve ilişkiselliğe karşılık gelmektedir. Bu modelleme Belasen'e göre çelişen değerler yaklaşımı olarak adlandırılmaktadır ve bakış açıları ve mesaj yönelimlerini tanımlamaktadır (Belasen, 2008; Görkem, 2013: 73).

Van Riel'in modeli ise örgütsel iletişim üçgenini strateji, kimlik ve imaj ayakları üzerine oturtmaktadır. Bu üçgen ortak hareket noktaları üzerinden örgüt içerisine dağılmaktadır. Örgütsel iletişimin üç alt bileşeni ise yönetim iletişimi, örgütsel iletişim ve pazarlama iletişimi olarak şekillenmektedir (Görkem, 2013: 85).

Bu kuramlar bağlamında düşünüldüğünde görüldüğü gibi, örgüt iletişiminde öne çıkan iki fenomen kimlik / imaj ve kültürdür. Örgüt iletişiminde kurallara dayalı bir kurum kültürünün olması ve kurumsal kimliğin yansıtılması bütüncül ve başarılı bir iletişim stratejisi için öne çıkmaktadır. Örgütsel iletişim bir örgütün mensuplarını belirli davranış kalıplarında hareket etmeye itmektedir. Örgütün / kurumun mensuplarının her biri farklı kimliklere ve kültürel özelliklere sahip olduğu için bir kakafoninin oluşmasının engellenmesi ve iletişim uygulamalarının kurum kültürü ve kimliği doğrultusunda yürütülmesi gerekliliği öne çıkmaktadır (Durgun, 2006: 126).

5. SONUÇ YERİNE: GÜVENLİK SAĞLAYICI AKTÖRLER AÇISINDAN ÖRGÜTSEL İLETİŞİM VE HALKA İLİŞKİLER

İletişim alanı halkla ilişkilerin yükselişe geçmesiyle birlikte yalnızca özel sektör aktörlerini değil, kamu yönetimini de ilgilendirir bir hal almıştır. 21. yüzyılda gelişen internet 2.0 teknolojisi eşzamanlı ve çok kaynaklı enformasyon dolaşımını mümkün hale getirmiş, dünya toplumları kamuya dair bilgileri birincil olarak internet üzerinden alır hale gelmiştir. Bu durum halkla ilişkilerin önemini artırırken, yeni teknolojiler ve sosyal medya gibi yeni iletişim araçlarının kullanımını da zorunlu kılmaktadır. Kamu kurumları halkla ilişkiler alanında kendilerini geliştirme ihtiyacı duyarken bir yandan da iletişim stratejilerini uygulamak için örgütsel yapılarını acil eylem doğrultusunda yeniden güncellemek durumundadır.

Mevcut durum, küreselleşmenin etkilerine rağmen devletler açısından vazgeçilmezliğini koruyan kamu organları arasındaki güvenlik sağlayıcı aktörler için de geçerlidir. Küresel krizlerin giderek arttığı, COVID 19 gibi sağlık krizlerinin de bu tabloya eklenildiği günümüzde, güvenlik sağlayıcı aktörler hem güvenliği sağlama hem de kamuoyuyla sağlıklı bir iletişim kurma ihtiyacı duymaktadır. Bu doğrultuda kurgulanan iletişim stratejileriyle kamu ve vatandaş arasındaki güven bağı daha güçlü bir hale gelmektedir.

Türkiye’de güvenlik sağlayıcı aktörlerin sosyal medya platformlarını etkili kullanımları halkla ilişkiler teknikleri açısından olumlu örneklerdir. Kamu görevleri güvenlik hizmeti sunmak olan kurum ve kuruluşlar sosyal medyadan aktif bir şekilde yararlanmalıdır. Sosyal medyanın günlük hayatta en sık kullanılan platformların başında gelmesi vatandaşlarla güçlü iletişim kurulmasına neden olmakta ve vatandaşla kolluk arasındaki etkileşimi geliştirmektedir. Güvenlik sağlayıcı aktörlerin sosyal medyadaki etkinliği toplum destekli polislik ve önleyici polislik gibi yaklaşımlar çerçevesinde kolluğun yalnızca bir suç ortaya çıktığında müdahalede bulunan (reaktif) ya da gözetleyici değil, aynı zamanda düzenleyici, proaktif rolünü de açığa çıkarmaktadır. Toplumsalın yeniden kurgulanması ve üretilmesi sürecinde sosyal medya ile

vatandaşa bir rol biçilmekte ve düzenleme sürecinde vatandaşlar sürecin bir parçası haline gelmektedir (Özçetin & Özçetin, 2015: 20). Ayrıca toplum, yeni krizler karşısında olumsuz sonuçlarla karşılaşmadan stratejik bir şekilde bilgilendirilebilmektedir. Bu dış iletişim örneklerinin iç iletişimde de titizlikle uygulanması gerekmekte, güvenlik kurumlarının bürokratik yapılanmalarında halkla ilişkiler ve iletişim birimlerinin yönetim mekanizmasına yakın bir yere konumlandırılması gerekmektedir.

Toplumda yaşayan bireylerin kendilerini güvende hissetmesi ya da sahip olduğu herhangi bir değere karşı saldırı olacağı korkusunun bulunmaması iç güvenliği sağlayıcı aktörlerin görevlerini ifası sırasında gerçekleştirdiği faaliyetlerin toplumda nasıl bir algı uyandırdığı ile de yakından ilişkilidir. Bu bağlamda iç güvenlik hizmetlerinin halkla ilişkiler faaliyetlerinden ve toplumsal algı sürecinden bağımsız olduğu iddia edilemez (Darıcı vd., 2020: 251). Güvende olma ve güvende kalma algısının oluşmasında ise kolluk kuvvetleri tarafından uygulanan güvenlik politikalarına ek olarak medya ile ilişkiler, halkla iletişim, söylemler, üslup vb. çok sayıda faktör etkilidir. İç güvenlik hizmetlerinde halkla ilişkiler faaliyetleri halkın güvenlikle ilgili konularda bilgilendirilmesini, güvenlik politikalarının halk nezdinde benimsenmesini, güvenlik sağlayıcı aktörlere karşı halkın pozitif tutum ve davranışta bulunmasını, kolluk görevlileri ile halk arasındaki işbirliğini ve iletişimi güçlendirmeyi, halkın güvenlik yönetimi sürecinde dahil edilerek onlardan alınan bilgi ve tavsiyelerle daha isabetli ve istikrarlı kararların alınmasını, meydana gelen sorunların çözümünde vatandaşların istek, arzu ve taleplerinden yararlanılmasını sağlamaktadır.

İçinde yaşadığımız küreselleşme sürecinde halkın güvenlik sektörüne ilişkin en temel beklentisi güvenlik hizmetlerinin hızlı, şeffaf, hesap verilebilir, kolay erişilebilir, demokratik, etkili ve etkin bir şekilde sunulmasıdır. Toplumla güvenlik sağlayıcı aktörler arasında gerçekleştirilecek iletişimin karşılıklı anlayış, saygı ve hassasiyet ilkeleri üzerine inşa edilmesi ve halkla ilişkiler faaliyetlerinin etkinliğinin artırılmasıyla güvenlik yönetimi sürecine halkın katılımının sağlanmasının teşvik edilmesi önem arz etmektedir. Vatandaşların güvenlik hizmetlerine aktif katılım sağlaması güvenlik hizmetlerinin yürütülmesinde toplumu odak noktası haline getirerek, vatandaşlarda güvenlik bilinci ve algısının oluşmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca halkla ilişkiler uygulamaları sayesinde toplumda risk altında bulunan kesimlerle diyalog kurulması, belirli risk gruplarına yönelik spesifik programlar geliştirilmesi risk durumlarının tespitine ek olarak risk altındaki kişilerin korunmasını, sorun oluşturan konuların bütüncül bir perspektiften çözülmesini beraberinde getirmektedir (Sezer, 2010: 77-80).

Güvenlik hizmetleri toplumsal hayatın bir parçasıdır. Dolayısıyla güvenlik hizmetlerinde başarılı olmanın en önemli yolu güvenlik sağlayıcı aktörlerin halkın desteğini alması, halkla diyalog kurması, halkla işbirliğini geliştirerek halkta güven uyandırmaktır. Keza, modern demokratik toplumlarda öne çıkan en önemli husus, polislik mesleği örneğinde olduğu gibi, güvenlik sağlayıcı aktörlerin adaletin keskin bir kılıcı olmasından ziyade halka hizmet etmeyi esas alan, üniformalı birer vatandaş olmalarıdır. Böylece bir kamu hizmeti olan güvenlik hizmetleri halkın güvenini alarak sunulmakta, katı bürokratik kural ve dışa kapalı örgüt yapısından arınarak açık bir sistem çerçevesinde işlerlik kazanmaktadır. Bu durum halkın güvenini kazanan güvenlik sağlayıcı aktörlerin yürüttüğü faaliyetlerin vatandaşlar nezdinde de meşru olarak kabul görmesini sağlamaktadır.

Halka iletişim sürecinde güvenliğin tesisinden sorumlu kurumların ve ilgili aktörlerin çift yönlü iletişim kurması oldukça önemlidir. Genellikle kimi zaman yasal düzenlemelerden kaynaklanan sebepler nedeniyle vatandaşla ilişkilerde tek yönlü iletişim kurulmaktadır. Ancak temel hedef mutlaka sunulan güvenlik hizmeti ile ilgili geri bildirimleri de içeren çift yönlü iletişim olmalıdır. Bu durum iletişimin etkinliğini ve verimliliğini artırarak, değişken ve dinamik bir iletişim sürecine kaynaklık etmektedir (Hızlı, 2010:32).

Örgüt içi iletişimin istikrarlı bir şekilde sürdürülebilirliği etkili iletişim ile yakından ilgilidir. Örgüt içi iletişim, örgütün amaçlarına ulaşabilmesi ve işleyişini sağlayabilmesi için onu oluşturan farklı birimlerin koordinasyon kurması, bilgi akışında bulunması ve ilişki içerisinde olmasıdır. Dinamik bir süreç olan örgüt içi iletişimin başarısı örgütte görev, yetki ve sorumlulukların dengeli ve açık bir şekilde belirlenmesine, çalışanların yönetim sürecine katılmalarına imkan tanınmasına ve beklentilerinin karşılanmasına bağlıdır (Balar, 2019:46). Böylece motivasyonu yüksek olan çalışanlar vatandaşla da etkili iletişim kurabilmektedir. Ayrıca, örgüt içi iletişim vatandaşlar tarafından dile getirilen sorunların azalmasına da katkı sağlamaktadır. Şöyle ki, örgüt içi iletişimin etkili bir şekilde sağlanması durumunda huzurlu bir çalışma ortamına sahip güvenlik personeli vatandaşlara karşı daha duyarlı ve hoşgörülü davranacak, böylece örgüt içinde var olan sorunların güvenlik hizmeti sunulan kesime olumsuz bir şekilde dışsallaştırılmasının önüne geçilecektir.

Örgütler, diğer bir deyişle de kurumlar, mensupları arasındaki işbirliğiyle tanımlanmaktadır. Kurumsal kültür ve kurumsal kimlik iletişim stratejileri açısından önem arz etmektedir. Türkiye’de güvenlik kuruluşlarının uzun bir geçmişe varan kültür ve tecrübeleri yeni iletişim stratejilerine kurumsal kültür ve kimlik olarak yansıtılmalıdır. Böylece güvenlik kurumlarında kültür ve kimliğin özü geleneklere saygılı bir anlayışla korunurken, yeni iletişim

stratejileri olabildiğince yenilikçi ve uzman bir bakış açısıyla uygulamaya geçirilmelidir. Bunun yanında iletişim stratejisinin tatbikinde potansiyel suç unsurları ve türleri için gerekli tedbirlerin alınmasına riayet edilmeli, stratejik planlamaya önem verilmeli, halkta güvenin pekiştirilmesi için güvenlik sağlayıcı aktörler tarafından gerçekleştirilen iyi uygulama örneklerine ve başarılarla yer verilmeli, bilgiler halka doğrudan olduğu gibi sunulmalı ve hesap verilebilirlik boyutu gözden kaçırılmamalıdır.

Küreselleşmenin etkileri iletişimin önemini özel sektör aktörleri kadar kamu kurumları ve güvenlik sağlayıcı aktörler için de artırmıştır. Bu kurumların ve ilgili aktörlerin yeni iletişim tekniklerini verimli şekilde kullanabilmeleri kamu değerinin meşruiyet ayağı açısından da önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Aktan, E. (2007). *Kurumsal İletişim Sürecinde Liderin Rolü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, SBE, Konya.

Aktan, C. C. (2009). Amerika Birleşik Devletleri'nde Devletin Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Uygulamalar (Clinton-Al Gore Girişimi: 1993-2001). *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt: 1. Sayı: 1, 41-56.

Balar, A. (2019). *Emniyet Teşkilatında İletişim Algısı ve Halkla İlişkiler Çalışmalarına Yansıması*. BETA Yayınları, İstanbul.

Belasen, A. T. (2008). *The Theory and Practice of Corporate Communication: A Competing Values Perspective*, California, Sage Publications.

Berlo, D. K. (1977). *Modeling the Communication Process*. Readings in Human.

Botan, C., ve Hazleton, V. (1989). *Public Relations Theory*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Brown, S. (1992). *International Relations in a Changing Global System: Toward a Theory of World Polity*. Boulder, CO: Westview Press.

Breakenridge, D. (2008). *PR 2.0: New Media, New Tools, New Audiences*. Upper Saddle River, NJ: FT Press, Pearson Education.

Caiden, G. (1994). "Globalizing the Theory and Practice of Public Administration." In Jean-Claude Garcia-Zamor ve Renu Khator, eds. *Public Administration in the Global Village*. Westpon, CT: Praeger, 43-59.

- Darıcı, S. ve Akçay, E. (2020). İç Güvenlik Yönetiminde Halkla İlişkiler Perspektifinden Genel Kolluk Uygulamaları ve İkna. *International Journal of Cultural and Social Studies*, 6 (1), 250-261.
- Durğun, S. (2006). Örgüt Kültürü ve Örgütsel İletişim. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 112-132.
- Ertekin, İ., Ilgın, H. Ö., ve Yengin, D. A. (2017). Örgütsel İletişim Kuramları. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 8(2), 297-311.
- European Social Network (2018). *Empowering Citizens and Communities: Creating Inclusive Societies for the Future*. (E.T: 11.02.2021, <https://www.esn-eu.org/news/empowering-citizens-and-communities-creating-inclusive-societies-future>).
- Farazmand, A. (2001). Küreselleşme ve Kamu Yönetimi. Çev. Sevilay Kaygalak, *Mülkiye Dergisi*, 25(229), 245-278.
- Fukuyama, F. (1992). *The End of History and the Last Man*. New York: Free Press.
- Gisselquist, R. (2009). *What Does "Good Governance" Mean?*. United Nations University, (E.T: 11.02.2021, <https://unu.edu/publications/articles/what-does-good-governance-mean.html>).
- Goodman, M.B. (2010). Introduction to the Special Issue, Corporate Communication: The Way Forward, On the Occasion of CCI-Corporate Communication International's 10th Anniversary, *Corporate Communications, An International Journal*, C. XV, No: 2,133-142.
- Görkem, Ş. (2013). *Kuramda ve Uygulamada Kurumsal İletişim*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Hızlı, B. (2010). *Emniyet Teşkilatında Halkla İlişkiler: Toplum Destekli Polislik ve Medya-Polis İlişkileri Üzerine Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kayseri.
- Kregel, J. (1998). "The Strong Arm of the IMF." *Report of the Jerome Levy Economic Institute of Bard College* 8(1): 7-8.
- Massie, L. ve Anderson, C. L. (2003). Integrating Communications: Is the Ideal Achievable? *Corporate Communications, An International Journal*, C. VIII, No: 4, 223-228.
- Moore, M. H. (2013). *Recognizing Public Value*. Harvard University Press.

Özçetin, D. ve Özçetin, B. (2015). Polis ve Sosyal Medya: Türkiye’de İl Emniyet Müdürlüklerinin Twitter Kullanımı. *Folklor /Edebiyat*, Cilt: 21, Sayı: 83, 19-48.

Purec, S. (2013). Public Administration and Globalisation. *Recent Researches in Law Science and Finances*, 160-167.

Rockman, B. (1997). "Honey: I Shrunk the State." İçinde Ali Farazmand, ed., *Modern Systems of Government. Exploring the Role of Bureaucrats and Politicians*. Thousand Oaks, CA: Sage, 275-294.

Samson, A. O. (2019). Electronic Governance and Effective Public Administration (Study in Nigeria). *International Journal of Social, Political & Humanities*, Vol.3, Issue 2, 271-285.

Sarıtürk, M. (2020). Girişimcilik ve Girişimci Kamu Yönetimi. *Econharran Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 5, 66-90.

Sezer, İ. (2010). *Avrupa Birliği Sürecinde Polis - Halk İlişkileri ve Önemi*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Sezen, S. (2002). “The Impact of Globalization on the Organization of Public Administration: Turkish Case”, *Turkish Public Administration Annual*, Vol. 27-28, 3-26.

Simonis, U. E. (2004). “Defining Good Governance: The Conceptual Competition is On”. *WZB Discussion Paper*, No. P 2004-005, Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung (WZB), Berlin.

Srivastava, M. (2009). “Globalisation and Public Administration: A Study of the Term 'Globalisation', Its Nature, Meaning, Characteristics and Impact on Public Administration”, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1508013>.

Theaker, A. (2008). *The Public Relations Handbook*. 3. Baskı. London and New York: Routledge.

Tutar, H. (2008). *Örgütsel Algılama Yönetimi*, Seçkin Yayınları, Ankara.

Waldo, D. (1989/1990). *The Enterprise of Public Administration*. Navota. CA: Chandler & Sharp Publisher.

Weiss, A. J. (1995). Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector by David Osborne and Ted Gaebler: From Red Tape to Results: Creating a Government That Works Better and Costs Less by National Performance Review.

The Academy of Management Review, Vol.20, No 1, 229-235.

Wilson, D. (1994). "Bureaucracy in International Organizations: Building Capacity and Credibility in a Newly Interdependent World." İçinde Ali Farazmand, ed., *Handbook of Bureaucracy*. New York: Marcel Dekker, 305-318.

Yağmurlu, A. (2011). Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler ve Sosyal Medya. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Vol 7, Issue 1, 5-15.

Yaylagül, L. (2014). *Kitle İletişim Kuramları*, 2. Baskı, Ankara: Dipnot Yayınları.

KÜRESELLEŞMENİN SİYASAL ALANDAKİ ETKİSİ : KAZAKİSTAN DEVLETİ ÖRNEĞİ

TUĞBA AKSAKAL¹

ÖZET

“Bizim büyük bir tarihimizin olduğunu gençlerimizin bilmesi gerek.”

Nursultan NAZARBAYEV

Küreselleşme değişen ve gelişen günümüz şartlarında yaşanılması kaçınılmaz bir durum olmuştur. Kendini dünya üzerinde son 30 yıl içinde gösteren küreselleşme süreci ile birlikte ulus devletler sosyal siyasal ekonomik kültürel alanlarda etkilenmiş ve değişim süreci içerisine girmişlerdir. Bu bağlamda, küreselleşmenin siyasal alandaki etkisi devlet yapılanmaları üzerinde kendini göstermiştir. Küreselleşme ile birlikte yaşanan bu etki dünya üzerinde bulunan gelişmiş ve gelişmekte olan tüm devletleri etkilemiş ve yeniden yapılanma sürecine itmiştir. Küreselleşmenin yaşanmasıyla devletler arasında var olan maddi ve manevi sınırlar kalkmış, ulus devletler kendi değer ve inançlarının yerini evrensel değerlere bırakmıştır. Bunun sonucunda tüm alanlarda bir bütünleşme gerçekleştirilmeye çalışarak ortak bir alan oluşturulması amaçlanmıştır.

Bu bağlamda küreselleşme süreciyle birlikte siyasal alanda yaşanan ilk gelişme, 1989 yılında Doğu Blok'unun çökmesidir. Sonrasında, Orta Asya tarihinde ulus devlet olarak uzun yıllar boyunca varlığını sürdüren ve bölgede hegemon güç olan SSCB'nin 1991 yılında dağılması ise bir diğer gelişmedir. Bu bölgede ulus-devlet olan SSCB içerisinde bulunan birçok Türk devleti uzun yıllar boyunca Rus yönetimi altında bulunmuştur. SSCB'nin dağılması ile birlikte Rus egemenliği altında bulunan Türki Cumhuriyetler bağımsızlıklarını kazanmıştır. Bu devletler arasında bulunan Kazakistan Devleti, 16 Aralık 1993 yılında Nursultan Nazarbayev öncülüğünde bağımsız olmuştur. Kazakistan Devlet yönetimi bu süreç içerisindeyken Sovyet Rusya döneminde kurumsallaşarak idari yapının çekirdeğini oluşturmuştur. Ancak, SSCB'nin dağılmasından sonra tek partili siyasal sistemin yerine demokratik bir anayasal yönetim modeli kabul edilmiştir ve dolayısıyla, batılı model örnek alınmaya çalışılarak Nazarbayev öncülüğünde kendi değerleri üzerinde yeni bir ulus-devlet inşası sürecine girerek idari alanda yeniden yapılanma yoluna gidilmiştir.

¹ Master Student, Kahramanmaraş Sütçü İmam University, tgbaaksakal@hotmail.com, ORCID ID:0000-0002-8906-6035

Bu çalışmada küreselleşmenin siyasal etkisi göz önüne alınarak ulus-devlet modelini oluşturma yolunda olan Kazakistan Devleti'nin SSCB'nin dağılması sonucunda uygulamaya çalıştığı yeni siyasal yapısı ele alınarak incelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, SSCB, Siyasal Sistem, Kazakistan Devleti.

THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON THE POLITICAL AREA: THE CASE OF THE KAZAKHSTAN STATE

ABSTRACT

With the globalization process that has occurred in the world in the last 30 years, states have entered a social-political economic cycle and have entered a process of change. In this context, the effect of globalization in the political sphere has been demonstrated on state structures. With globalization, this effect affected all developed and developing states in the world and the re-experience continued. With the experience of globalization, the material and moral boundaries existing between states have been lifted, and nation states have left their own values and beliefs to universal values. For this, a common area is aimed by trying to achieve an integration of all messages.

In this context, the first development of globalization is the collapse of the Eastern Block in 1989. Later, the dissolution of the USSR in 1991, which has been the nation state in the history of Central Asia for many years, is another development. The Turkish state in the USSR, which was a nation-state in this period, was under Russian rule for many years. With the dissolution of the USSR, the Turkic Republics gained their independence under Russian rule. Among these states, the Kazakhstan State became independent under the leadership of Nursultan Nazarbayev on December 16, 1993. While the Kazakhstan State administration was in this process, it institutionalized in the Soviet Russia period and formed the core of the administrative structure. However, after the dissolution of the USSR, a democratic constitutional administration model was adopted instead of a single-party political system, and a new nation-state was built on its own tests under the leadership of Nazarbayev, and a new nation-state was built under the leadership of Nazarbayev.

In this study, taking into account the political effect of globalization, the new political structure of the State of Kazakhstan, which is on the way to form a nation-state model, as a result of the dissolution of the USSR, will be examined and examined.

Keywords: Globalization, USSR, Political System, Kazakhstan State.

GİRİŞ

20. yüzyılın sonlarından itibaren küreselleşen dünyada ekonomik, siyasal, kültürel, etnik ve dini gibi birçok alanda değişimlerin yaşandığı bir süreç olmuştur. Bu dönemde, küreselleşme ile birlikte maddi ve manevi sınırların ortadan kalktığı ve ulus devletlerin inşası sürecinin başladığını söyleyebiliriz. Bu dönemde siyasal alanda yaşanan değişimlerin önemli bir sonucu olarak, Orta Asya’da meydana gelen 1991 yılında 15 Türki Devlet’in, SSCB’nin dağılmasıyla birlikte bağımsızlıklarını kazanması olayıdır.

Bu bağlamda, ‘‘tarih anlayışı bir devletin temel politikasının belirlenmesindeki en önemli mihenk taşlarından biridir. Özellikle yeni kurulan bir devletin tarihinin sınır ve prensiplerinin genel hatlarıyla çizilmesi, devletin hangi kimlikle ve hangi kültür sınırlarıyla yaşayacağını ve ileride nasıl politikalar belirleyeceğinin önemli göstergelerindendir. Bu bağlamda SSCB’nin dağılmasıyla birlikte kazanılan bağımsızlık sonrası ulus-devlet inşası için idari alanda yeniden yapılanma yoluna gidilmiştir’’. (Hakim, 2009:51) SSCB’nin dağılmasında sonra Orta Asya siyasi haritası yeniden şekillenmiştir diyebiliriz. Dolayısıyla, bağımsız olan Türk Devletleri, bağımsızlıklarını pekiştirmek adına yeni ulus-inşa sürecinde ekonomik, siyasi, kültürel ve diğer alanlarda yeniden yapılanma yönünde çalışmalarda bulunmuşlardır.

Bu çalışmada, Sovyet Rusya’nın dağılmasıyla bağımsız olan Türk topluluklarından biri olan Kazakistan Devleti’nin 16 Aralık 1993 yılında Nursultan NAZARBAYEV öncülüğünde bağımsızlığını kazanmasıyla birlikte değişim ve dönüşümü süreci girmesi ile Kazakistan Devleti’nin siyasal alanda yaşadığı bu sürecin etkisini devlet yönetimi olarak siyasal alanda yaptığı reform hareketleri ele alınarak incelenmeye çalışılmıştır.

Küreselleşmenin Ulus-Devlet Üzerindeki Siyasal Etkisi

Küreselleşme ile birlikte ulus devletin küçüldüğü, zayıfladığı, otorite ve egemenlik alanları genel anlamda daralması ile sonuçlanan bir süreçtir. Dolayısıyla, ulus devletler ekonomik, siyasal ve sosyal alandaki bazı eski alışkanlıklarından vazgeçerek kendilerini yenilemek

zorunda kalmışlardır. Birçok alanda yapılan bu yenilenme hareketi ulus devletler siyasal sistem içerisinde değişim yapma zorunluluğu getirmiştir. Küreselleşmenin siyasal alandaki etkisinin sonucu olarak ulus-devletler parçalanmış ve dünya haritası yeni devletlerin meydana gelmesine ile yeniden şekillenmiştir, diyebiliriz. (Bakan ve Tuncel,2012:59)

SSCB'nin Devleti

Sovyetler Birliği, kuruluşundan bu yana 53 milli devlet kuruluşunu ve 110'dan fazla milleti bir arada yaşatmıştır. Bir devlet çatısı altında olmaları yüzyıllardır kendi iradeleri veya zorunlu birleşme neticesinde olmuştur. (Şadıhanov,2006:1)

Bu bağlamda, coğrafi konum olarak, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB); SSCB Kafkaslar'da Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan bulunmaktadır. Orta Asya'da Kazakistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Tacikistan yer almaktadır. Bu bölgelerin etnik kimliğini ise Slavlar (Ruslar...), Türkler (Azeri, Kazak, Kırgız, Özbek, Türkmen), Gürcüler, Ermeniler, Tacikler ve diğer etnik gruplar teşkil etmektedir. Dini yapıyı ise genel olarak Hristiyanlar, Müslümanlar, Museviler vd. oluşturmaktadır.

Dolayısıyla, SSCB Devleti Doğu'da Pasifik Okyanusu'ndan, batıda Baltık Denizi'ne, kuzey'de Kuzey Kutbu'ndan ve güneyde ise Karakum Çölüne kadar 22,4 milyon kilometre karelik geniş bir coğrafyada hüküm sürmüş ve yaklaşık 286,7 milyon nüfusu yönetmiştir. (Bulut, 2014:8)

1991: SSCB'nin Dağılması

Dünya tarihi bir bütün olarak incelendiğinde, tarihi sürecin milletler arasındaki mücadele ile geçtiği görülmektedir. Bazı milletler tarihin her döneminde var ve güçlü olmuş, eski dünya olarak tanımlanan Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının önemli bir kısmını hakimiyet altına almış, bilim ve teknoloji alanında insanlığa çok şey kazandırmıştır. Günümüz dünyasında milletlerin dünya siyasetinde etkililiğini belirleyen çok çeşitli faktörler söz konusudur.(nüfus miktarı insan gücü, teknolojik kalkınmışlık düzeyi, uluslararası ilişkileri ile jeopolitik konumu vs) Bu bağlamda, Dünya tarihinin hemen her döneminde var olan ve milletlerarası mücadelede her zaman söz sahibi olmuş olan, Türk Dünyası 20. yüzyılın başlarında bir taraftan I. Dünya savaşı, diğer taraftan Bolşevik İhtilali'nden sonraki süreçte Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) Kafkaslar ve Orta Asya'da hakim olması ile siyasi bütünlüğünü kaybetmiştir. (Akengin, 2017:1)

Bu süreç ise ilk olarak, SSCB ile Almanya arasında imzalanan Brest-Litovsk Anlaşmasının imzalanması (Mart 1918) ile I. Dünya Savaş'ı Çarlık Rusya için sona ermiştir. Fakat iç savaş ve dış müdahaleler sebebiyle Bolşeviklerin yönetimi Çarlık Rusya'nın sınırları içerisindeki topraklarının genelinde ele geçirmeleri 1922 yılına kadar sürmüştür. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin, bir Federasyon olarak kurulması 30 Aralık 1922 yılında gerçekleşmiştir. (Bulut, 2014:9) 21 Ocak 1924 tarihinde Vladimir İlyiç Lenin'in ölümüyle başa geçen İosif Stalin Komünist Parti'deki karşıt görüşlü herkesi temizleyerek itibarını ve gücünü arttırmıştır. II. Dünya Savaşı sırasında Sovyet ordusu Romanya'dan Besarabya bölgesini, Fin Savaşı ile Baltık Cumhuriyetlerini (Litvanya, Letonya, Estonya) ve Karelya'yı SSCB topraklarına dahil etmeyi başarmıştır. 1945 yılında ise doğuda Japonya'ya saldırmış ve Mançurya, Kuril Adalarını ve Karafuto'yu ilhak etmiştir. 6 Mart 1953 tarihinde Stalin'in ölümüyle partinin birinci sekreteri olan Nikita S. Kruşçev (1958-1964) “Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyi – Comecon” ve “Varşova Paktı”nın kurulmasıyla Batı Avrupa Ülkelerine, AET ve NATO 'ya karşı bir blok oluşturmuştur. Kruşçev'in ölümüyle sırasıyla Leonid Brejnev, Yuriy Andropov ve Konstantin Çernenko başa geçmişlerdir. SSCB 1985 yılına kadar Batılı Ülkelerle ve ABD ile hep rekabet içinde olmuştur. 1985 yılından itibaren sosyalist sistem liberal kapitalist sisteme karşı koyamamaya başlamış ve çöküşü hızlanmıştır. (Bulut, 2014:10)

Bu bağlamda, 1985 yılında iktidara gelen Gorbaçov, ekonomideki kötü gidişi durdurabilmek ve diğer sorunları çözmek için bir takım reformlar gerçekleştirmiştir. Gorbaçov liderliğinde uygulanması planlanan bu reformların genel amacı, Sovyet sosyalizmini yeniden yapılandırmaktır. Bu reform programının iki kanadı bulunmaktadır. Bunun birinci kanadını oluşturan tekrar yapılanma anlamına gelen “perestroyka” diğer kanadını ise açıklık ve şeffaflık anlamlarına gelen “glasnost” oluşturmuştur. “Glasnost” genel olarak hukukun üstünlüğü, insan hak ve hürriyeti, anayasal ve demokratik devletin kurulması anlamlarını taşımaktadır. Perestroyka ise ekonominin yönetimiyle ilgili program ve reformdan uzak olduğu bilinmektedir. Sosyalist dünyadaki (Sovyetler Birliği) reformların ana hedef ve amacı, komünizmi Batı ülkelerini (gelişmiş ülkeler kastedilmektedir) tipik bir sosyal demokrasiye dönüştürme çabalarıdır. Perestroyka adı altında alınan reform kararları büyük ümitler taşısa da ekonomik büyüme hedef ve gayretlerini boşa çıkarmıştır. (Bulut, 2014:12) Dolayısıyla, Sovyet sosyalist sistemi, hem kendi bünyesinden kaynaklanan hem sistem dışından etki eden çok sayıda sebeplerin bir araya gelmesiyle çökmüştür. Bu sebepler teorik, ekonomik, sosyal,

kültürel, siyasi ve asker olmak üzere beşer hayatın bütün yönlerini ilgilendirmektedir. (Özsoy, 2006:171) SSCB'nin dağılmasının sebeplerini ise şu şekilde açıklanabilir:

Ekonomik Sebepler; “Teşebbüs Hürriyeti ve Rekabetin Kaldırılması, Kaynak İsrafi ve Verimsizlik, Merkezi Planlama ve Tekel Sistemi, Dışa Kapalı Ekonominin uygulanması”,

Siyasi ve Sosyal Sebepler; “Tek Partili ve Baskıcı Rejim, Eğitim Sistemi ve Dine Karşı Tutum, Askeri Harcamalar, Heterojen Toplum Yapısı ve Pasif Direniş, Basın-Yayın ve Kültür Tekel.” Bu sebeplerden dolayı, Sovyet Rusya'nın uygulamış olduğu bu sistem dış dünya ile bağlantısını minimum seviyede tutması sonucunda sistemin uzun sürede uygulanamamasına neden olmuştur. (Özsoy,2006) Sonuç olarak yaşanan bu sebppler ve diğer devletlerin birlikten ayrılmasıyla, 26 Aralık 1991 tarihinde saat 00:00'da Kremlinden SSCB bayrağı indirilmiş yerine ise üç renkli yeni Rusya Federasyonu'nu temsil eden bayrağın göndere çekilmesiyle, SSCB resmen tarih sahnesinden silinmiştir. (Bulut, 2014:13)

Kazakistan Devleti'nin SSCB'den Ayrılma Süreci : Almati Ata Olayı 1986

Sovyetler Birliği'nde kitlelerin meydanlara dökülerek kendi taleplerini bildiren büyük çaptaki mitingleri ilk defa Kazakistan'da olmuştur. 16 Aralık 1986 tarihinde Kazakistan'ın başkenti Alma Ata'da çıkan olaylar tüm Sovyetler Birliği'nde büyük yankı uyandırmıştır. Olaylar, Kazakistan Komünist Partisi Merkez Komitesi 1. Sekreteri Kazak kökenli Dinmuhammed Kunaev'in bir günde görevinden alınarak yerine, Rusya'nın Ulyanov Vilayeti Komünist Partisi Sekreteri G. Kolbin'in getirilmesiyle başlamıştır. Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin Kazakistan sorunlarını bilmeyen ve orada yaşamayan, halk tarafından tanınmayan bir kişiyi ülke dışından bir emirle Kazakistan KP Başkanlığı'na ataması yerli halk tarafından tepki görmüştür. Halkın bu tepki hareketi Gorbaçov'un "Perestroyka", Glastnost" ve "Demokrasi" reformlarının ilk meyveleriydi. Halk ilk defa Kazakistan ve Sovyetler Birliği tarihinde merkez yönetime karşı büyük çapta tepki göstermiştir. Ancak, sonucuna da katlanmak zorunda kalmıştır. Tüm eylemcilere soruşturma açılmış, iş ve siyasi kariyerlerine son verilmiş, hapis cezasına çarptırılmış ve hatta birkaç eylemciye ölüm cezası verilmiştir. (Şadıhanov, 2006:5)

Dolayısıyla, bütün bu olaylar sonucunda, Kazakistan, 24 Nisan 1990' da Kazakistan Yüksek Sovyeti, Kazak Devlet Başkanlığı makamını tesis etmiştir. Meclis'te yapılan gizli oylamada Kazakistan'ın ilk Devlet Başkanı olarak Nursultan Aбіşulı Nazarbayev seçilmiştir. 25 Ekim 1990'da Kazakistan Yüksek Sovyeti, Kazak Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin siyasi

egemenliğini ilan etmiştir. Kazakistan Cumhurbaşkanı Nazarbayev, bunu bağımsızlık yolundaki ilk önemli adım olarak değerlendirmiştir. Bağımsızlık emareleri olarak yorumlanabilecek bu gelişmeler ardı ardına gelirken, 1 Aralık 1991'de Kazakistan'da ilk defa devlet başkanlığı için halk oylaması yapılmış ve N. Nazarbayev, oyların %98,7'sini alarak Kazakistan'ın halk tarafından seçilen ilk devlet başkanı olmuştur. (Çağlar, 2018:74) Seçimlerden sonra Kazak Parlamentosu, Sovyetlerin yıkıldığının Alma Ata'da dünyaya duyurulmasından birkaç gün önce, 16 Aralık 1991 tarihinde Kazakistan bağımsızlığını ilan etti. Parlamento, "Kazakistan'ın bağımsız, demokratik ve hukuk üstünlüğüne dayalı" bir cumhuriyet olduğuna ilişkin yasayı kabul etti. (Çapa, 2019:10)

Sonuç olarak Kazakistan SSCB'nin dağıldığı bir ortamda hızlı refleksler vererek bağımsızlığını kazanmış ve aynı sürati bağımsızlığını uzun vadede devam ettirecek uluslararası atılımlarla da desteklemiştir. Kazakistan Uluslararası sahada kendini kabul ettirdikten sonra da iç politikasına yönelerek bir ulus inşa sürecine girmiştir. (Çağlar, 2018:74)

Kazakistan Devleti

"Kazak" adının "has"(kas) ve "sak" isimli iki kabilenin birleşmesiyle "kassak"(kazak) anoniminin oluştuğunu söyleyenler de vardır. "Kazak" adındaki halk, bin yıldan fazla bir süreyi kapsayan çok önemli politik ve sosyal gelişmelerin doğurduğu bir topluluktur. Bu tarihi süreçte kazak halkı önce aşiret-kabile olarak oluştu, sonra kabileler birliği ve toplum-ulus seviyesine yükseldi. Tarihin her devrinde bu kabilelerin başından çok önemli olaylar geçti. Her şeye rağmen Kazak da, zamanla, başka uluslar gibi, dini bir, dili ve kültürü bir ulus haline gelmeyi başardı. (Hizmetli, 2011:27)

Coğrafi olarak, yüzölçümü 2.724.900 kilometre kare olan Kazakistan Cumhuriyeti, Avrasya'nın kalbinde yer almaktadır ve yüz ölçümüne göre dünyanın en büyük dokuzuncu ülkesidir. Müslüman ülkelerin ve Türk devletlerinin yüz ölçümü bakımından en büyüğü, doğal kaynaklar bakımından da en zengindir. Kazakistan sınırlarının toplam uzunluğu 12.012 km olup, komşuları olarak kuzeyde Rusya 6.846 km, güneyde Türkmenistan 379 km, Özbekistan 2.203 ve Kırgızistan 1.051 km, doğuda Çin Halk Cumhuriyeti 1.533 km sınırla bulunur. Ülkenin doğu ve batı sınırları arası 3.000 km, kuzey ve güney sınırları arası ise 2.000 km'dir. (Çetin, 2016:15)

Kazakistan, Orta Asya'nın geniş bozkırları ile eski Türk anayurdu Altaylara kadar uzanan geniş bir saha (2.717.300 km²) üzerine kurulmuş olan Kazakistan, batıdan doğuya doğru İdil (Volga) nehrinin aşağı mecrası ve Hazar Denizi'nin kuzey kıyılarından Doğu Türkistan'a kadar 2.500 km. uzunluğunda ve kuzeyden güneye doğru yaklaşık 1700 km. Genişliğindedir. (Yiğit, 2001:2) Dolayısıyla, Altay Dağları ve İtil arasında olan Kazakistan toprakları, Türklerin kadim anayurdudur. Eski ve ortaçağ dönemlerinde Türklerin tarihi bu coğrafyada cereyan etmiştir. Saka-İskit, Hun, Gök-Türk, Oğuz, Karahanlı, Cengiz Han İmparatorluğu, Altın Orda gibi dünya tarihine yön veren Türk devletler bu topraklarda kurulmuş ve gelişmiştir. Bugünkü Kazakistan topraklarında dünyaya gelen El-Farabi, Yusuf Has Hacib, Dede Korkut vs. bütün Türk dünyasının ortak mirasıdır. İlk büyük Türk mutasavvıf ve Türk maneviyatının mimarı olan Hoca Ahmet Yesevi Türbesi Kazakistan'daki Türkistan şehrinde bulunmaktadır. Kazak ismiyle kurulan ilk devlet olan Kazak Hanlığı 1465'te kuruldu ve kısa zaman içinde genişledi. İç ve dış etkenler nedeniyle 1731 yılından itibaren Çarlık Rusya'sının hakimiyeti altına giren Kazaklar, 1917 Bolşevik ihtilalinden sonra bağımsız Alaş Devletini kurmaya çalışsalar da, Sovyetlerin baskısı ile sürdüremediler ve bağımsızlığına Sovyet Birliği'nin dağılmasıyla ancak 1991 yılında kavuşabildiler. (Çetin, 2016:16)

Kazakistan Devleti'nin Siyasi Yapısı

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bağımsızlığını kazanan Kazakistan Cumhuriyeti başkanlık sistemi ile yönetilmektedir. Kazakistan'da devlet başkanı hakem konumunda bütün erkler üzerinde anayasal bir statüye sahiptir. Başkanlık sistemlerinin en önemli özelliği olan kuvvetler ayrılığı ilkesin benimsemesine rağmen Kazakistan'da Cumhurbaşkanı'nın bütün erkleri kontrol altında tutmasını sağlayan anayasal yetileri vardır. Kazakistan'daki başkanlık sisteminin konstrüktif sorunlarına baktığımızda anayasadaki denetim- dengeleme ilkesinin işlevsizliği, Cumhurbaşkanının yasama erki üzerindeki icraatları dikkat çekicidir. (Ağır ve Sayın, 2019:21)

1991-1993 yılları arasında uygulanmaya çalışılan başkanlık sistemi ile parlamenter sistemin bazı özelliklerini kapsayacak idari yönetim ülkedeki siyasi gelişmelerden dolayı yenibir anayasayı gerekli kılmıştır. 30.08.1995 tarihindeki referandum ile yeni Anayasa %89 oranında bir oyla kabul edilmiştir. Yeni anayasa demokratik, laik ve üniter devlet yapısını,güçlü bir başkanlık sistemiyle Başbakanın parlamento onayı ile Cumhurbaşkanı tarafından atanmasını, Millet Meclisi ve Senatodan oluşan çift kanatlı parlamentoyu öngörmektedir. Yine bu anayasada Devletin başının Cumhurbaşkanı olduğu ve kuvvetler ayrılığının benimsendiği

kabul edilmiştir. (Ağır ve Sayın:22). Son anyasa olan, 1995 Anayasasının ilk maddesinde ise, “Kazakistan Cumhuriyeti, en yüksek değerleri birey, onun yaşamı, hak ve özgürlükleri olan, demokratik, laik, hukuki ve sosyal bir devlettir” maddesi yer almaktadır. (Eren ve Asker, 2012:61). Bu bağlamda, bir başka tanım olarak Kazak Anaysasası’nda, ‘‘Biz, Ortak tarihi kaderle birleşmiş Kazakistan halkı, Ezeli Kazak toprakları üzerinde devleti kurarak, Kendimizi özgürlük, eşitlik ve barış ideallerine adanmış, barışsever ve sivil bir toplum olduğumuzun bilincine vararak, Dünya toplumu içinde hak ettiği yeri almayı arzulayarak, Bugünkü ve gelecek nesiller karşısında yüksek sorumluluğumuzun bilincinde olarak, Egemenlik hakkımızdan yola çıkarak, Bu Anayasayı kabul ediyoruz.’’(Eren ve Asker, 2012:61) şeklinde tanımlanarak bu süreç güçlendirilmek istenmiştir.

Başkanlık Sistemi

Kazakistan’daki Başkanlık makamının idari açıdan yapılanması Başkanlık Hükümeti Sistemi, Başkancı Parlamenter Sistem ve Süper Başkanlık sistemlerinin karışımı olan kendine özgü niteliklere sahip bir model olarak ifade edilebilir. Başkanlık Hükümeti Sistemi, genel itibariyle kuvvetler ayrılığı ilkesinin uygulandığı, demokrasi ile kişisel iktidarın birleştirildiği bir sistemdir. Belli başlı özellikleri vardır: Başkan halk tarafından seçilmektedir. Kuvvetler ayrılığı vardır. Hükümet üyeleri Başkan tarafından seçilir ya da görevden alınır. Yani üyeler Başkana karşı sorumludurlar. Devletin başkanı da hükümetin başkanı da aynı kişidir. Başkanın kuvvetlerden birisi olarak yaşamayı feshetme yetkisi yoktur. (Yılmaz, 2019:71) Bu bağlamda, Kazakistan 16 Mayıs 2007 tarihine kadar ülkede klasik başkanlık sistemindeki yetkilerden çok daha fazla yetkiye sahip bir ülke modeli görünümündeydi. Belirtilen bu tarihte Kazakistan da önemli değişiklikler meydana gelmeye başlamıştır. Cumhurbaşkanının yetkilerinin bir kısmı parlamentoya geçmiştir. Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev’de sistemi artık Başkanlık- parlamenter sistem olarak tanımlamıştır. (Bülbül,2008:75) Bu açıdan, çok çeşitli etnik grupların bir arada yaşadığı Kazakistan’da başkanlık sistemi, bölünmez bütünlüğün teminatı olarak kabul edilmiştir. (Anbarlı Bozatay ve Şahnagil, 2020:347)

Cumhurbaşkanı Makamı

SSCB’den sonra Türk Cumhuriyetleri farklı biçimlerde kurgulansalar bile siyasal sistemleri Cumhurbaşkanının otoritesi altında yapılandırılmıştır. Bu açıdan Kazakistan Cumhurbaşkanı da çok stratejik bir konumdadır. (Ağır ve Sayın,2019:26) Bu bağlamda, Kazakistan Cumhurbaşkanı devletin en üst görevlisi olup iç ve dış siyasetinin belirlenmesinde en önemli temel taşıdır. 24 Nisan 1990’da Kazakistan Cumhuriyeti Yüksek Kurulu tarafından, Kazak

Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı makamı oluşturulmuştur. Daha sonra parlamentonun ilk dönem toplantısında yapılan gizli oylama sonucunda Cumhurbaşkanlığı görevine N. Nazarbayev seçilmiştir. Ancak Kazakistan Cumhurbaşkanının halk tarafından ilk defa seçimi 1/12/1991’de gerçekleştirilmiş ve seçim sonucu itibarıyla N. Nazarbayev Kazakistan Cumhurbaşkanı olarak resmen görevine başlamıştır. Aynı tarihte alınan bir kararla da devletin adı “Kazakistan Cumhuriyeti” olarak değiştirilmiştir. (Bülbül, 2008:72)

Kazakistan Devleti’nin Siyasal Alandaki Reform Haraketleri

Kazakistan’ın kuruluşundan beridir devlet başkanlığını devam ettirmekte olan Nursultan Nazarbayev, ulus inşasına dönük politikaların baş mimarı konumundadır. Sovyetler Birliği dönemindeki siyasi geçmişinden de faydalanarak Rusya ile iyi ilişkiler sürdürürken bir yandan da ulus inşası yönünde adımlar atılmasını sağlayan Nazarbayev bu dengeyi devam ettirmede oldukça başarılı olmuştur. (Duman,2019:2014) Bu bağlamda, ülkenin gerçeklerini ve küresel eğilimleri, ülkedeki ve dünya tecrübesindeki siyasi dönüşümleri dikkate alarak, Kazakistan Cumhuriyeti’nin siyasi reformlar stratejisi geliştirildi. Bu strateji ülkenin siyasi ve ekonomik gelişmesinin mevcut ve vadeli hedeflerine göre zaman içinde değiştirilerek geliştirildi.

Stratejinin geliştirmesinin ana dönemleri olarak, 1991-1993, 1995-1998 ve 2004-2007 dönemleri belirlene bilinir. Bu dönemlerde Kazak siyasi reform stratejisinin karakterini ve içeriğini önemli şekilde etkileyecek çok ciddi kararlar alınmıştır. Bu bağlamda, Kazakistan Cumhuriyeti devletinin ve bağımsızlığının kurulması dönemine denk gelen, siyasi gelişim stratejisinin ilk döneminde stratejinin hedefleri, temel ilkeleri ve Kazakistan’da siyasal dönüşüm uygulamasının yöntemleri belirlenmiştir.(Çetin,2016:41-43)

Dolayısıyla, bağımsızlığın kazanılmasıyla birlikte Kazakistan’da siyasi kadrolar açısından geçmişle bir kopuş yaşandığı söylenemez. Bağımsız Kazakistan’ın kurucu babası olarak kabul edilen Nursultan Nazarbayev Sovyetler Birliği’nde de etkin siyasi görevler üstlenmiştir. Kazakistan’daki ulus inşa süreci, bağımsızlığa kavuşulduğu tarihten günümüze kadar liderliğini devam ettiren Nazarbayev’in görüşleri çerçevesinde şekillenmiştir. (Duman, 2019:2003) Dolayısıyla, Sovyetler Birliği’nin dağılmasının ardından bağımsızlığına kavuşan Kazakistan’da, Batı demokrasilerinin taklidi sayılabilecek yeni bir hukuki ve siyasi reformlar süreci başlamıştır. 24 Nisan 1990 tarihi itibarıyla çeşitli anayasal düzenlemelerle Cumhurbaşkanı makamını ve özel statüsünü yasal olarak belirleyen Kazakistan’da, Nursultan

Nazarbayev cumhurbaşkanı olarak seçilmiş, hayata geçirilen anayasa değişiklikleri ile ilk kez kuvvetler ayrılığı ilkesinin altı çizilmiştir. (Bülbül, 2008:76)

1995 yılından itibaren Nazarbayev'in Kazakistan'ın politik yapısı üzerindeki etkisi giderek artmıştır. Bunda, 1995 yılında gerçekleştirilen iki referandum etkili olmuş, sözkonusu referandumlar neticesinde 30 Ağustos 1995 tarihinde Cumhurbaşkanı'nın yetkilerini genişleten ülkenin bağımsızlık sonrasındaki ikinci Anayasası kabul edilmiştir. Bu Anayasaya göre Kazakistan Cumhuriyeti demokratik, laik bir hukuk devletidir. 1998 yılı Kasım ayında parlamento Cumhurbaşkanı'nın gücünü artıran bir dizi karar almıştır. Buna göre Cumhurbaşkanlığında azami yaş sınırı ve en fazla iki dönem sınırı kaldırılmış; Cumhurbaşkanlığının bir dönemlik süresi beş yıldan yedi yıla çıkartılmıştır. Cumhurbaşkanına 27 Ekim 2000 tarihinde dokunulmazlık hakkı tanınmıştır. Ülkenin başkentinin Almatı'dan Astana'ya taşınması kararı 1994 yılında Nur Sultan Nazarbayev tarafından alınmış olup, taşınma 10 Aralık 1997'de tamamlanmıştır. Tüm kurumların Almatı'dan Astana'ya taşınması ise 1998 yılında tamamlanmıştır. Taşınma kararı devlet bütçesini etkilemeye devam etmektedir. 2005 yılında 1995 Anayasasında yapılan değişikliklerle Nur Sultan Nazarbayev Nazarbayev'in görev süresi üzerindeki tüm kısıtlar kaldırılmıştır. (Konca,2012:42)

2004-2007 yıllarında ise reform hareketleri ile birlikte Kazakistan'ın siyasi gelişme programında önemli düzeltmeler yapılmıştır. Bu nedenle, siyasi liberalleşme sorunu tekrar gündeme çıkmıştır. Bununla birlikte, güçlü bir muhalefetin ortaya çıkması, elit içindeki çelişkilerin büyümesi, kamuoyunun demokratikleşmeyi istemesi gibi iç siyasi unsurlar da etkili olmuştur. Böyle bir durumda, ülkenin istikrarlı gelişimini sağlamak amacıyla ülke yönetimi siyasi modernleşme sürecinin hızlandırılması kararını almıştır. Siyasi sistemin demokratikleştirilmesi konusunda Kazakistan Cumhuriyeti'nin uluslararası yükümlülükleri, siyasi dönüşüm sürecini etkilemiştir. Dolayısıyla, kamu ve siyasi dönüşüm süreçlerinin kontrolünü korumak adına aynı zamanda Cumhurbaşkanı'nın yetkileri de genişletildi. Kazakistan Cumhuriyeti'nin siyasi reform stratejisinin bu aşamadaki katkısı, şeffaflık ilkesinin takip edilmesi ile siyasal reform programının siyasi alanının bütün aktörleriyle paylaşılmasıdır. 2008 yılında Cumhurbaşkanı, son dönemde ülkede kurulan siyasi ilişkiler mimarisindeki bazı eksiklikleri ortadan kaldırmaya yönelik Kazakistan'daki demokrasi modelinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için önerilerde bulundu. (Çetin, 2016:44-45)

SONUÇ

Küreselleşme günümüzde devletlerinin her alanda etkilemiştir. Orta Asya’da büyük güç durumunda olan SSCB dağılması sonrası yaşanan gelişmeler, bağımsız olan yeni devletleri değişime itmiştir. Kazakistan’da ulus-devlet inşası sürecindeki anayasadaki esaslar, güçlü bir Cumhurbaşkanı sisteminin oluşturulması yönünde adımlar atılmasına ile sonuçlanmıştır.

Dolayısıyla, bu dönem içinde Kazakistan Cumhuriyeti uluslararası alanda devletin kurucu lideri olan Nursultan Nazarbayev öncülüğünde şekillenmiştir. Devlet yönetiminde ve dış politikada tecrübe sahibi olan Nazarbayev başarılı stratejik plan dahilinde ülkeyi içinde ve dışında bağımsızlığını ve egemenliğini güçlendirmiştir. Çünkü bağımsızlık sonrası yaşanan düzensizlik ve belirsizlik Kazakistan siyasi yönetiminin merkezileşmesini ilerleyen dönemlerde uyguladığı stratejik planlar dahilinde daha katılımcı, aktif, şeffar, açık ve demokratik bir yönetim çerçevesinde yönünde şekillendirmiştir.

Sonuç olarak, Kazakistan Devleti bağımsızlığı sonrasında 30 yıllık süre içerisinde siyasi reform sürecini hemen hemen tamamlayarak, geçiş döneminden çıktığı henüz tam anlamıyla söylenemez. Ancak göz ardı edilemeyecek anlamda yönetim alanında benimsenen batılı anlamda siyasi bir demokrasi modelini uygulama aşamasında uzun yol kattetmiştir diyebiliriz.

KAYNAKÇA

AĞIR.O. ve SAYIN.M. (2019), “Kazakistan ve Kırgızistan Siyasal Sistemlerinin Karşılaştırılması”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:9, Sayı:1

AKENGİN.H. (2017), “Türk Dünyası ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri Üzerine Jeopolitik Bir Değerlendirme”, Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Cilt:4 Sayı:1

ANBARLI BOZATAY.Ş. ve ŞAHNAGİL.S. (2020), “ Kırgızistan ve Kazakistan’da Bağımsızlık Sonrası Değişen Siyasal Sistemin Doğası ve Kamu Yönetimi Reform Süreçleri” AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi, Cilt:8, Sayı:24, Aralık

BAKAN.S. ve TUNCEL.G. (2012), “Küreselleşmenin Ulus-Devlet Üzerindeki Etkisi”, Birey ve Toplum Dergisi, Cilt:2 Sayı:3, Bahar

BULUT.R.(2014), SSCB’nin Dağılması ve Rusya Federasyonu’nda Serbest Piyasaya Geçiş”, Mehme Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:1 Sayı:2

ÇAĞLAR.A. (2018), ‘‘Kazakistan’ın Ulus İnşa Süreci ve Ekonomi Politikası’’, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:8 Sayı:1

ÇAPA.M. (2019), ‘‘Sovyetler Birliği’nin Dağılması: Kazakistan Cumhuriyeti’nin Bağımsızlık Sürecinde Türkiye-Kazakistan Münasebetleri’’, Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:9 Sayı:17

ÇETİN.N. (2016), ‘‘Kazakistan Siyasal Sistemde Başkanlık Modeli’’, Öztepe Matbaası, Birinci Baskı, Ankara

DUMAN.L. (2019), ‘‘Kazakistan’da Değişim ve Dönüşüm: Yeni Bir Uluslaştırma ‘‘Başarısı’’ mı?’’, OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Cilt:10 Sayı:17, Mart

EREN ve ASKER (2012), ‘‘Türk Cumhuriyetleri Anayasaları’’, TÜRKPA Yayınları:4, Ankara

‘‘Kazakistan’ın Siyasi Görünümü’’, <http://www.mfa.gov.tr/kazakistan-siyasi-gorunumu.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 11.02.2021)

KONCA.K.A.(2012), ‘‘Kazakistan’’, Ülke Raporu, Ankara, Aralık

HAKİM.M. (2009), ‘‘Kazakistan’daki Tarih Anlayışı ve Uluslararası Boyutları’’, Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:50

HİZMETLİ.S. (2011), ‘‘Kazak Ulusu ve Kazak Tarihi: Bugünü ve Dünü’’ İSTEM/ Sayı:1, Aralık

ÖZSOY.İ. (2006), ‘‘Sovyet Sistemin Çöküşünde Tarihi ve Evrensel Dersler’’, Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, Güz, Sayı:39

ŞADİHANOV. E. (2006), ‘‘Sovyetler Birliği’nin Dağılma Sürecinde Etkili Olan Bölge Sorunları ve Milliyetçilik Hareketleri’’, Sosyoloji Konferansları, 0 (33)

YILMAZ.S.(2019), ‘‘Asya Bozkırlarında Yüksekten Uçan Kartal Nazarbayev’in Kazakistan’ı,’’ Astana Yayınları, Ankara

YİĞİT. A. (2001), ‘‘Kazakistan’ın Değişen Etnik Yapısı’’, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:10 Sayı:2, Elazığ

**KÜRESELLEŞME OLGUSUNUN FEMİNİST GÜVENLİK ALANINA
YANSIMALARI**

Hatice TATAR

Kahramanmaraş Sutcu Imam University, Faculty of Economics and Administrative Sciences,
Department of Political Science and International Relations

ORCID: 0000-0003-4761-3122

ÖZET

Sosyal bilimlerin en tartışmalı konularından birisi olan küreselleşme, en genel tanımıyla, dünyada yaşanan ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel gelişim ve değişimlerin, aynı zamanda dünyanın herhangi bir yerinde alınan kararların veya yaşanan dönüşümlerin, dünyanın en uzak kesimlerinde bulunan kişilerin dahi yaşamlarını etkilemesi anlamına gelmektedir. Soğuk Savaş'ın sona erdiği 1990 sonrası uluslararası alanı daha fazla etkilemeye başlayan küreselleşme olgusu ve bu olgunun ortaya çıkardığı etki ve sorunlar uluslararası güvenlik alanında çeşitli dönüşümlerin yaşanmasına neden olmuştur.

Küreselleşmenin etkisiyle beraber uluslararası güvenlik alanında önceden düşünülmemiş olan ve alçak politika konuları arasında kabul görmüş birey güvenliği, çevre sorunları, dini sorunlar, insan hakları, cinsiyet ayrımı vb. konular güvenlik sorunları içerisinde yer almaya başlamıştır. Feminist teorinin üzerine kurulduğu cinsiyet eşitsizliği kavramı küreselleşme etkisiyle önce tüm toplum kesimleri ve kurumları arasında, daha sonra ise uluslararası alanda ele alınıp, sorgulanmaya başlanmıştır. Feminist yaklaşım, uluslararası ilişkiler alanındaki hakim kavram, kuram ve teorilere yönelik eleştirileriyle beraber uluslararası güvenlik alanının mevcut anlayışı ve tanımlamalarını da ele almış ve yorumlamıştır. Alanda kadın bakış açısının eksikliği ve androcentric hakim bir sistemin varlığından yola çıkan feminist yaklaşım, uluslararası ilişkiler alanında kadın varlığının, deneyimlerinin ve tecrübelerinin görünür kılınmasını amaçlamıştır. Güvenlik alanında kadınların varlığının ele alınmasının önemini vurgulayan feminist yaklaşım, güvenlik eylemlerinin ve bu eylemlerin sonuçlarının en fazla kadınları etkilediğini savunmaktadır. Bundan dolayı feminist yaklaşım, uluslararası güvenlik alanının, kadınları görmezden gelmesinin mümkün olmadığına işaret etmektedir.

Küreselleşmenin etkisiyle küçülen dünyanın ve büyüyen dünya sorunlarının, güvenlik alanının dönüşümü ve kadın güvenliğine etkisi konuları üzerinde durmayı amaçlayan bu çalışmada, betimsel ve tarihsel araştırma yöntemi kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Feminist Güvenlik, Kadın, Uluslararası İlişkiler.

REFLECTIONS OF GLOBALIZATION ON FEMINIST SECURITY FIELD

ABSTRACT

Globalization, one of the most controversial issues of social sciences, in its most general definitions means that the economic, political, social and cultural developments and changes experienced in the world, as well as the decisions taken or transformations experienced in any part of the world, affect the lives of even the people in the most distant parts of the world. After the end of the Cold War in 1990, the phenomenon of globalization that started to affect the international arena more and the effects and problems caused by this phenomenon led to various transformations in the field of international security.

With the effect of globalization, individual security, environmental problems, religious problems, human rights and gender discrimination, etc. which have not been considered in the field of international security before and accepted among the low policy issues . issues began to be included in security issues. The concept of gender inequality, upon which feminist theory is built , has begun to be addressed and questioned first among all social segments and institutions, and then in the international arena , with the effect of globalization . The feminist approach, with its criticism of the dominant concepts, theories and theories in the field of international relations, as well as the current understanding and definitions of the international security fieldIt also discussed and interpreted. Based on the lack of a female perspective in the field and the existence of an androcentric dominant system, the feminist approach aimed to make visible women's existence, experiences and experiences in the field of international relations. Emphasizing the importance of addressing the existence of women in the field of security, the feminist approach argues that the security actions and the consequences of these actions affect women the most. Therefore, feminist approach of the international security field, suggests that is impossible to ignore women.

Descriptive and historical research method will be used in this study, which aims to focus on the transformation of the security area and the effects of the world that shrinks with the effect of globalization and the growing world problems

Keywords: Globalization, Feminist Security, Woman, International Relations.

1.GİRİŞ

Küreselleşme kavramı, bizden uzak bir mesafede ortaya çıkan olaylar ve alınan kararların etkilerinin ülke dışına yayılması ile karmaşık bir karşılıklı bağımlılık ağının ortaya çıkması

şeklinde tanımlanmaktadır (Heywood, 2018: 184). Kısaca zaman ve mekanın daralması olarak tanımlanan küreselleşme kavramının tarihini insanların tekerleği icat etmesine kadar götürmek mümkündür (Erdoğan, 2013: 266). 1980'lerden sonra ortaya çıkmaya başlayan ulus-devlet anlayışını ve o zamana değin var olmuş olan geleneksel dünya değerlerini değiştirmeye yönelik bir süreç olan (Yıldırım, 1997: 172) küreselleşme ve beraberinde getirdiği dünya çapındaki hızlı değişimlere bağlı olarak ulusal ve uluslararası güvenlik öncelikleri de değişmiştir (Birdişli, 2019: 135).

Soğuk Savaş döneminin sona ermesinin ardından ivme kazanan küreselleşme süreci ile ortaya çıkan ve etkileri hızla yayılan ekonomik, siyasi, sosyal, çevresel, kültürel ve dini sorunlar, uluslararası güvenlik ortamını değiştirmiş ve öngörülerini zorlaştıran bir konuma getirmiştir (Erdoğan, 2013: 266). Güvenliğin ikinci boyutu olarak tanımlanan küresel boyut içerisinde yer alan çevre kirliliği, insan kaçakçılığı, kara para aklama, göç, azgelişmişlik ve terör gibi pek çok uluslar aşkın faaliyetler sonucunda devletlerin güvenlik kavramlarının anlamı genişlemiştir (Dedeoğlu, 2018: 54). Güvenlik alanında yaşanan bu değişimler neticesinde yukarıda sayılan sorunlarla birlikte cinsiyet ayrımı sorunları da küresel politikalar içerisinde yer almaya başlamıştır (Birdişli, 2019: 107).

Güvenlik alanında, cinsiyet güvenliği kavramının değerlendirmeye alınmasını talep eden feminist güvenlik yaklaşımı, devleti merkeze alan ve güvenliği askeri temele indirgeyen tanımlamalar yerine, birey ve toplum güvenliğinin öncelikli olduğu tanımlamalar yapılması gerektiğini savunmuştur (Gürpınar, 2017: 477). Feminist güvenlik yaklaşımı bu noktada sadece mevcut tanımlamaların değiştirilmesi talebini dile getirmez, aynı zamanda yerel ve küresel anlamda gerçekleşen yapısal ve doğrudan şiddet konularını da öncelikli görerek insan odaklı güvenlik çalışmalarına vurguda bulunur.

Bu çalışmada, küreselleşme ile etkisi artan feminist güvenlik alanının, mevcut güvenlik disiplinine yönelik eleştiri ve dönüşüm önerileri ile beraber kadına şiddet konusu, bu şiddeti önleme ve kadın güvenliğini sağlama amacını taşıyan küresel birliktelik ve sözleşmelerden biri olan “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi” ve bu sözleşmenin kadın güvenliğini sağlamaya yönelik etkilerine değinilmeye çalışılacaktır.

2. KÜRESELLEŞME KAVRAMI

Türk Dil Kurumu'na göre “Küreselleşme durumu” olarak tanımlanan (TDK, www.sozluk.gov.tr, 20.01.2021) kavram, “Globalization”dan çevrilmiştir. Globalization kelimesinin kökeni olan “Global”, “Toptan, toplam ve küresel” anlamlarını karşılamaktadır (Yaman, 2019: 424).

Küresel kelimesinin kökenini 400 yıl kadar geriye götürmek mümkün olsa bile küreselleşme kavramı 1960'larda ortaya çıkmış ve daha çok 1980'lerde kullanılmaya başlanmıştır (Aydemir ve Kaya, 2007: 261). Kökeninin yüzyıllar öncesine dayanmasına rağmen, kelimeyi günümüz literatürüne şimdiki anlamı ile kazandıran Marshall McLuhan olmuştur. 1962 yılında bir çalışmasında “Küresel köy” ifadesini kullanan McLuhan’a göre, ileride kitle iletişim araçlarındaki gelişmeler sonucunda iletişimde zaman ve mekan sınırları kalkacak ve dünya küresel bir köye dönüşecektir (Cebeci, 2011: 361). Bir başka küreselleşme tanımı ise Harvey’den gelmiştir. Ona göre küreselleşme, dünyanın küçülerek yoğunlaşması, iletişim teknolojisindeki gelişmeler, haberleşme ve ulaşımın daha kolay, hızlı hale gelmesi ve böylelikle karşılıklı bağımlılığın artmasıdır (Demirdağ, 2017: 56). Bu tanımlamalardan yola çıkarak en temel anlamıyla küreselleşme, dünyanın birbirinden uzak bölgelerinde yaşayan insanların, toplum ve devletlerin aralarındaki iletişimin artması ve dünyanın küçülerek tek, iç içe ve bütün bir yer olarak algılanması anlamına gelmektedir (Yaman, 2019: 425).

Küreselleşme, durağan değil aksine dinamik ve sürekli değişikliğe uğrayan bir süreçtir. Küreselleşme bu süreç içerisinde siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel, teknolojik vb. pek çok alanda neredeyse her şeyin değişimine neden olmuştur (Lecaj, 2019: 51). Ticaretin, ekonominin, iletişimin, teknolojinin, silah transferinin, ekolojik ve asgari risklerin küreselleşmesi, dünya devletlerini çok sayıda problemle karşı karşıya getirmiştir (Kartal, 2007: 253). Bu bağlamda küreselleşme ulus-devletleri de etkilemiştir. Ekonomi, çevre sorunları, insan hakları, kötü muamele, şiddet vb. olgular ulus-devletlerin bu süreçte karşı karşıya kaldıkları sorunlar olmuş ve bu sorunların küreselleşmesi, küresel çözümleri gerekli kılmıştır (Kardaş ve Balcı, 2017: 511-521). Küreselleşme ile ulus-devletin değişen rolleri arasında, devletin bir güç merkezi olmaktan çıkması ve devlet merkezli yürütülen uluslararası ilişkiler yerine çoğullaşan siyasi aktörlerce yürütülen ilişkilere dönüşmesi örnek olarak verilebilir (Akça, 2014: 77).

Küreselleşme olgusu, 1980 ve 1990'lı yıllarda dünya siyasi iklimindeki yumuşama ve rahatlama ile bölgesel işbirlikleri, bütünleşmenin yoğunlaşması ve ekonomilerin

uluslararasılaşması ile hız kazanmıştır (Kutlu, 1995: 371). Bu hız kazanma ile beraber yukarıda sayılan sorunların ve bunların küresel anlamda çözülmesi gerekliliği uluslararası alanda yeni aktör ve kurumların ortaya çıkmasını ve onlara daha fazla müdahale hakkı ve sorumluluk yüklenmesini sağlamıştır (Kardaş ve Balcı, 2017: 512). Buna örnek olarak Soğuk savaş döneminde her iki blok arasında herhangi bir savaşın gerçekleşmesini önlemek adına Birleşmiş Milletler örgütünün kurulması ve ardından dünya politikasının küresel bir boyut kazanması verilebilir.

Bu bağlamda küreselleşme ulus-devletlerin sahip olduğu yetkilerin bir kısmının küresel sorunların küresel çözümler gerektirmesi nedeniyle, uluslararası örgütlere devretmelerinin önünü açmıştır. Günümüz dünyasında terör, güvenlik, yoksulluk, çevre ve şiddet konuları bölgesel ve uluslararası örgütler tarafından her ne kadar ele alınsa da kesin çözüm hala gerçekleşmemiştir. Özellikle bu araştırma konusunu oluşturan ve evrensel bir sorun olarak kabul edilen kadına şiddet grafiğinde oklar her yıl biraz daha yukarı çıkmaya başlamıştır.

3. KÜRESELLEŞME VE FEMİNİST GÜVENLİK

Konuya başlamadan önce güvenlik kavramının tanımının yapılması gerekirse en genel anlamı ile güvenlik, “Tasasız ve kedersiz” anlamlarına gelen Latince “Securas”tan türemiştir. Kavram Roma İmparatorluğu döneminden beri kullanılıyor olsa da günümüze kadar farklı anlam kümelerine bağlı olarak değişerek gelmiştir (Kardaş ve Balcı, 2017: 329). Soğuk Savaş sonrası dönemde ulusal ve uluslararası alanda yapılan çeşitli çalışmalarda güvenlik kavramı, tehlikeden uzak olma ve yaşamın devamı için ihtiyaç duyulan temel gereksinimleri karşılama güvencesi gibi anlamlar kapsamında ele alınmıştır (Birdişli, 2019: 22).

Dünya politikasında uluslar ötesi güvenlik tehditlerinin ortaya çıkması ve bunların küreselleşme ile ilişkilendirilen eğilimler olarak tanımlanması güvenlik alanının yeniden yapılandırılması konusunu gündeme getirmiştir (Heywood, 2018: 115). Küreselleşme nedeniyle ülkeler arasında artan mal, insan, sermaye hareketleri ve suç organizasyonlarına (Birdişli, 2019: 255) paralel olarak uluslararası ilişkiler ve güvenlik alanının küresel boyuta taşınması yaşanmış ve böylece güvenlik kavramının boyutunun genişlemesi söz konusu olmuştur (Gürpınar, 2017: 476). Bu boyut içerisinde ekonomi, devlet dışı aktörler ve ülke içi sorunları içeren düşük/alçak politika konuları yer almış ve güvenlik sorunları arasında birey ve birey hakları daha önemli hale gelmiştir (Smith, 2020: 77). Feminist yaklaşımın da güvenlik alanına girmesi, konuya yaklaşması ve kendi bakış açısı ile alanı yorumlaması bu dönemlerde başlamıştır.

1980'li yıllardan itibaren çoğu araştırmacı güvenliği yoksulluk, çevre, insan hakları üzerinden tanımlamaya başlamış (Tickner, 1997: 624) ve feminist yaklaşım uluslararası güvenlik alanına, uluslararası insan güvenliği yaklaşımını savunarak girmiştir (Torun, 2017: 229). Devlet merkezli güvenlik yaklaşımının, dünya ülkelerini uzun ve acılı savaflara sürüklediğini ve bu savaflarda en büyük acı ve travmaları kadınların yaşadığını savunan feminist yaklaşım, uluslararası kararların erkekler tarafından verilmesine karşı çıkmış hem de devletin, toplumun temelde tek tek bireylerden meydana gelmesi nedeniyle önce birey güvenliğinin sağlanması gerektiği yaklaşımını savunmuştur.

Devlete yönelik tehdit ve riskler yerine bireyi merkeze alan ve insan potansiyelinin önündeki engellere dikkat çeken (Birdişli, 2019: 237) feminist yaklaşım, güvenlik kavramında dikkate alınması gereken tarafın devletten ziyade insan olması gerektiğini söylemiştir. Feminist yaklaşım devletlerin kendi halklarına güvenlik ve huzur ortamını sağlayabilmeleri için kendi bireylerinin güvenliğini oluşturmada ana aktör olarak rol almaları gerektiğini savunmuştur (Baylıs, 2008: 81). Ataerkil sistemde ve uluslararası güvenlik alanında var olagelmış realist anlayışın savunduğu çatışmacı yaklaşıma karşı çıkan feminizm, uluslararası ilişkiler alanındaki pek çok ve kendilerince sorunlu gördükleri kavramları yeniden tanımlamışlardır (Ataman, 2009: 23). Feminist yaklaşıma göre sorunlu tanımlamalardan birisi uluslararası ilişkilerin hakim teorisi olarak kabul edilen realizmin, “Anarşik dünyada güvenliğin, siyasi ve askeri yollarla ülke sınırlarının korunması ve diğer devletlerin tehditlerine karşı devletin bütünlüğünün korunması” olarak yaptığı tanımdır (Atmaca ve Ercan, 2018: 23). Realist teorisyenlerin varsayımlarına göre egemen devletlerin hakim olduğu uluslararası alanda her devlet kendi gücünü geliştirmek ve güvence altına almak istemektedir. Devletlerin egemenlikleri ve sahip olduğu gücü sürekli arttırma arzuları realist yaklaşımın vazgeçilmez nesnesi olmuştur (Elshtain, 1985: 40). Realist teorinin uluslararası siyasetin konularını yüksek siyaset ve alçak siyaset olarak ikiye ayırması ve eril olarak kabul edilen yüksek siyaset alanında güvenlik, güç, askeri kapasite konularının; alçak siyaset alanında ise çevre, insan hakları, şiddet konularının yer alması (Atmaca ve Ercan, 2018: 24) feminist yaklaşım tarafından maskülen bir ayrım ve hiyerarşi oluşturması nedeniyle eleştirilmektedir (Gözen, 2017: 462). Feminist teori bu noktada yüksek siyaset alanının erkeklerle, alçak siyaset alanının ise kadınla özdeşleştirildiğini dile getirmiş ve realist teorinin cinsiyetler arası denge profiline yaptığı indirgemeci yaklaşımı sorgulamıştır. Feminist yaklaşıma göre söz konusu bu ayrım alanın androcentric bakış açısı ve maskülen temeller üzerine inşa edilmiş bir erkeksi çalışma alanı olarak görülmesine yol açmıştır.

Feminist yaklaşım bu noktada güvenlik alanında temel kavramlarla ilgili yanlış yönlendirme ve önyargıları ortaya çıkarmaya odaklanarak, güvenlik alanının erkek merkezli ve kas gücüne dayanan bir ortam olarak tanımlanmasının, feminist anlayışa kapıları tamamen kapatmasına neden olmasını eleştirmiştir (Arı, 2013: 536).

Güvenlik alanının sadece askeri ve politik yanının olmadığını aynı zamanda sosyal bir boyutunun da olduğunu dile getiren feminist yaklaşım bireysel yaşam, özellikle kadın yaşamı ile güvenlik arasında ciddi bir bağın olduğunu savunmuştur (Tür ve Koyuncu, 2010: 12). Bu bağ, dünya devletleri arasında meydana gelen savaş ve çatışmalarda kadınların yüz yüze kaldığı tehditlerden, ev içerisinde kocası tarafından şiddete uğrama tehdidi yaşayan tüm kadınları kapsamaktadır. Devlet güvenliğinin, diğer pek çok alandaki güvenliğin önüne geçirilmesini eleştiren feminist yaklaşıma göre aile içerisindeki kadının yaşadığı şiddet ile uluslararası alandaki şiddet birbiriyle kesin olarak bağlantılı olmuştur.

Güvenlik teorileri ile feminist yaklaşımın kesiştiği nokta da tam olarak burasıdır. Feminist yaklaşım, toplumda kadına uygulanan baskı ve şiddet ile güvenlik sorunlarına neden olan şiddet ve çatışma gibi olumsuzlukların aynı kaynaktan beslendiğini söylemektedir (Birdişli, 2019: 106).

Realist teori etrafında gelişen güvenlik alanında öncelikli olan devlet güvenliği ve gücü olmasına rağmen feminist teori hareket noktasına birey güvenliğini yerleştirmiştir. Güvenlik alanının sadece askeri ve politik bir yanı değil aynı zamanda toplumsal bir boyutu da bulunmaktadır. Bu bağlamda güvenlik denildiğinde kadınların güvenliğinin göz ardı edilmesi büyük bir eksiklik olacaktır. Bundan dolayı feminist yaklaşım her kadının içinde bulunduğu güvensizlik ortamının derin bir şekilde analizinin yapılmasının gerektiğini ve birey güvenliğinin ön plana çıkarılması gerektiğini ifade etmektedir (Özdemir, 2016: 42).

Güvenliğin kim tarafından sağlanacağı konusuna feministler, mevcut cinsiyet anlayışını eleştirerek yaklaşmışlardır. Feminist yaklaşım uluslararası ilişkiler alanında bir kadın-erkek ikiliği oluşturularak kadınların ötekileştirilmesini ve alandaki hakim kavram ve yaklaşımların erkek bakış açısı ile erkekler tarafından tanımlanmasını eleştirmişlerdir (Ataman, 2009: 9). Toplum tarafından oluşturulan ve temel bir dayanağı olmayan özel alan ve kamusal alan ayrımı neticesinde kadınlar uzun yıllar boyunca özel alanın aktörü erkekler ise kamusal alanın aktörü olarak sınırlandırılmışlardır. Özel alanda kadına yemek yapma, çocuk büyüme, ev temizliği vb. işleri yerine getirme rolü verilirken, erkeğe kamusal alanda çalışma, evin ihtiyaçlarını karşılama ve kamusal meselelerde karar verici pozisyon rolleri layık görülmüştür.

Burada önemli bir diğer nokta ise erkek kamusal alanın hakim aktörü olabilmiş fakat kadın özel alanda bu hakimiyeti yakalayamamıştır. Çünkü özel alanda kadın babasının, abisinin veya kocasının varlığı ve kararları altında yaşamını sürdürebilmiştir.

Burada feminist yaklaşım güvenliği sağlayıcı politik kurum ve organizasyonların bu ayrım neticesinde cinsiyete bağlı olarak kurulduğunu ve gerekli donanım ve liyakatın mevcut olmayışını eleştirmiş, erkekler eliyle oluşturulan içerisinde kadınların bulunmadığı kamusal kurumların tam anlamıyla kadın güvenliğini sağlamada etkili olmayacağını söylemiş ve gerçek anlamda kadınların sorunlarının çözümü ve güvenliğinin sağlanmasının temel şartı olarak bu kurumlarda kadınlara da yer verilmesini gerektiğini kabul etmişlerdir.

3.1. Feminist Güvenlik ve Şiddet

Feminist güvenlik içinde önemli bir konu olan şiddet kavramının tanımı, feminist güvenlik anlayışının savunularını anlamada önemli bir katkı sağlamaktadır (Gürpınar, 2017: 477). Şiddet en temel tanımıyla, fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması durumu olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2016: 16). TDK'ya göre ise şiddet, duygu ve davranışlarda aşırılık, kendinden farklı olana ve düşünene karşı kaba kuvvet kullanma, gücün aşırılığı ve sertliği olarak tanımlanmaktadır (TDK, www.sozluk.gov.tr, 30.01.2021). Kendinden farklı olana ve düşünene uygulanan şiddet her zaman haklılaştırılmaya muhtaçtır. Bundan dolayı uygulanan şiddetin dozunun tırmanması her zaman beraberinde bunu haklı çıkartacak argümanları da getirmektedir (Arendt, 2018: 91).

Şiddet kendi içerisinde pek çok kategoriye ayrılmıştır ve hepsi bu noktada incelenmeye değer öneme sahip bulunmaktadır. Şiddet kendi içerisinde fiziksel, yapısal, cinsel, psikolojik, ekonomik, flört şiddeti ve ısrarlı takip olarak gruplara ayrılmaktadır (www.morcati.org.tr, 31.01.2021).

Şiddet yalnızca fiziksel bir saldırı ile gerçekleşen, insan hayatını ihlal eden bir saldırı değil aynı zamanda psikolojik, ekonomik, duygusal baskı ve sınırlamalar ve hatta psikolojik tacizi dahi içinde bulundurmaktadır ve bu tür şiddetin en uzun süren etkisi zihinde oluşmaktadır (Evans ve Wilson, 2018: 21). İnsanın varlığı için en önemli ve sürekli tehdit sosyal yapı içinde karşılaştığı adaletsizliklerdir. Bundan dolayı şiddet sadece fiziki etki bağlamında ele

alınmamalıdır. İnsanın yaşamı içerisinde kaçması mümkün olan bir şeye maruz kalarak ondan olumsuz etkilenmesi yapısal şiddet olarak tanımlanmaktadır (Birdişli, 2019: 175).

Cinsel şiddet ise daha yeni araştırma konuları arasına girmiş ve birini istemediği, riskli ve utanç verici cinsel birlikteliğe zorlamak olarak tanımlanmıştır. Bu şiddet türünde görülen eylemler evli olduğu kişi dahi olsa tecavüz, istenmeyen şekilde cinsel ilişki, ensest, zorla evlilik, üçüncü kişi ile zorla birliktelik, çocuk doğurmaya veya doğurmamaya zorlamak, cinsel organa zarar vermek olarak sıralanmaktadır (Afşar, 2015: 728). Dünya Sağlık Örgütü, dünyada her üç kadından birinin partneri veya eşi tarafından fiziksel ve cinsel şiddete maruz kaldığını rapor etmiştir (Büyükyılmaz ve Demir, 2016: 443). Çoğu zaman içerisinde fiziksel şiddeti de barındıran cinsel şiddetin depresyon, güven kaybı, uyku bozuklukları, öfke patlamaları, mesleki performansta düşüklük vb. sonuçları olabilmektedir.

Şiddetin bir diğer türü olan psikolojik şiddet ise fiziksel ve cinsel şiddeti tarif etmekten daha zordur. Genellikle kadını kontrol etmek, küçük düşürmek, aşağılamak ve cezalandırmak amacıyla kullanılan şiddet türü olarak tanımlanan psikolojik şiddet içerisinde partnere veya eşe beceriksiz, bağımlı ve zayıf hissettirmek, yalnızlaştırmak, kıskançlık adı altında kısıtlamak ve kontrol etmek, kişiliği veya fiziksel görüntüsü ile ilgili hakaret etmek gibi eylemler yer almaktadır (www.morcati.org.tr, 31.01.2021).

Kadın yaşamını önemli ölçüde etkileyen, kadını bağımlı ve fakir hale getiren ekonomik şiddet, ekonomik kaynakların ve paranın kadın üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol etme aracı olarak kullanılmasıdır (Gürkan ve Coşar, 2009: 125). Ekonomik şiddet içerisinde çalışma veya çalışmamaya zorlama, parasını alıp vermemek, işe gitmesine izin vermemek veya işten atılmasını sağlayacak olaylar çıkarmak gibi eylemler yer almaktadır (Afşar, 2015: 729). Bunun dışında çalışmayan kadının kendisi ve beraber yaşanılan ev için gerekli olan ihtiyaçların kasıtlı olarak karşılanmaması, faturaların ödenmemesi vb. olgularla kadının muhtaç bırakılması da ekonomik şiddet içerisinde yer almaktadır.

Flört şiddeti aile içi şiddetten farklı olarak evli olmayan bireylerin yakın duygusal ilişkileri içerisi şiddet türüdür (Koçak ve Can, 2019: 44). Flört şiddeti, iki kişinin birbirini çift olarak tanımlamasının ardından, erkeğin kadını kontrol etmeyi ve denetlemeyi hak olarak görmesi ile başlamaktadır (www.morcati.org.tr, 31.01.2021). Flört şiddetinin tür ve biçimlerine bakıldığında diğer şiddet sınıflamaları içerisindeki şiddet eylemleri ile benzer olduğu görülmektedir. Tokatlamak, yumruklamak, alay etmek, arkadaşlarıyla görüşmesine engel

olmak, cinsel birliktelik için zorlama ve kişinin isteği dışında ısrarlı takip etme flört şiddetinin örnekleridir (Baldan ve Akış, 2017: 42).

Israrlı takip isteği kadının istememesine rağmen ve kadının kendisini güvende hissetmeyecek şekilde kasıtlı olarak tekrarlanan tehditler, tutum ve davranışlardır (www.morcati.org.tr, 31.01.2021). Mağdurun bu durumda faille karşılaşmaması için günlük güzergahını değiştirmesi, evini taşıması, sosyal alışkanlıklarını askıya alınması, evinde ilave güvenlik önlemleri alması gibi neticesinde yaşam kalitesi düşmektedir (Doğan, 2014: 140). Telefonla ısrarla aramak, yoluna çıkmak, aracı kişilerle sürekli haber yollamak, evine, çalıştığı yere veya okuluna sıkça gelip rahatsız etmek, sosyal medya aracılığı ile sürekli mesaj atmak vb. davranış en sık karşılaşılan ısrarlı takip eylem biçimleridir.

Galtung, şiddeti doğrudan ve yapısal olarak iki gruba ayırmış ve doğrudan şiddeti insanın vücut bütünlüğü ihlal etmek olarak tanımlamıştır. Doğrudan şiddet uygulandığı kişi üzerinde geçici ve kalıcı fiziksel zarara hatta bazen ölüme dahi neden olmaktadır (Polat, 2016: 18).

Fiziksel kuvvet ve acı vererek uygulanan doğrudan şiddetin en yaygın olarak kullanıldığı savaşlarda temel aktör, devletler gibi görünse de temelde insan ve insanların bedeni örselenmiş ve insanlar doğrudan şiddete maruz kalmışlardır (Gözen, 2017: 465). Doğrudan şiddetin aracı olarak zamanlaması ve kararı erkekler tarafından verilen savaşlarda, kaybeden tarafın kadınları acı, şiddet ve eziyeti doğrudan yaşayan taraf olmuşlardır.

BM'ye bağlı Kadının Statüsünü Koruma Komitesi, Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nda, savaşlardan kadınların ve kız çocuklarının cinsiyetlerinden dolayı daha fazla etkilendiği ve sistematik olarak cinsel şiddet ve tecavüz eylemleriyle çok sık karşılaştıkları konularına özellikle yer verilmiştir (www.tbmm.gov.tr, 31.01.2021). Feminist yaklaşım bu noktada savaş kavramına diğer yaklaşımlardan farklı şekilde bakarak savaşın kadın ve çocuklar üzerindeki etkilerini ele almıştır (Ataman, 2009: 26). Savaşlarda kazanan tarafın askerleri, kaybeden tarafın askerleri ve devletinden bir hınç alma, cezalandırma ve psikolojik olarak baskı kurma eylemleri olarak tecavüzü çok sık kullanmışlardır.

Kadınların her an yüz yüze kaldığı bu şiddet türleri dünyanın pek çok yerinde sorun olarak varlığını sürdüren, bilimsel ve politik çevrelerde tartışılan, uluslararası kuruluşlar, sözleşmeler ve STK'lar ile durdurulmaya çalışılan ve sadece Türkiye'ye özgü olmayan -ancak Türkiye'de daha yıkıcı sonuçları oluşturan- küresel bir problem ve insan hakkı ihlalidir (Afşar, 2015: 748). Türkiye'de ve dünyada son yıllarda kadınların en fazla maruz kaldığı bu şiddet türleri

bazen mağdurun öldürülmesi ile sonuçlanmaktadır ve bu konu tüm dünyada uluslararası önlemleri almayı gerektirecek kadar ciddi bir konu haline gelmiştir.

Bu şiddet türleri çoğu zaman fail tarafından haklılaştırılmaya ve meşrulaştırılmaya çalışılır. Bunlar arasında en sık duyduğumuz “Erkekliğime laf etti, sevdiğim için kıskandım, şeytana uydum, bana gülümsüyordu bu yüzden gönlü var sandım, içkiliydi, etek giyyordu, bakire değildi, ayrılmak istedi, gururumu kırdı...” ifadeleri, uygulanan şiddet veya meydana gelen cinayetin haklılaştırılması için faillerin dillerinde pelesenk olmuş ifadelerdir. Kadınlar, günümüz dünyasında, şiddet gördükleri veya öldürüldükleri için bile suçlu çıkarılmaya çalışılmakta ve hatta ölürlerken bile eteklerini kapatmak zorunda kalmaktadır.

4.KADIN GÜVENLİĞİNİ SAĞLAMADA İSTANBUL SÖZLEŞMESİ

Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi, genel olarak bilinen adıyla İstanbul Sözleşmesi kadına karşı biyolojik veya ailevi bir bağ olup olmadığına bakılmaksızın ev içi ve her türlü şiddetin önlenmesi ve bu şiddetle mücadelede en kapsamlı çalışmaların yapıldığı bir uluslararası sözleşmedir (www.kadinininsanhaklari.org, 31.01.2021). Kadına karşı şiddetle mücadelede Avrupa ülkelerinin hukuki olarak bağlayan ilk belge olma özelliği taşıyan bu sözleşme, daha önce kadınlara yönelik ayrımcılık ve şiddetle ilgili uluslararası standartları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi’nin içtihatlarını ve ülke uygulamalarını düzenlemiştir (Bakırcı, 2015: 134-135).

Sözleşmede kadına karşı şiddetin toplumsal cinsiyete dayandığı, eşit olmayan güç ilişkilerinin erkeklerin kadınlardan üstün olmasına, kadınlara ayrımcılık yapmasına, kadınların aile içi şiddet, tecavüz, zorla evlilik ve namus adı altında öldürülmelerine, silahlı çatışmaların ardından sivil halka özellikle de kadınlara yönelik sistematik tecavüz ve cinsel şiddet eylemlerinin, kadınların erkeklerden daha fazla oranda toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kaldıklarını belirterek kadına karşı şiddet ve aile içi şiddetten arınmış bir Avrupa oluşturmayı hedeflediklerini belirtmiştir (rm.coe.int, 31.01.2021).

Avrupa Konseyi 2002’den itibaren kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet konularında yoğun olarak çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar neticesinde 2008’de uzman bir grup oluşturularak 2010 yılına kadar kadına karşı şiddet sorununa yönelik taslak metni hazırlanmış ve bu 11.05.2011 tarihinde “Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla

Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi” adıyla İstanbul’da imzaya sunulmuştur (Tekçe, 2019: 66).

Sözleşme yalnızca kadına yönelik şiddeti engellemekle kalmamakta aynı zamanda kadın-erkek eşitliğini de sağlamayı amaçlamaktadır. Sözleşmeyi imzalayıp onaylayan devletler, en başta kadına yönelik her türlü şiddeti önlemek ve mücadele etmek amacıyla devlet çapında etkili ve uyumlu politikaların benimsenmesi ve uygulaması olmak üzere belli bazı sorumlulukları, antlaşmayı onaylamış devletlere yüklemiş olmaktadır (Bayraktar, 2018: 94-95).

1 Ağustos 2014’te yürürlüğe giren sözleşme günümüzde 34 ülke tarafından onaylanmış ve yürürlüğe girmiştir. Türkiye, toplamda 46 imzacısı bulunan bu sözleşmeyi ilk imzalayan devletlerden biri olmuştur (www.euronews.com, 31.01.2021).

Sözleşmede bir önceki bölümde ele alınan kadına karşı şiddetin çeşitli türleri ele alınmış ve bu suçlara yönelik hukuki güvenceler, soruşturma, kovuşturma, usul ve koruyucu önlemlere ilişkin hükümlere değinilmiştir (Tekçe, 2019: 67-68). Sözleşmeyi imzalayan ve onaylayan devletler, devlet yetkililerinin, görevlilerinin, organların ve devlet adına hareket eden diğer aktörlerin sözleşmenin yükümlülüğüne uygun şekilde hareket etmesini temin edecektir. Yine taraf devletler şiddet eylemlerinin önlenmesi, soruşturulması ve cezalandırılması için gerekli yasal önlem ve tedbirleri almakla yükümlü kılınmıştır (rm.coe.int, 31.01.2021).

Sözleşmeyi onaylayan devletlerde, hükümlerin etkili şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla izleme mekanizması kurulmuş ve bu mekanizmanın işlerlik kazanması için de “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Eylem Uzman Grubu” (GREVIO) adlı uzmanlar grubu kurulmuştur (Tekçe, 2019: 86). GREVIO’da yer alan 15 üye, sözleşmeye taraf olan ülkeler tarafından aday gösterilmekte ve yine sözleşmeye taraf olan ülkelerin oluşturduğu Taraflar Komitesi tarafından seçilmektedir (ww4.ticaret.edu.tr, 31.01.2021). GREVIO, ulusal makamlarla işbirliği kurar ve gerektiğinde yerinde inceleme yapmak için ülkelere ziyarette bulunur, üye devletlere çeşitli anketler gönderir ve araştırma-inceleme süreçlerinin sonucunda hazırlanan raporlar ilgili devletlerin temsilcilerinin katılımı ile GREVIO’da değerlendirilir (Tekçe, 2019: 88).

Sözleşme sadece kadınları kapsamamakla beraber, daha çok kadınların cinsiyetlerinden dolayı maruz kaldıkları şiddet, tecavüz, zorla evlilik, cinsel taciz ve ısrarlı takip gibi şiddet türlerini ve toplumsal cinsiyet yapılarını değiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu şiddetin erkek ve kadınlar

arasında yapay olarak oluşturulmuş toplumsal cinsiyet ayrımına bağlı olarak oluşması nedeniyle, sözleşmenin onaylanması ile temelde başarılı bir eşitlik sağlanacak ve mevcut kalıp toplumsal cinsiyet yargıları yıkılırsa erkeklerin de aile içinde maruz kaldıkları şiddet, zorla evlilik ve ailenin tüm sorumluluklarını yüklenme zorunluluklarının ortadan kalkacağına inanılmaktadır.

5.SONUÇ

Soğuk Savaş sonrası kurulan yeni dünya düzeni ile birlikte varlığı daha iyi hissedilen “Küreselleşme” ile dünyada var olan her nokta ulaşılabilir ve haber alınabilir seviyeye gelmiştir. Küreselleşen dünyada pek çok şey değişime açık hale gelmiş ve hatta bu süreç içerisinde dönüşmüştür. Bu değişim-dönüşüm süreci içerisinde elbette güvenlik kavramı da farklı bakış açıları kazanarak yeni bir çerçeveye sahip olmuştur. Güvenlik alanı içerisinde feminist yaklaşım, güvenliğin tam ve herkesi kapsayacak şekilde nasıl sağlanabileceğine yönelik dönüşüm önerileri sunmuş ve alana devlet güvenliğinden önce birey güvenliğinin esas alındığı bir perspektiften bakılmasını uygun bulmuştur. Her insan ve her cinsiyet için tam bir şekilde sağlanamadığı sürece din, dil, ırk, cinsiyet ve cinsel yönelim fark etmeksizin tek bir kişinin güvenlik şemsiyesi dışında kalması durumunda tam bir güvenlik sağlanamayacaktır.

Bu noktada uluslararası ilişkiler alanında ve güvenlik alanında görmezden gelinen kadın ve onun deneyim ve tecrübelerinin görünür kılınması ve alanın kadın bakış açısı ve varlığı dikkate alınarak yeniden yorumlanması elzem olarak kabul edilmiştir. Dünyada var olan şiddetin her türüne erkeklerden daha fazla maruz kalan kadınlar ne kadar seslerini kurumlar, ulusal ve uluslararası örgütler ile duyurmaya çalışsa da pek çok toplumda hakim olagelmış toplumsal cinsiyet kalıpları daha ağır basarak, mevcut toplum varlığına yönelik bir tehdit olarak görülen bu oluşum ve sözleşmeler çok ciddi direnç ve duvarlarla karşılaşmışlardır.

Kadınları olduğu kadar erkekleri de korumayı ve toplumsal cinsiyet kalıplarının değişerek mutlak anlamda cinsiyet eşitliğini sağlayarak kadına yönelik şiddetin önünü kesmeye çalışan İstanbul Sözleşmesi, küresel bir kadın şiddeti olmasına rağmen, dünyada sadece 34 ülke tarafından onaylanmış fakat onaylayan devletlerin içerisindeki bazı kesim ve grupların itirazları sonucu bu devletler dahi antlaşmadan çekilmeyi düşünmüş veya antlaşmayı uygulama konusunda çekinceli davranmıştır.

Kadın şiddetinin, kanıksanacak veya her ülke içerisinde meydana gelen bir eylem olarak normalleştirilmeye çalışılması kabul edilebilir bir durum değil aksine evrensel bir kırılmanın ve sonun başlangıcı olarak değerlendirilmelidir. Unutulmamalıdır ki kendi sınırları içinde kendi birey ve kadınlarını, erkek şiddetine kurban vermeyi engelleyemeyen devletin, dış politika başarısı ve saygınlığının önemi olmamakla beraber bunu önlemek için alınmayan her önlem, devleti de bu cinayete ortak etmek demektir.

Artan küresel kadın şiddeti ve sorunlarına karşı bir çözüm ve önleme mekanizması olarak ortaya çıkan sözleşme, pek çok devlet tarafından imzalanmaktan kaçınılmış, imzalanan ülkelerin bazılarında ise iç karışıkların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Her şeyden önce bir insan hakkı ihlali olan kadına yönelik şiddet tüm dünyada mücadele edilmesi gereken ciddi bir durumdur. Küresel bir problem haline gelen kadına şiddet ve bunun önlenmesi için yürütülen çalışma ve sözleşmeler dahi devletler tarafından görmezden gelinmeye çalışılmıştır.

Bir kadına cinsel ve fiziksel şiddet uygulayıp “Bana bir şey olmaz” savunucularının önünü kesmek İstanbul Sözleşmesi’nin uygulanmasının önem ve gerekliliğini arttıran bir durumdur. Devletlerin antlaşmaya çekinerek yaklaşması ve onaylamaktan kaçınması fiziksel ve cinsel taciz olaylarının ardından “ Bana bir şey olmaz”cıların, “kız kardeşimi, mutfakta ayak ayak üstüne oturup telefonla uğraşırken gördüğümde erkeklerle mesajlaştığını düşünüp öldürdüm”cülerin, boşandığı eşinin evine gelip “Beni ihbar etsen de ben ifademi verip yine buraya yanına geleceğim”cilerin yolunu açmaktadır.

Öldürülmekten korkan, sokakta yürürken defalarca arkasına bakan, karanlık bir sokağa girdiğinde elindeki biber gazına güvenen, bindiği taksinin plakasını ailesine veya arkadaşına mesaj atan, kadınlara ölmemeleri için öğretilen hangi saatlerde dışarda olması ve eteğinin boyunun ne uzunlukta kalması gerektiği, içki içmemesi, erkek arkadaşlarıyla dışarıda bir arada kalmaması ve evlenene kadar bakire olması gerektiği söylemleri artıyorsa kadın cinayetlerinin önüne geçmek için tutunabilecek tek dal olan İstanbul Sözleşmesi’ne kadınların sıkı sıkıya tutunması gerekmektedir. Bizi korumak için oluşturulan yasanın varlığını korumak için çalışmak, tüm dünyada görünmez kılınan kadının durumu günümüzde tam olarak budur.

KAYNAKÇA

- Heywood, Andrew (2018). *Siyasetin ve Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları*, BB101 Yayınları, Ankara.
- Erdoğan, İbrahim (2013). “Küreselleşme Olgusu Bağlamında Yeni Güvenlik Algısı”, *Akademik Bakış*, Cilt: 6, Sayı: 12, ss. 265-292.
- Yıldırım, Nesrin (1997). “Küreselleşme”, *Öneri Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 6, ss. 171-175.
- Birdişi, Fikret (2019). *Teori ve Pratikte Uluslararası Güvenlik Kavram-Teori-Uygulama*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Dedeoğlu, Beril (2018). *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, YeniYüzyıl Yayınları, İstanbul.
- Gürpınar, Bulut (2017). “Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımında Güvenlik ve Barış: Suriye İçsavaşı ve Kadınlar”, *Alternatif Politika*, Cilt: 9, Sayı: 3, ss. 471-494.
- Yaman, Abdulsamet (2019). “Küreselleşme Süreci ve Küreselleşme Sürecinin Yerel Kültüre Etkisi”, *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi*, Sayı: 44, ss. 422-436.
- Aydemir, Cahit ve Kaya, Mehmet (2007). “Küreselleşme Kavramı ve Ekonomik Yönü”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 20, ss. 260-282.
- Cebeci, İpek (2011). “Küreselleşme Yaklaşımları Kapsamında Küreselleşme Sürecinin Tarihsel Değerlendirmesi”, *Sosyoloji Konferansları*, Sayı: 43, ss. 359-386.
- Lecaj, Fjolla (2019). “Küreselleşme Göç Ve Kadın”, *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1, ss. 49-58.
- Keyman, Fuat (2017). “Küreselleşme”, *Uluslararası İlişkilere Giriş*, (Der. Şaban Kardaş ve Ali Balcı), Küre Yayınları, İstanbul.
- Akça, Gürsoy (2003). “Küreselleşme ve Ulus Devlet”, *Selçuk İletişim*, Cilt: 3, Sayı:1, ss. 74-81.
- Kartal, Zeki (2007). “Kavramsal ve Tarihsel Yönleri İle Küreselleşme”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 8, Sayı:2, ss. 251-564.
- Kutlu, Erol (1998). “Küreselleşme ve Etkileri”, *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 1, ss. 363-386.

Demirdağ, Muhammet Fatih (2017). “Küreselleşme ve Feminizm Üzerine Bir Araştırma”, *Sosyolojik Düşün*, Cilt: 2, Sayı: 1, ss. 55-63.

Ateş, Davut (2016). *Uluslararası Örgütler*, Dora Yayıncılık, Bursa.

Smith, Michael (2020). *Uluslararası Güvenlik*, Felix Kitap, Ankara.

Tickner, Ann (1997). “You Just Understand: Troubled Engagements Between Feminists And IR Theorists”, *International Studies Quarterly*, Cilt: 41, Sayı: 4, ss. 611- 632.

Torun, Zerrin (2017). “Doktrinde İnsan Güvenliği Kavramı: Destekleyenler ve Eleştirenler”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 1, ss. 223-241.

Baylıs, John (2008). “Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 18, ss. 69-85.

Ataman, Muhittin (2009). “Feminizm: Geleneksel Uluslararası İlişkiler Teorilerine Alternatif Yaklaşımlar Demeti”, *Alternatif Politika*, Cilt: 1, Sayı: 1, ss. 01-41.

Atmaca, Ayşe Ömür ve Gözen Ercan, Pınar (2018). “Uluslararası Güvenliği Yeniden Düşünmek: Uluslararası İlişkiler Disiplininde Feminist Eleştiriler”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 59, ss. 19-31.

Birdişli, Fikret (2014). “Eleştirel Güvenlik Çalışmaları Kapsamında Frankfurt Okulu ve Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik Sorunlarına Eleştirel Bir Yaklaşım: Galler Ekolü”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 20, ss. 229-256.

Elshtain, Jean Bethke (1985). “II. Reflections On War And Political Discourse: Realism, Just War, And Feminism In A Nuclear Age”, *Political Theory*, Cilt: 13 Sayı: 1, ss. 39-57.

Gözen, Ramazan (2017). *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, İletişim Yayınları, İstanbul.

Arı, Tayyar (2013). *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, MKM Yayıncılık, Bursa.

Tür, Özlem ve Aydın Koyuncu, Çiğdem (2010). “Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımı: Temelleri, Gelişimi, Katkı Ve Sorunları”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 26, ss. 3-24.

Demirtaş, Birgül (2019). “Feminizm Ve Güvenlik”, *Güvenlik Yazıları Serisi*, Sayı: 3, ss. 1-7.

Özdemir, Özlem (2016). “Değişen Uluslararası Güvenlik İnşasında Toplumsal Cinsiyet Meselesi”, *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 2, ss. 33-59.

Polat, Oğuz (2016). “Şiddet”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 22, Sayı: 1, ss. 15-34.

Arendt, Hannah (2018). *Şiddet Üzerine*, İletişim Yayınları, İstanbul.

Evans, Brad (2018). “Şiddete Karşı Düşünce”, *Radikal Düşünürlerin Gözünden Şiddetin Eleştirel Tarihi*, (Der. Brad Evans ve Sean Michael Wilson), Dipnot Yayınları, Ankara.

Taşdemir Afşar, Selda (2019). “Kadına Yönelik Şiddetin Unutulan Özneleri: Sığınma Evinde Kalan Çocuklar”, *Journal of Economy Culture and Society*, Cilt: 59, Sayı: 1, ss. 185-211.

Taşdemir Afşar, Selda (2016). “Türkiye’de Şiddetin Kadın Yüzü”, *Sosyoloji Konferansları*.

Büyükyılmaz, Ayça ve Demir, Çiğdem (2016). “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Belirleyenleri: Multinomial Logit Model Yaklaşımı”, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 3, ss. 443-450.

Can Gürkan, Özlem ve Coşar, Fatma (2009). “Ekonomik Şiddetin Kadın Yaşamındaki Etkileri”, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim Ve Sanatı Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 3, ss. 124-129.

Çakır Koçak, Yeliz ve Öztürk Can, Hafize (2019). “Flört Şiddeti: Tanımı, Sınıflaması ve Değerlendirmesi”, *Toplumsal Cinsiyet ve Kadın*, Cilt: 1, ss. 43-53.

Avşar Baldan, Güliz ve Akış, Nalan (2017). “Flört Şiddeti”, *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, Cilt: 43, Sayı: 1, ss. 41-44.

Doğan, Recep (2014). “Kadına Yönelik Şiddetin Bir Türü Olarak, Israrlı Takip (Stalking) Kavramı ve Suçu”, *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı: 2, ss. 135-154.

Bakırcı, Kadriye (2015). “İstanbul Sözleşmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı: 4, ss. 133-204.

Tekçe, Samet Talha (2019). “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İstanbul Sözleşmesi’nde Kadına Karşı Şiddeti Önleme Mekanizmaları ve Türkiye”, *Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul*.

Bayraktar, Tuğba (2018). “İstanbul Sözleşmesi ve 2017 Türkiye Gölge Raporuna İlişkin Bir Değerlendirme”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 26, Sayı: 3, ss. 87-111.

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://www.kadinininsanhaklari.org/savunuculuk/uluslararasi-sozlesmeler-ve-mekanizmalar/istanbul-sozlesmesi/> (Erişim Tarihi: 31.01.2021).

<https://tr.euronews.com/2020/08/04/istanbul-sozlesmesi-ni-imzalayan-ve-onaylayan-ulkeler-hangileri> (Erişim Tarihi: 31.01.2021).

<https://ww4.ticaret.edu.tr/kadinveaile/category/genel/> (Erişim Tarihi: 31.01.2021).

<https://rm.coe.int/1680462545> (Erişim Tarihi: 31.01.2021).

<https://kelimeler.gen.tr/siddet-nedir-ne-demek-289595#:~:text=a.%201.,2>. (Erişim Tarihi: 31.01.2021).

<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf> (Erişim Tarihi: 31.01.2021).

<https://morcati.org.tr/siddet-bicimleri/> (Erişim Tarihi: 31.01.2021).

<https://kelimeler.gen.tr/kuresellesme-nedir-ne-demek-208281#:~:text=Uluslararası%C4%B1%20d%C3%BCzlemde%20yaygın%C4%B1nla%C5%9Fm%C4%B1%C5%9F%20iktisadi%20etkinliklerin,k%C3%BCreselle%C5%9Fme%2C%2012%20karakter%20ile%20yaz%C4%B1l%C4%B1r>. (Erişim Tarihi: 30.01.2021).

NÜKLEER SİLAH YARIŞINA DÖNÜŞEN HİNDİSTAN-PAKİSTAN İHTİLAFI:

KEŞMİR

ZEHRA GÜL ÇALIŞIR

Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Department of Political Science and International Relations,
Avşar Campus

International Relations Department Master Student, Avşar Campus

ORCID: 0000-0003-1389-1693

ÖZET

Keşmir, Hindistan'ın Kuzeyinde Asya Kıtasının neredeyse orta kısmında yer aldığı için “Asya'nın Kalbi” ya da “Hindistan alt-kısımının tacı” olarak anılmaktadır. Bu bölge 1800'lü yılların ortalarından itibaren birçok anlaşmazlığa ev sahipliği yapmış olsa da asıl sorunun baş göstermesi, yaklaşık 100 yıl kadar sonra Hindistan ve Pakistan'ın bağımsızlıklarını kazanması sonucu zirveye ulaşmıştır. İngiliz İmparatorluğu, bu bölgeyi Fransa'dan 1756 ve 1763 seneleri arasında meydana gelen Yedi Yıl Savaşları'nın neticesinde 1763'te imzalanan Paris Barışı ile sahiplenerek uzun dönemler boyunca Hindistan'ı sömürgeci bir anlayışla kontrol altında tutmuştur. 20. Yüzyıla gelindiğinde ise tüm dünyada yaşanan köklü değişiklikler ile Hindistan'da yaklaşık iki asır boyunca devam eden bu sömürgeci yönetime son verip bağımsız bir ülke olmak uğruna İngiliz yönetimine karşı mücadeleler başlamıştır. 1947 yılında bu mücadele sonuç vermiş ve İngiltere İmparatorluğu Hint yarımadasından çekilmiştir. 14-15 Ağustos 1947'de bağımsızlıklarını kazanan Hindistan ve Pakistan din temelli ayrışma sebebiyle bölünmüş ve bu ülkeler bölünmeden itibaren birbirlerine karşı iki taraflı güvensizlik duygusunu hep yaşamışlardır. İki ülkenin yaşadığı en önemli anlaşmazlık ise Keşmir Bölgesi ile ilgili olmuştur. Konumu itibariyle stratejik öneme sahip olan Keşmir bu iki ülke arasında ciddi krizlere yol açmıştır. Pakistan Keşmir halkının büyük çoğunluğunun Müslüman olmasını ileri sürerken, Hindistan ise tarihi bağlarını öne sürerek bölgede hakimiyeti ele geçirmeyi amaçlamıştır. Bu amaç uğruna 1947, 1965 ve 1999 yıllarında iki ülke arasında yaşanmış savaşlar kesin bir çözüm üretmeyerek durumu daha çıkmaz bir hale getirmiştir. Keşmir ihtilafının çözümünün güçleşmesi her iki ülkeyi de silahlanmaya sevk etmiş hem Hindistan hem de Pakistan konvansiyonel silahların yanı sıra bölgede olan etkilerini nükleer silahlarla da destekleyip güçlendirmeye yönelmişlerdir. Bu çalışmada tarihsel ve betimsel analiz yöntemlerini kullanarak Keşmir sorunun başlangıcı, izlediği süreç ve 1988 yılında başlayarak küresel alanda tehlikeye yol açmış nükleer silah yarışı incelenecektir.

Anahtar Kavramlar: Hindistan, Pakistan, Ayrışma, Keşmir Sorunu, Nükleer Silah Yarışı.

THE INDIA-PAKISTAN DISPUTE WHICH TURNED INTO A NUCLEAR ARMS RACE: KASHMIR

ABSTRACT

Kashmir is referred to as the "Heart of Asia" or the "Crown of the Indian sub-part" because it is located almost in the middle of the Asian Continent in the North of India. Although this region has hosted many disputes since the mid-1800s, the real problem started and reached its peak after India and Pakistan gained their independence nearly 100 years later. The British Empire owned this region from France with the Paris Peace signed in 1763 as a result of the Seven Years' War between 1756 and 1763 and kept India under colonial control for long periods. In the 20th century, with the radical changes experienced all over the world, struggles against the British administration started for the sake of ending this colonial rule in India for about two centuries and becoming an independent country. In 1947 this struggle yielded results and the British Empire withdrew from the Indian subcontinent. India and Pakistan, which gained their independence on August 14-15, 1947, were divided due to the division based on religion, and these countries have always experienced bilateral distrust towards each other since the division. The most important disagreement between the two countries was related to the Kashmir Region. Having a strategic importance due to its location, Kashmir has caused serious crises between these two countries. While Pakistan claims that the majority of the people of Kashmir are Muslim, India, on the other hand, aimed to gain dominance in the region by putting forward its historical ties. For the sake of this purpose, the wars between the two countries in 1947, 1965 and 1999 did not produce a definite solution, making the situation a dead end. The hardening of the solution of the Kashmir conflict prompted both countries to take up arms, and both India and Pakistan tended to support and strengthen their influence in the region with nuclear weapons as well as conventional weapons. In this study, the beginning of the Kashmir problem, the process it followed and the nuclear arms race that caused danger in the global arena starting in 1988 will be examined by using historical and descriptive analysis methods.

Keywords: India, Pakistan, Division, Kashmir Conflict, Nuclear Arms Race.

1. GİRİŞ

Büyük savaşların ve büyük değişimlerin yaşandığı 20. Yüzyıl'da imparatorluklar dağılmış ve dünya iki kutuplu sistem çevresinde şekillenmeye başlamıştır. Yeni iki kutuplu sistemin başat aktörleri olan Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin yanında dünya sahnesine yeni adım atan aktörlerde olmuştur. Yeni iki kutuplu sistemde ideolojik bir çatışma yürüten bu iki devletten ABD dünyanın savunmasını görev edinmişken, SSCB ise o dönem Üçüncü Dünya Ülkeleri olarak tanımlanan devletlerin bağımsızlık hareketlerini fırsat bilerek etkisini güçlendirmeyi hedeflemiştir. Bu soğuk çatışma ortamı bağımsızlık mücadelelerinde büyük etkiler yaratmıştır. Bunun akıbetinde ise uluslararası yarışa, iki baş aktörün yanında yeni aktörlerde katılmıştır. Bu dönemde özgürlüklerini kazanarak din temelli ayrışım ile kurulan Hindistan ve Pakistan ise yeni sisteme entegre olmada zaman kaybetmemiştir (Alaca, 2011). Bağımsızlıklarını kazandıkları dönemden günümüze kadar çeşitli anlaşmazlıklarla karşı karşıya gelen bu iki devletin arasında "Keşmir" en büyük sorunu teşkil edip zamanla çatışma üreten kronik bir problem haline gelmiştir.

18. Yüzyıl'dan itibaren Güney Asya Coğrafyasını sömürgeci bir anlayışla idare eden İngiltere İmparatorluğu, 20. Yüzyıl'da yaşanan savaşlar neticesinde etkisini kaybederek bu topraklardan çekilmek zorunda kalmıştır. Bağımsızlık mücadelesini kazanan coğrafya sakinleri, bu mücadeleyi verdiği zaman içerisinde dahi çeşitli anlaşmazlıklar yaşamıştır. Bu anlaşmazlığın temel nedeni olan din faktörü nedeniyle farklılaşan toplum zamanla Hint alt kıtasında taban tabana zıt iki millet olarak kendini göstermiştir (Şahbaz, 2019:18). Yani 14 Ağustos 1947'de kurulan Pakistan ve 15 Ağustos 1947'de bağımsızlığını ilan eden Hindistan, bu coğrafyada bağımsız iki devlet olduğu günden bu yana kavga içerisinde dirler. Ayrıca tüm bunların yanında İngiltere İmparatorluğu bölgeden çekilirken ardında yeni bağımsız olan iki devlete bir yığın sorunda bırakmıştır. Bu sorunlardan olan su kaynaklarının paylaşımı, sınır anlaşmazlıkları, İngiltere İmparatorluğu'na özel anlaşmalar ile bağlı olan prensliklerin statüsü iki devlet arasında ciddi krizlere yol açmıştır. Takip eden yıllarda Hindistan ve Pakistan bu sorunların birtakımına çözüm getirirken, Cammu ve Keşmir Prenslığının statüsü konusunda ortak bir çözümü günümüzde dahi bulamamıştır.

İngiltere İmparatorluğu bu coğrafyadan ayrılırken o döneme kadar himayesinde olan prensliklere, yeni bağımsız olan iki devletten birine katılma ya da bağımsızlıklarını koruma hakkını kendi seçimlerine bırakmıştır. Bu durum karşısında sıkıntı yaşayabilecek iki prenslikten biri olan, halkın çoğunluğu Hindu yöneticisi Müslüman olan Haydarabat ve Gujarad halkın talebine uyarak Hindistan'a katılırken, halkın büyük çoğunluğunun Müslüman fakat yöneticisinin Hindu Maharaca Hary Sing olduğu diğer prenslik Cammu ve Keşmir'de ise halkın Pakistan'a katılma isteğine rağmen Hindu yöneticileri Hindistan'a katılma hükmünü vermiştir. Bu gelişmeler sonucunda Pakistan'ın Keşmirli Müslümanlara yardım etmek için ayaklanması üzerine 24 Ekim 1974'de, Hindistan yönetiminde Srinagar bölgesini kapsayan Cammu Keşmir (Kutch) ve Pakistan yönetiminde Muzaffarabad bölgesini kapsayan Azad Keşmir olarak ikiye ayrılmıştır. Bu ilk çarpışma ve bölünmeden sonra 1965 yılına gelindiğinde ikinci büyük çatışma yaşanmıştır. Pakistan askerlerinin, Hindistan idaresinde bulunan Keşmir bölgesine geçmesi nedeniyle yaşanan çatışmada Birleşmiş Milletler'in (BM) müdahalesi ile ateşkes ilan edilmiştir. 10 Ocak 1966'da Taşkent Deklarasyonu ile tarafların sorunu müzakereler aracılığıyla çözüme kavuşturmasını kararlaştıran bir anlaşma sunulsa da Hindistan'ın soğuk tutumu nedeniyle çözüm yine üretilenmemiştir (Erdal, 2018:91).

1980'li yıllara gelindiğinde Hindistan ve Pakistan nükleer çalışmalarına başlamış ve karşılıklı güvensizlik duygusu ile bir yarışa dönüşen bu durum artık tüm dünya için daha tehlikeli ve kontrol edilemez bir hale gelmiştir. 1999 yılının mayıs ayında yaşanan üçüncü büyük çatışma, Hindistan idaresinde olan Keşmir bölgesinde bazı yerleşim alanlarının Pakistan destekli gruplar tarafından ele geçirilmesi üzerine yaşanmıştır. Keşmir'in Kargil bölgesinde iki ay boyunca devam eden çatışma, iki devletinde nükleer silaha sahip olması nedeniyle dünyada endişe ile karşılanmıştır. "Kargil Savaşı" olarak anılan bu olayda daha büyük felaketler yaşanmaması için ABD devreye girerek müdahalede bulunmuştur. Bu şekilde bastırılan savaş neticesinde de kesin bir çözüm getirilememiş, iki devlette günümüze kadar nükleer çalışmalarına ara vermemiş ve durum her geçen gün daha komplike bir hal almıştır. Ayrıca Hindistan ile Pakistan, 1970'te imzaya açılan ve 1995 yılında süresiz uzatılan Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması'na (NPT) hala taraf olmaması tehlikenin boyutunun büyüklüğünü ifade etmektedir.

2. KEŞMİR SORUNUNUN TARİHÇESİ

Tam adı Cammu Keşmir olan “Hindistan alt-kıtasının tacı” ve “Cennet Vadi” olarak anılan Keşmir, önemli devletlerle sınır olması nedeniyle bulunduğu bölgede stratejik bir konuma sahiptir (Toker, 2017:5). Verimli toprakları, su yatakları ve yeraltı kaynaklarının zenginliği ile dikkat çeken Keşmir bölgesi; doğu ve kuzeyde Çin, batıda Pakistan, Güneyde ise Hindistan ile çevrilmiştir. Bölgede güçlü aktörlerin arasında kalmış Keşmir’in, Pakistan ile 1.100, Çin ile 1.000, Hindistan ile ise 500 kilometre kadar sınırı bulunmaktadır (SDAM, 2016:3). 218.779 kilometre karelik yüzölçümüne sahip bölgenin, 2017 verilerine göre 12 milyon nüfusu var olup Müslümanlar ise bu nüfusun %84 ‘ünü oluşturmaktadır (Aktaran; Toker, 2017:5).

Keşmir bölgesinin tarihi arka planına bakıldığında, bölgede önemli üç hakimiyet devrinin olduğu görülmektedir. Stratejik konumu nedeniyle tarih boyunca güçlü devletlerin ilgisini çekmiş Keşmir bölgesinin, İslamiyet ile tanışması 14. yüzyılda olmuştur. 14. Yüzyıldan itibaren bölgede hakimiyetini devam ettiren Müslümanlar, 1819 yılına gelindiğinde 15. yüzyıldan itibaren Hint yarımadasında varlığını gösteren Sihler ile karşı karşıya gelmiş ve bunun sonucunda hakimiyetlerini yitirmiştir. Böylece bölgede huzursuzluk baş göstermeye başlayarak yıllar içinde devam etmiştir demek yerinde olacaktır. Sih Miharecesi Ranjit Singh yönetimiyle bölgede hakimiyetini koruyan Sihler daha sonra 1840’lı yılların ortalarında İngilizler ile bir savaşa girmiş ve İngiltere İmparatorluğu’nun galibiyeti ile sonuçlanan savaş sonrasında 1846 Amritsar Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma ile bölgede İngiliz egemenliği başlamıştır. İngiltere İmparatorluğu ilk olarak bölgenin yönetimini, kendi taraflarında olan Hindu Miharece Gulap Sing’e bırakmış (Ataöv, 1960:197) daha sonra ise bölgeyi 7.500.000 Rupî karşılığında yine Hindu Gulap Sing’e satmıştır (Toker, 2017:9). Nüfusunun büyük çoğunluğu Müslüman olan Keşmir’de, Hindu yönetici döneminde halk büyük zulümler ile karşılaşmış ibadetlerine yasak getirilmiştir. Bu haksızlıklara karşı sokağa dökülen protesto eylemleri yapan halka karşı silahlı güçler tarafından şiddet uygulanmaya başlanmış ve böylece günümüze kadar devam edecek olan kanlı “Keşmir Sorunu” nun başlangıcı gerçekleşmiştir (Ataöv, 1960:198).

20. yüzyıla gelindiğinde ise yaşanan dünya savaşları sonucunda sömürgeci imparatorluklar etkilerini yitirmiş ve tüm dünyada bağımsızlık hareketleri başlamıştır. Süreç içerisinde tam bağımsız bir ülke olmak adına Hindistan bu mücadelenin en önemli aktörü olmuştur. Bunun sonucunda ise İngiltere İmparatorluğu ile Hindistan arasında “Bağımsızlık Anlaşması” imzalanmıştır. Yapılan anlaşmaya göre İngiltere İmparatorluğu, 15 Ağustos 1974’de Hint yarımadasından çekilecektir. Fakat bölge halkı İngiliz yönetimine karşı verdiği mücadelenin yanında kendi içinde de Hindular ve Müslümanlar olarak bir ayrışım yaşamaktadır ve anlaşmazlığın temel nedeni olan din faktörü nedeniyle farklılaşan toplum zamanla Hint alt kıtasında taban tabana zıt iki millet olarak kendini göstermiştir (Şahbaz, 2019:18).

Bağımsızlık sürecinde iken Hindu liderler Mahatma Gandhi ve Cevahir Lal Nehru ile bazı Müslüman liderler ayrılmayı doğru bulmazken, Müslüman olan bir kesim Muhammed Ali Cinnah önderliğinde İngiltere’nin de bu karara desteğiyle ayrılmayı amaçlamıştır. Tüm bu gelişmelerden sonra Müslüman kesim Muhammed Ali Cinnah liderliğinde 14 Ağustos 1974’de Pakistan adıyla ayrı bir devlet olarak kurulmuştur. Hindistan ise yapılan Bağımsızlık Anlaşması ile 15 Ağustos 1947’de bağımsızlığını kazanmıştır. İngiltere İmparatorluğu’nun bölgedeki hakimiyeti biterken o güne kadar himayesinde olan beş yüzden fazla prensliğe ise kendi kaderlerini belirleme hakkını vermiştir. Prenslikler, bağımsız olarak devam edebilir ya da yeni bağımsız olmuş iki devletten birine katılmayı seçebilecektir. Bu karara göre sorun oluşturabilecek üç prenslik mevcutken sorununun temeli ise; prensliklerin yöneticileri ile halkın dininin farklı olmasıdır. Bu prensliklerden ikisi Haydarabat ve Gujarad, yöneticisi Müslüman

halkının ise Hindu olduğu bir eyaletti ve halkın isteği üzerine Hindistan'a katılmıştır. Bu iki eyaletin aksine, halkının çoğunluğu Müslüman yöneticisinin Hindu olduğu Keşmir ise halkın Pakistan'a bağlanma talebine rağmen Hindu yöneticileri tarafından Hindistan'a katılma kararı almıştır. Tarafların iki ayrı devlet olarak bölgede ortaya çıkması ile Keşmir'de halkın beklentilerine olumlu cevap vermeyen idareye karşı Müslüman kesim tarafından başkaldırıları gerçekleşmiş, Punç ve Mirpur kentlerinde Hindu yönetimine karşı ayaklanmıştır. Birtakım Pakistanlı grupların da Keşmirli Müslümanlara yardım etmesiyle 24 Ekim 1947'de "Azad Keşmir İslam Cumhuriyeti" kurulmuştur. Bunun üzerine Keşmir'deki Hindu yönetimi, Hindistan'dan yardım talebinde bulunmuş ve bu talebi Hindistan Keşmir'in Hindistan'a katılması şartıyla kabul etmiştir. Hindu yönetiminin geçici olarak şartı onaylamasıyla Hindistan Keşmir'e müdahalede bulunmuş, 26 Ekim 1947'de Keşmir Hindistan'a bağlanmıştır. Hindistan askerleri başkent Srinagar'a girerek Keşmir Vadisi ve Cammu'yu ele geçirerek, Keşmir'deki önemli stratejik noktalara sahip olmuştur. Böylece Keşmir'in kuzey tarafında kalan 3'te 1'lik bir bölümü Pakistan yönetimine, geriye kalan bölge ise önemli konumlarıyla Hindistan yönetimine geçmiştir (SDAM, 2016:2-5)

Keşmir birçok çatışmanın meydana geldiği ve tarafların çeşitli sebeplerle çözüm bulamadığı büyük bir sorun haline gelmiştir. Bu çerçevede Keşmir bölgesinde Hindistan ile Pakistan arasında üç büyük savaş yaşanmıştır. Bunlardan ilki yukarıda anlatıldığı gibi bağımsızlığın hemen ardından yaşanan 1947 yılında yaşanan savaştır. Bu savaşın sonucunda ise Keşmir iki ayrı yönetime ayrılmıştır. Çatışma ortamının devam ettiği yıllarda, bölgenin güçlü aktörlerinden olan Çin'de 1962 yılında soruna dahil olmuştur. Çin, Keşmir'in doğusunda kalan Hindistan'ın kontrolündeki Aksai Çin bölgensinin Keşmir'e ait olmadığını aksine Çin'in özerk bölgesi olan Tibet'in doğal bir uzantısı olduğunu iddia etmiştir. Yaşanan savaş Çin'in galibiyeti ile sonuçlanırken Hindistan ise bölgede Çin'i işgalci olarak tanımlamıştır. Fakat Çin, Aksai Çin üzerinden Tibet ve Sinkiang eyaletlerini birbirine bağladığı için bölgenin denetimini bırakmak istememiştir (Karaağaçlı, 2011). Ayrıca Pakistan'ın, 1963 yılında kendi kontrolünde olan Shaksgam Vadisi Çin'e vermesi, soruna yeni bir boyut daha kazandırmıştır ve bölge üçe bölünmüştür.

Bölgede yaşanan ikinci büyük savaş ise 1965 yılında Hindistan'ın kontrolündeki Kutch'a Pakistan tarafından müdahaleler olması nedeniyle gerçekleşmiştir. Şiddetlenen çatışmaya BM müdahalede bulunarak ateşkes ilan edilmiş, 10 Ocak 1966'da Özbekistan'ın başkentinde Taşkent Antlaşması ile ihtilafa müzakereler yoluyla çözüm aranmıştır. Antlaşmaya göre, her iki tarafta sorunu barışçıl yollarla çözmeye yönelik adımlar atmalı, çatışma oluşturacak hamlelerde bulunmamalı ve taraflar birbirlerinin iç işlerine karışmayarak, aleyhine propaganda faaliyetleri yürütmemeliydi. Ek olarak; kültürel, ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi konusunda taraflar, yapıcı davranacak ve barış koşullarının oluşmasına yönelik tutum sergilemeliydi (Armaoğlu, 2010:798). Fakat Hindistan'ın soğuk tutumu nedeniyle bu anlaşmanın pek bir etkisi olmamıştır (Erdal, 2018:91). 1971 yılında gelindiğinde ise Pakistan'da Doğu ve Batı Pakistan olarak bir iç savaş yaşanmış bunun üzerine 10 milyona yakın insan Hindistan'a sığınmıştır. Hindistan'ın desteğiyle Pakistan yenilgiye uğramış, Doğu Pakistan kısmı "Bangladeş" olarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Bunun sonucunda Hindistan ile Pakistan arasında Simla Antlaşması imzalanmış, Pakistan Hindistan'ın toprak bütünlüğüne saygı göstereceğini deklare etmiştir. Ayrıca Keşmir'de ateşkesin sağlanmasına dönük "Sınır Kontrol Hattı" oluşturulmuştur (Erhan, 2016). Hindistan ve Pakistan, 1988 yılından sonra Keşmir üzerindeki hakimiyetlerini arttırmak için nükleer silahlanma yarışına girmiş ve silahlanma bu ülkelerin birincil hedefleri haline gelmiştir (Alaca, 2011).

1999 yılında ise hiç şüphesiz tehlikesi en büyük boyutta olan üçüncü büyük savaş meydana gelmiştir. 1999 yılının mayıs ayında bir grup Pakistanlı, Cammu Keşmir’de dağlık bir bölgedeki askeri tesisi ele geçirmesi üzerine iki ay süren yoğun çatışmalar yaşanmıştır. Kargil Krizi olarak bilinen bu olay sırasında, iki devlet nükleer savaşın eşiğine gelmiştir. Hindistan’ın müdahalesi ve uluslararası arenanın baskısıyla Pakistan geri adım atmış ve böylece büyük bir facianın önüne geçilmiştir (Karaağaçlı, 2011). Tüm bu gelişmeler dahilinde Keşmir günümüzde fiilen dört bölgeden oluşmaktadır. Birincisi kuzeyde Pakistan tarafından kontrol edilen bölge, ikincisi batısında Pakistan dışında tanıyanı olmayan Azad Keşmir İslam Cumhuriyeti, üçüncüsü güneyinde Cammu-Keşmir olarak Hindistan’ın denetiminde bulunan bölge, dördüncüsü ise doğusunda 1962 yılında Çin ile Hindistan arasında yaşanan savaş sonunda Çin’in ele geçirdiği Aksai Çin ile 1963 yılında Pakistan’ın Çin’e verdiği bölge bulunmaktadır (Ertan, 2009).

3. HİNDİSTAN VE PAKİSTAN KEŞMİR İHTİLAFININ NÜKLEERLEŞMESİ

Pakistan’ın esas tehdit algısı Hindistan’dan gelirken, Hindistan açısından da Pakistan bir tehdit faktörüdür. Bu karşılıklı güvenlik sorunu silahlanma yarışı olarak açığa çıkmaktadır. Başlangıçta konvansiyonel boyutta olan bu durum zamanla nükleer silaha dönüşmüştür. Pakistan ve Hindistan’ın Keşmir üzerinden bölgesel etkilerini arttırma uğraşları nükleer silahlanma faaliyetlerini arttırmış ve 1998’den sonra iki ülke resmen silahlanma yarışına girmiştir (Alaca,2011). Hindistan’ın konvansiyonel askeri üstünlüğünü dengelemek amacıyla Pakistan, bombalayıcılar ve orta menzilli taşıyıcı araçları kullanarak küçük ölçekli nükleer silahlar yapabilme kapasitesini kazanmıştır. Mayıs 1998’de Hindistan ve Pakistan arasındaki rekabet, Hindistan’ın 11 ve 13 Mayıs’ta nükleer testlerini yürütmesi ile birlikte yeni bir hal almıştır ve Pakistan’da 28 ve 30 Mayıs 1998’de kendi nükleer test serilerini yürüterek bu durumu takip etmiştir (Abedin, 2019:5).

Hindistan ve Pakistan nükleer silahın ulusal güvenliklerinin teminatı ve onurun sembolü olduğunu düşünmektedir. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü’ne göre, Hindistan 2018’de ordu harcamalarına 58 milyar dolarlık bütçe ayırırken silah altında Keşmir bölgesi hariç 1,4 milyon askeri bulunmaktadır. Pakistan’ın ise 2018’de askeri harcaması 11 milyar dolardır. Stockholm Barış Araştırmaları Enstitüsü’nün verilerine göre, Pakistan 1993-2006 yılları arasında yıllık harcamaların %20’sini ordusu için ayırmıştır. Her iki ülke de nükleer başlık taşıma kapasitesine haiz balistik füzelere sahiptir. Pakistan, 2011’de yaptığı bir açıklama ile envanterinde taktik nükleer silah kabiliyetine sahip füzelerin olduğunu duyurdu. Söz konusu silahların, daha küçük çaplı nükleer savaş başlıkları ve menzili 50 ile 100 kilometre arasında değişen kısa mesafeli füze saldırılarına karşı caydırıcı güç amacıyla hazır bekletildiği belirtildi. Merkezi Washington olan Stratejik ve Uluslararası Çalışmalar Merkezi’ne (CSIS) göre Hindistan’ın, 3 ile 5 bin km menzil arasında değişen dokuz çeşit operasyonel füzesi bulunurken yine CSIS’in raporlarına göre Pakistan’ın elindeki füzelerin 2 bin kilometre menzile sahip ve Hindistan’ın herhangi bir noktasını vurma kapasitesine sahip olduğunu gösteriyor. Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü’ne (SIPRI) göre, Hindistan 130 nükleer savaş başlığına sahipken Pakistan ise 150 nükleer savaş başlığına sahiptir. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü’nün (IISS) verilerine göre, Hindistan’ın 3 bin 565 tankı, 3 bin 100 piyade savaş aracı, 336 zırhlı personel taşıyıcısı, 9 bin 719 adet topçu gücü var. Buna karşın 560 bin askeri bulunan Pakistan ordusunun elinde 2 bin 606 tank, bin 605 zırhlı personel taşıyıcı ve 375’i kendinden güdümlü olmak üzere 4 bin 472 havan topçu silahı bulunuyor. Pakistan’ın hava gücü ise ezeli rakibine göre daha az olmakla birlikte Çin menşeli F-7PG ve Amerikan F-16 jetleri dahil 425 savaş uçağı mevcuttur (SDE, 2019).

İki ülke arasında yaşanan nükleer silahlanma yarışı Güney Asya kıtasında kırılğan bir terör unsuru yaratmıştır. Hindistan'ın konvansiyonel saldırılarını caydırmak için Pakistan'ın nükleer silahlara olan bağımlılığı sebebiyle gelecekte alt-kıtadaki nükleer eşiği azaltarak, bu iki ülke de nükleer silahlara daha fazla ümit bağlayabilirler. Günümüze kadar olan süreçte hem Hindistan hem de Pakistan, Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması'na taraf olmamışlardır. Pakistan ABD ve Çin, Hindistan Rusya ile iyi ilişkiler içerisinde olduğu için tarafların nükleer silahsızlanmalarına yönelik bir engel oluşturulamamaktadır. Nükleer silah kullanımı durumunda, olasılık dahilinde olan Hindistan ve Pakistan savaşının, savaşın da ötesinde milyonlarca kişinin ölebileceği bir felakete dönüşebilmesi söz konusudur (Hasgüler ve Uludağ, 2005:130-131).

4. SONUÇ

Hindistan ve Pakistan'ın iki ayrı devlet olarak bölgede varlık göstermesi ile Keşmir'de başlayan çatışma süreci günümüzde de pek rasyonel olmayan nedenler sebebiyle devam etmektedir. Zira mevcut durumu ebediyen sürdürmek üzerine oluşturulmuş politikaların bölgeyi nükleer savaş tehdidiyle karşı karşıya getirmesi muhtemeldir. Bu iki devlet arasında yaşanabilecek bir nükleer savaş dünyayı kökten değiştirebilir ve patlamalar, nükleer atıklar nedeniyle oluşabilecek hasarlar milyonlarca insanın ölümü ile sonuçlanabilir. Bu nükleer etkilerin yaratacağı çevresel yıkımlar diğer küresel sorunların yanında ufak kalacaktır.

Her ikisi de nükleer güce sahip olan Hindistan ve Pakistan arasındaki rekabet sağlıklı bir zemine çekilemezse son derece ağır sonuçlarla karşılaşılması olasılığı oldukça yüksektir. Pakistan-Hindistan ilişkileri önümüzdeki süreçte küresel politikalarda yeni kutuplaşmaların ortaya çıkıp çıkmamasında önemli bir rol alacaktır. Bölgedeki büyük güçlerin Pakistan üzerindeki ortak çıkarları; bölgede aşırıcılık ile terörizmi kontrol altında tutabilmek ve Pakistan'ın nükleer silah çalışmalarını makul bir çerçevede tutmasıdır. Bunun dışında, büyük güçlerin hepsi Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi bir kutuplaşmanın meydana gelmesinden çekinmektedir. Özellikle Çin, Pakistan ile geliştireceği yakın ilişkilerin ABD ile Hindistan'ı birbirlerine yakınlaştırması olasılığından büyük endişe duymaktadır. Bir diğer taraftan da aşırılık yanlısı faktörlerle mücadelede ortaklık, Asya'nın istikrarında büyük güçlerin hepsinin ekonomik çıkar sahibi olmaları ve savaşın ihtimalinin bile dayanılmaz bir olgu olması gibi etmenlerle de kutuplaşmaya engel olarak gösterilebilir. (Özev, 169).

Kronikleşen bu sorunun çözümüne dair artık BM Güvenlik Konseyi ara buluculuk rolünü üstlenebilir ve bu çerçevede öncelikle siyasal ve toplumsal kesimler arasındaki etkileşim geliştirilebilir. Hem Pakistan hem de Hindistan halkları arasında birbirlerine karşı oluşmuş önyargıların kırılmasına yönelik kamu diplomasisi, psikopolitik ve çatışma çözümü metodolojileri geliştirilmelidir. En önemlisi ise nihai çözümün meşruiyeti ve kalıcılığı açısından çözüm sürecine Keşmir yerlilerinin dahil edilerek onlara gerçek anlamda söz hakkı verilmesi Keşmir halkını için isabetli bir karar olacaktır (Alaca, 2011).

KAYNAKÇA

Abedin, M.J. 2019. Keşmir Sorunu ve Hindistan-Pakistan Nükleer Silahlanma Yarışına Etkisi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- Alaca, M. 2011. Keşmir Meselesinin Anatomisi. Politika Dergisi. <http://www.politikadergisi.com/okur-makale/kesmir-meselesinin-anatomisi>
- Armaoğlu, F. 2010. 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, İstanbul Yayınevi, ss.1006, 17. Baskı.
- Ataöv, T. 1960. Keşmir Meselesinin Önemi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 15(1), (s. 195-214).
- Erdal, S. 2018. Çözumsuzlüğün Adı: ‘Birleşmiş Milletler’e Rağmen Keşmir. Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 38(1), (s. 85-106).
- Ertan, A.E. 2009. Çözumsuzlüğün Çözüm Haline Geldiği Topraklar: Keşmir Bölgesi, Stratejik Düşünme Enstitüsü.
- Hasgüler, M. ve Uludağ, M. B. 2005. Devletlerarası ve Hükümetler-Dışı Uluslararası Örgütler, İstanbul Nobel Yayın Dağıtım, 2. Baskı.
- Karaağaçlı, A. 2011. Pakistan-Hindistan İlişkileri ve Keşmir Meselesi. <https://www.turansam.org/makale.php?id=3921>
- Toker, H. 2017. Sebepleri ve Sonuçları ile Keşmir Meselesini Kavramak, Demawend Yayınları, ss.144, 1. Baskı.
- Türk, B. Uluslararası Sistemde Kronik Bir Sorun: Keşmir’, Asya’da Güvenlik Sorunları ve Yansımaları, (s. 103-128). https://docplayer.biz.tr/910647-Uluslararası-sistemde-kronik-bir-sorun-kesmir-yazar-bengu-turk-giris.html#show_full_text
- Özev, M.H. Küresel ve Bölgesel Güçlükler Karşısında Pakistan’ın Demokratikleşme Çabaları, 8(16), (s. 147-176).
- Stratejik Düşünme Enstitüsü, (SDE). 2019. Savaşın Eşiğine Gelen Pakistan ve Hindistan'ın Askeri Gücü Ne? <https://www.sde.org.tr/asya/savas-in-esigine-gelen-pakistan-ve-hindistanin-askeri-gucu-ne-haberi-9661>
- Strateji Düşünce ve Analiz Merkezi, (SDAM). 2016. Düünden Bugüne “Keşmir Sorunu”.
- Şahbaz, D. 2019. İki Ulus Teorisi Işığında Pakistan’ın Kuruluşu ve Bir Sorunsal Olarak Keşmir, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı Urdu Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Doktora Tezi.

**THE INFLUENCES OF SOCIAL NETWORKING WEBSITES
IN THE DEVELOPMENT OF MATERIALISTIC ASPIRATIONS
AMONG THE YOUTH IN AZERBAIJAN**

Ulviyya Khalilova

Azerbaijan University of Languages

Abstract

This paper examines how social networking websites mediate the relationship between self-esteem and materialistic values. The ubiquity of information technology in today's society has been progressing swiftly and continually influencing individuals, in particular, the young generation. Besides preserving culture and tradition, universal values are much more broadly accepted by Azerbaijanis; especially, evaluate themselves within material life domain as a result of broader social networking websites usage. Azerbaijan is included in the list of less studied countries and doing such research about this multicultural and multi-religious country can give an opportunity to understand the effects of social networking websites on self-esteem and increasing materialistic trends among the youth. The quantitative research method was utilized by collecting and analyzing data in this research. The sample of this study includes 100 individuals, age group 18-30 years recruited from the youth that are the citizens of Azerbaijan. The potential contribution of this work to the literature is being the first of its kind for evaluating the influence of social networking websites on the development of youth materialism in Azerbaijan.

Keywords: materialism, self-esteem, social networking websites

TABLE OF CONTENTS

	Page
ABSTRACT.....	2
CHAPTER 1.....	4
Statement of the Problem.....	4
The Purpose of the Study.....	4
Research	
Questions/Hypotheses.....	5
Definitions of the Key Terms.....	6
CHAPTER 2.....	7
Review of Literature.....	7
Materialism and Self-esteem.....	8
Materialism and Socialization Agents.....	9
Materialism and Social Media.....	11
CHAPTER 3.....	13
Research Design.....	13
Sampling.....	14
Instrumentation.....	14
Data Collection Procedure.....	14
Data Analysis.....	15
Validating the Findings.....	22
Research Limitations.....	22

Chapter 1

Introduction

Statement of Problem

With the advent of information technology, social media that gravitating to materialistic tendencies deprives individuals of the normal life (Kasser, 2002). According to Dittmar (2005), adopting materialistic aspirations and underestimating other values pave the way for a decrease in self-esteem, displeasure about one's life, poor individual well-being, and social isolation. Unlike non-materialists, individuals who focus on financial success aspirations find the adaptation to society difficult and are more likely to face problems in interpersonal relationships, academic and career failure, which lead to various behavioral disorders (Kasser, 2002). In the root of this issue stands social comparison with others, particularly in social networking websites, which mainly occurs as a result of the frequency of peer interaction (Chan & Prendergast, 2007). As a result of globalization, this tendency can also be observed in Azerbaijan society due to the increase in the number of Internet users, mostly among the youth.

The Purpose of the Study

The aim of this study is to test whether social networking websites as one of the socialization agents mediates the relationship between lower self-esteem and youth materialism in Azerbaijan. Admittedly, small-scale research on the relationship between social networking websites usage and youth materialism has been done until now. Previous studies offer a valuable set of findings about more general concepts, such as Internet, social media or other socialization agents (i.e., family) that cause to the development of materialism (often

involving adolescents within a limited age range) than a more precise one like social networking websites that has a great influence on youth materialism.

On account of observing the importance of glorifying image, fame and possessions, individuals wholeheartedly embrace materialistic values in order to acquire others' approval (Kasser, 2002) and this tendency can be excessively observed in the example of social networking websites users. Frunzaru and Botan (2015) posited that virtual world also contains materialistic values, which impact on individuals' interactions with one another and their online social representations. In their study, Frunzaru and Botan (2015) also found that there is a positive correlation between social networking websites usage, life dissatisfaction, and materialism, more clearly strong materialistic value orientation and low life-satisfaction depend on the amount of time spend on social networking websites, for example, Facebook. Considering all the above, the purpose of this study is to contribute to the literature by testing whether social networking websites usage leads to lower self-esteem and materialism as the extension of the previous studies on this issue by doing research among Azerbaijani youth.

Hypotheses

H1: Social networking websites usage lowers the youth self-esteem.

H2: Social networking websites usage contributes to the development of materialism among the youth.

Definitions of the Key Terms

This section is intended to assist readers in understanding key terms throughout the research when reading, interpreting, and evaluating this study. All of the concepts are defined within the context of how they apply to study in this research.

Self-esteem is defined confidence in one's own worth or abilities; self-respect.

Materialism is a tendency to consider material possessions and physical comfort as more important than spiritual values.

Social networking site is an online platform that allows users to create a public profile and interact with other users on the website.

Chapter 2

Review of Literature

Materialism is considered a multifaceted concept and in respect of this, the risk of defining materialism should be considered seriously regarding study fields. Materialism is clarified as the source of happiness, a sign of individual success, and emphasizes the vitality of wealth as a crucial point of one's existence (Matsumoto, 2009). Also, the concept of materialism is explained as the state of pursuing happiness through the accumulation of things rather than other ways such as interpersonal relationships, flow, and success, which is different from materialism (Chaplin & John, 2007). Csikszentmihalyi (1999), who is known as one of the foremost researchers conducted research on materialism, happiness, and flow, points out that happiness is associated with individual motivation and social well-being. Csikszentmihalyi (1999) also said, "Life is rarely linear; in most cases, what is good in small quantities becomes commonplace and then harmful in larger doses" (p. 823). Regarding this, Myers (as cited Csikszentmihalyi in 1999) emphasized that acquiring more money does not improve subjective well-being to a considerable extent (p. 822) and relating this, a number of studies (Kasser, 2002; Chaplin & John, 2010; Utami, 2018) show that accumulation of money is one of the indicators of materialism. Materialistic values have an equal damaging effect on both men and women's health (Kasser, 2002).

Wealth positively impacts the levels of pleasure and happiness, which also noted the dominance over material environment for the majority of people (Csikszentmihalyi, 1999). Kasser states (2002), "The more materialistic values are at the center of our lives, the more our quality of life is diminished". In Western technological nations, the major part of the population believed that the rise of maximum life expectancy, wealth accumulation, affordability of consumer goods, which indicate to materialism, would be the important clue in search for

happiness (Csikszentmihalyi, 1999). Although living standards in industrialized Western countries considerably have improved, people do not seem happier than they were before (Csikszentmihalyi, 1999).

Csikszentmihalyi (1999) draws attention to three major factors which cause to the emergence of materialism, that includes increase in expectations, unevenly distributed sources and lack of proper allocation of time. From his point of view, when individuals reach the desiring level of income, property, and good health, they commence to dream about the next level and they suppose that affluence will solve their problems and make them happy. Another mind-triggering factor is the social comparison, which emerges in human groups and face-to-face contacts (Chan & Prendergast, 2007). More precisely, people are now more focused on accumulating wealth by virtue of other's approval than developing social relationships and pursuing diverse interests, which are the basis of happiness.

Materialism and Self-esteem

Rosenberg (1979) (as cited in Stets & Serpe, 2019), who conducted large-scale research on self-esteem, conceptualized it as a viewpoint about self in general terms. As an important personality trait, the level of self-esteem has the determining impacts of the different aspects of human life ranging from well-being to interpersonal relationships (Branden, 2011). Self-esteem is the ability to understand feelings about one's own value as human being (Rosenberg, 1965 as cited in Mruk, 2006). As the assertion for this thought, in Mruk's book (2006), self-esteem is also interpreted as a certain behaviour relating to the person's assessment and judgement of self-worth. According to Branden (2011), self-esteem consists of two components: self-efficacy which is defined as the sense of fighting against difficulties and self-respect which is explained as being important for happiness. Besides this, Mruk (2006) explains that self-esteem is the variance between ideal self (being as one's wish) and actual self (one's currently sees and perceives oneself).

A myriad number of researches have also been devoted to the relationship between self-esteem and materialism, particularly youth materialism. Individuals with higher explicit self-esteem are less likely materialist compared with others, who have lower self-esteem, but if a person has high explicit self-esteem and low implicit self-esteem, he or she then might be more materialist (Park & John, 2010).

Materialism and Socialization Agents

As the major socialization agents, parents and peers have influential effects on the formation of youth self-concept and self-esteem. Supportive parents and peers are key to the development of self-esteem in adolescents, which turns out to be an effective way to prevent materialistic desires in order to cope with low self-worth (Chaplin & John). However, researches conducted on this issue show that parents and peers based on the attitudes might also lead to the emergence of youth materialism that can be one of the causes of relationship deterioration. In the Kasser et al.' study, (as cited in Chan & Prendergast, 2007), family members and peers are given as the major determinant for the adoption of materialistic values among adolescents. Evidently, in collectivist societies family relationships and parents' roles dominate over children's grow-up. Parent materialism gives a way to the lower self-esteem in adolescents, who are then inclined to material goods: 'Parents who focus on material goods as a source of life satisfaction communicate a sense that one's worth is tied to material possessions' (Chaplin & John, 2010).

As another side of the problem, financial issues determine the characteristics of parent and peer influence. Hunter (as cited in Csikszentmihalyi, 1999) noted that rich youngsters who consume more material possessions rarely experience flow because they share less time with their family and do fewer activities they enjoy. When people get flow from activities involving physical, mental, and emotional participation such as work, sports, hobbies, meditation and interpersonal relationships, all of these give a chance to improve happiness (Csikszentmihalyi,

1999). Weiss and Ebbeck (cited in Chaplin & John, 2010) emphasises that peer groups as one of the socializing agents contribute significantly to child's psychological development, in exact terms give a chance for emotional support and self-esteem affirmation. Depending on the frequency of interaction with peer adolescents may show the attitude relating to the peer approval (Chan & Prendergast, 2007). In peer communication discussing consumption issues with one another, youngsters tend to shape a behavior to accumulate wealth and possessions (Chaplin & John, 2010). Adolescents growing up in impoverished environment may feel worthless if they cannot afford luxurious products as their affluent peers, as a result, feeling insecurity and lacking to develop close friendships is unavoidable and this weakens their self-esteem.

Social comparison was modeled as being composed of two dimensions: one reflects comparison with peers; the other reflects comparison with idealized images from the mass media and from advertising messages (Chan & Prendergast, 2007). Parents and peers, who foster material desires and neglect interpersonal relationships, adversely impact on adolescent self-esteem (Chaplin & John, 2010). In his study, Kasser et al. (as cited in Chan & Prendergast, 2007) maintain that social learning such as family, peer's influences and the impact of TV programs orients adolescent toward the adoption of materialistic values. Relating to this, Utami (2018) also points out that the level of materialism is high in adolescents and it decreases in adulthood.

Materialism and Social Media

The Internet gives us freedom to connect people, purchase any products, study online etc. without depending on distances. Regarding this, a new tendency - social networking websites (SNW), which are the part of social media has emerged in the late 1990s. There is a notion that one of the effects which SNW causes to is the increase in materialistic aspirations

among the youth. Social networking websites are the online platforms to create a personalized space to mix socially with others, which include certain features such as individual profiles, the ability to send friend requests, sharing various contents (images, music, texts etc.) and so on (Downing, D. A., Covington, M. A., and Covington, M. M., 2009). In Cambridge dictionary, social network is defined as a website or computer program that allows people to communicate and share information on the Internet using a computer or mobile phone (Cambridge dictionaries online, 2020). A sufficient number of studies were devoted to the impact of social media on individual materialistic aspirations. According to Chan and Prendergast (as cited in Utami, 2018), famous people appear on both television and other social media influence forming materialistic aspirations among the youth.

Personal success is determined by accomplishing goals, objectives, earning a great amount of money, possessing a property, and job and this approach is the result of TV watching (Utami, 2018). Television triggers viewers to compare themselves with glamorous stars or popular figures who are represented as a role model (Chan & Prendergast, 2007). Advertisements which are the important content of social media are evaluated from two dimensions, namely getting information about products and looking idealized images from the materialistic perspectives (Chan & Prendergast, 2007). As this is not associated with their lifestyles, it puts a pressure on young individuals. The youth start to dream about the affluent lifestyles of celebrities and popular figures put themselves under the pressure of achieving their unrealistic life standards. (Chan & Prendergast 2007). Kasser (2002) points out that besides money and possessions, right image and being well-known socially are also significant to people in the capitalistic societies: ‘First, the media in consumeristic cultures frequently link these values by having good-looking celebrities sell products. The underlying message is that owning these products will enhance our image and ensure our popularity with others. A second way these values are connected is that image, fame, and money all share a focus of looking for

a sense of worth outside of oneself, and involve striving for external rewards and the praise of others’.

Although the influence of social media on materialism were analyzed in a sufficient number of studies, the impact of social networking websites (i.e., TV, social networks) on self-esteem and the level of materialism was not thoroughly examined. This study will devote to investigate the relationship between the frequency of social networking websites usage and lower self-esteem, which can lead to the domination of materialistic tendencies in society.

Chapter 3

Methodology

The influences of social networking websites usage on lower self-esteem and increase in materialism amongst the youth were examined through a survey conducted via the Internet in Baku in May 2020. To address this research problem, quantitative research method and non-probability sampling technique were utilized in order to recruit participants in this study and analyze data. The research design, sampling technique, instrumentation, data collection procedure, data analysis, and research limitations are discussed under this section.

Research Design

This study is designed as a quantitative study attempts to understand the impact of social networking websites usage on self-esteem and materialism. Hence, this study adopts an exploratory research design to confirm or reject the suggested hypotheses. Based on previous study and literature review, the author adopted Rosenberg's self-esteem scale and Richins and Dawson (1992) Materialism Value Scale in order to measure self-esteem and materialism among the youth in Azerbaijan. The main purpose for adopting these scales is being the reliable and valid measurement tools, which previously have been used in other studies. Only 9 question items of Richins and Dawson (1992) Materialism Value Scale were included in the questionnaire. With this way the dimensions of materialism – happiness, success, and centrality were measured in this research. Researchers, who adopted this research design, firstly have to identify relevant variables (Babbie, 2010). The variables measured in this study were self-esteem, materialism, and social networking websites usage.

Sampling

Population of this study consists of Azerbaijani youth aged between 18 and 30. A total of 100 respondents aged from 18 to 30 participated in this research. For data collection, self-selection sampling technique, which is one of the non-probability sampling methods, was utilized based on voluntary recruitment in this study. The reason for adopting this sample selection technique is related to lockdown in Azerbaijan as a result of Covid-19, which has turned out to be a global threat.

Instrumentation

For hypothesis testing, Rosenberg's self-esteem scale and Richins and Dawson (1992) Materialism Value Scale were adopted to measure self-esteem and materialism. Likert scale was used for the measurement of social networking websites usage in terms of frequency and activities (Ali et. al., 2019). The draft of the questionnaire was drawn out based on the researcher's readings and previous studies.

Data Collection Procedure

Regarding the current situation, conducting face-to-face interview and asking questions on paper are not safe and feasible. Due to this, the author did online survey on Google Forms. A total of 29 questions were included in the questionnaire. After creating the online questionnaire on Google Forms, the author shared its link on social media. Data collection started on 1st May and ended 31st May 2020. In the end of May, the author commenced to code data in Excel in order to analyze the findings.

Data Analysis

The researcher tried to maintain gender balance while conducting this study. According to data analysis, 55 female and 45 male attended this survey studying at different universities both in Azerbaijan and abroad.

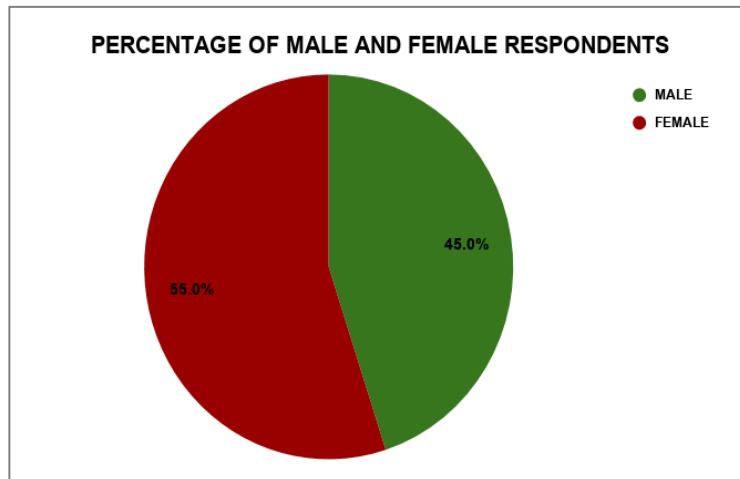

Figure 1

Self-esteem

For hypotheses testing, Rosenberg's self-esteem scale and Richins and Dawson (1992) Materialism Value Scale were adopted to measure self-esteem and materialism respectively. In Rosenberg's scale, scores between 15 and 25 are normal range. Based on the analysis of the data collected in Excel program, the vast majority of the respondents participated in this online survey (91%) obtained scores between 15-25, which shows that the respondents' level of self-esteem is normal as shown in Figure 2.

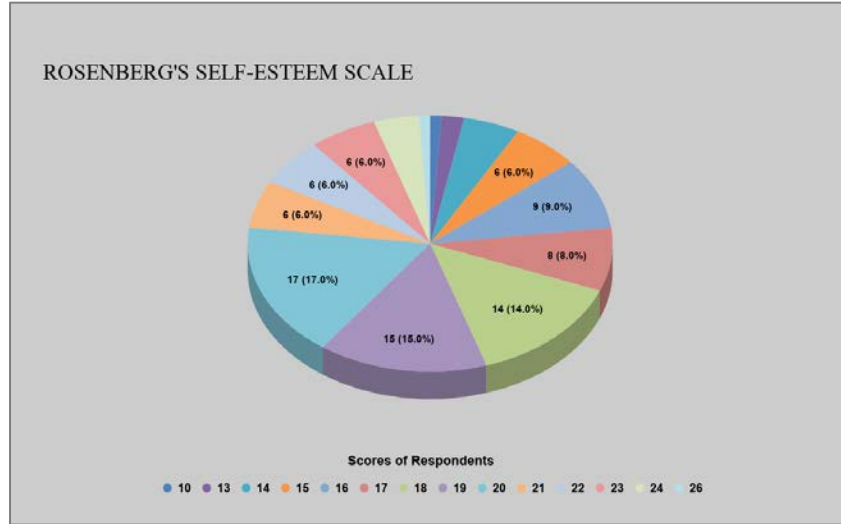

Figure 2. Rosenberg's self-esteem scale

Materialism

To determine the level of materialism among Azerbaijani youth, only 9 out of 15 question items from Richins and Dawson (1992) Materialism Value Scale were included in the questionnaire, in which 3 dimensions of materialism, such as happiness, success, and centrality were measured. In order to adopt 3 types of results, namely low, moderate, and high, the researcher calculated the interval width by subtracting 1 from 5 and dividing it into 3 (Low: 1 – 2.33; Moderate: 2.34 – 3.67; High: high > 3.67). The results show that the respondents are moderate materialists. Descriptive statistics on the measured variables are summarized in the table 1.

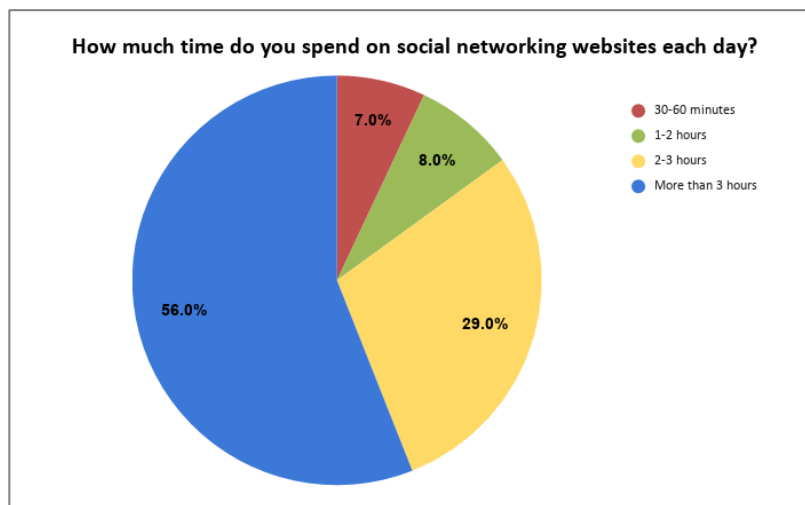
Richins and Dawson's Materialism Value Scale									
Number of questions	Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9
Overall score	2,53	3,41	3,19	3,35	3,03	3,55	3,08	3,08	3,02

Social networking websites usage

To measure the impacts of social networking websites usage, the researcher used a 5-point Likert Scale that contains questions regarding the dimensions of materialism and the level of self-esteem including socio-demographic questions among the youth. The question items deal with the frequency and content of social networking websites usage. From the 100 respondents that participated, the results and findings are as shown below:

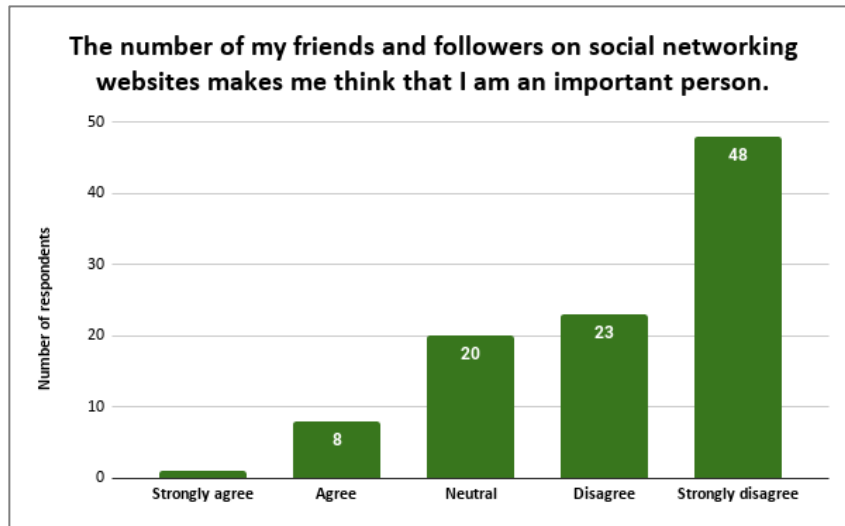
Question 1: How much time to do you spend on social networking websites?

In the first question of the questionnaire, to allow the individual to choose how much time they spend on the Internet every day. Strongly agree:16 people (16%); Agree: 22 people (22%); Neutral: 20 Disagree:15 (15%); Strongly disagree: 27 (27%)

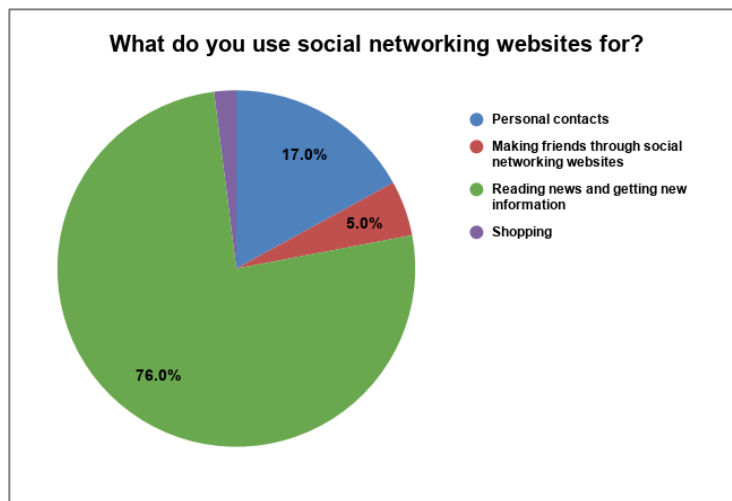
Nearly one third of the respondents said that they spend more than 3 hours on social networking websites each day, which is the higher indicator compared to the other options. Only 16% of people uses social networking websites less than 30 minutes in a day.

Question 2: The number of my friends and followers on social networking websites makes me think that I am an important person.

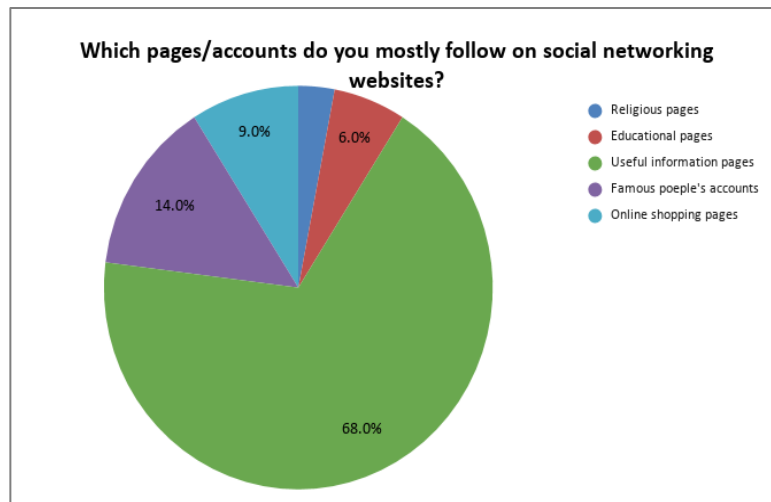
The half of the people attended the survey responded that having a number of friends and followers on social networking websites does not imply that the users of social networking websites (48 people strongly disagree) feel important. Only a tiny minority of people (8 people agree) believe that the number of followers makes them feel worthy.

Question 3: What do you use social networking websites for?

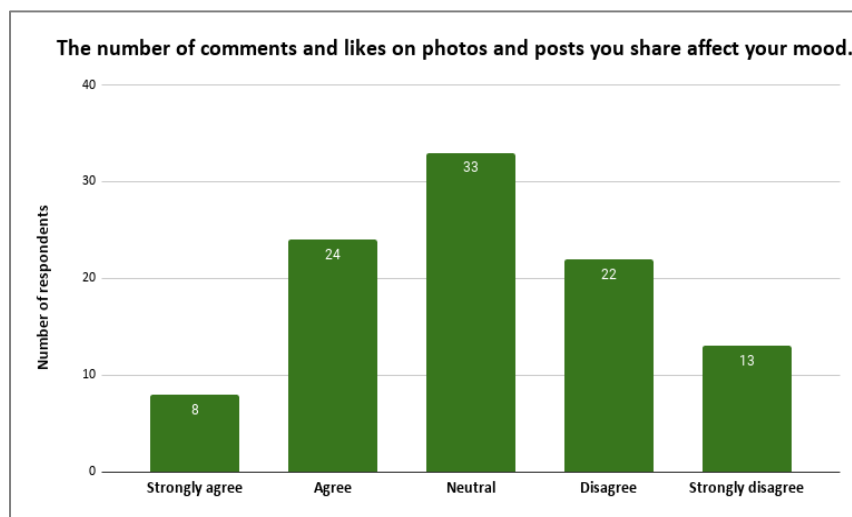
The author asked the question regarding the purpose of using social networking websites by giving certain options. In accordance with the respondents' answers, 76% of them responded that they utilize social networking websites to read news and gain new information and 17% of them use social networks for personal contacts.

Questions 4: Which pages/accounts do you mostly follow on social networking websites?

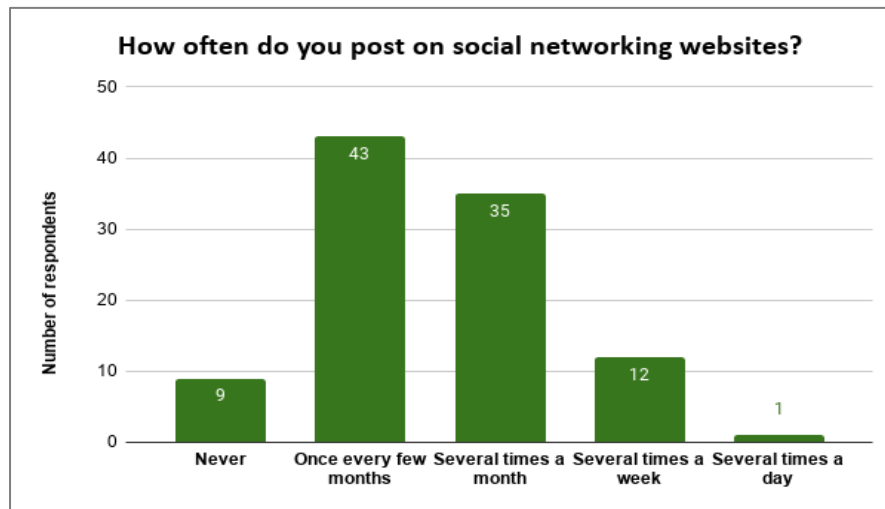
Over two thirds of the respondents said that they mostly follow useful information pages in social networking websites. The other options are included in this questionnaire are religious, education-related, online shopping pages, and famous people's accounts.

Question 5: The number of comments and likes on photos and posts you share affect your mood.

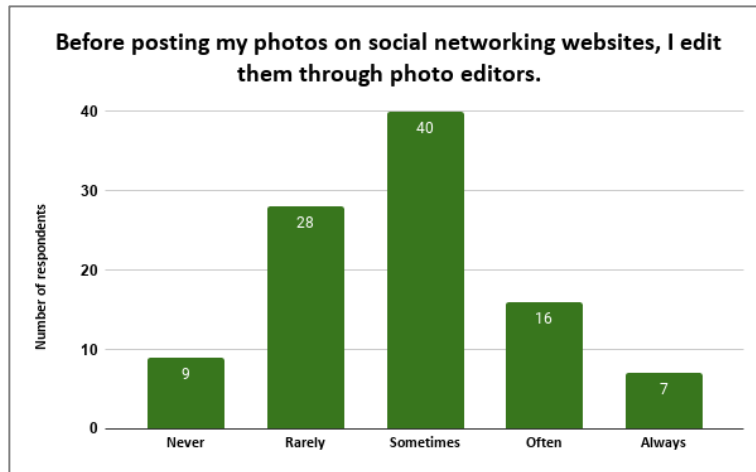
Only a small number of people – 8 people responded that the number of comments and likes on photos and posts that they share strongly affects their mood and 24 people somehow agree upon the influence of comments and likes of their moods.

Question 6: How often do you post on social networking websites?

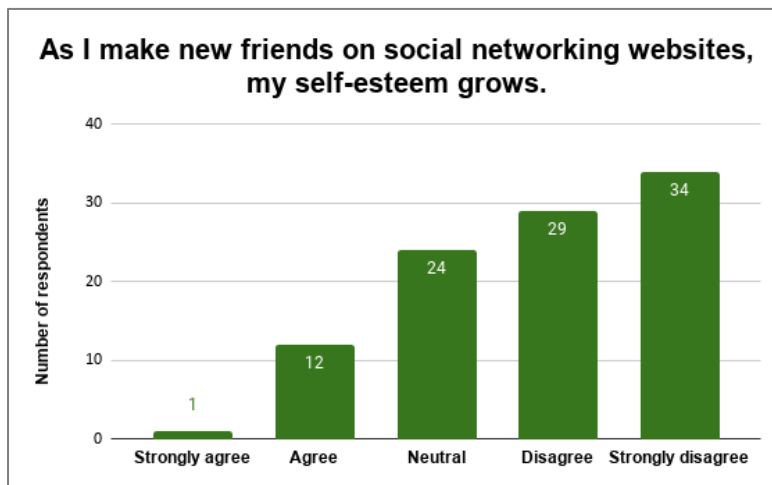
The question on posting different content such as photos shows that almost the half of the respondents share photos once every few months, nearly one third upload their photos several times a months, only 1 person shares photos several times a day.

**Question 7: Before posting my photos on social networking websites,
I edit them through photo editors.**

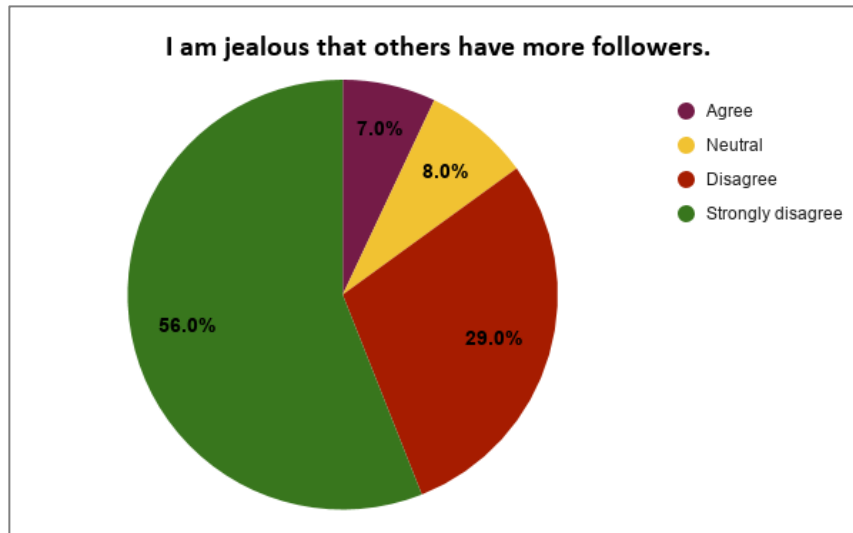
Merely 7 people utilize photo editors to edit their photos before posting them on social networking websites. Compared to the answers, the majority of the participants (40 people) sometimes use effects in their photos.

Question 8: As I make new friends on social networking websites, my self-esteem grows.

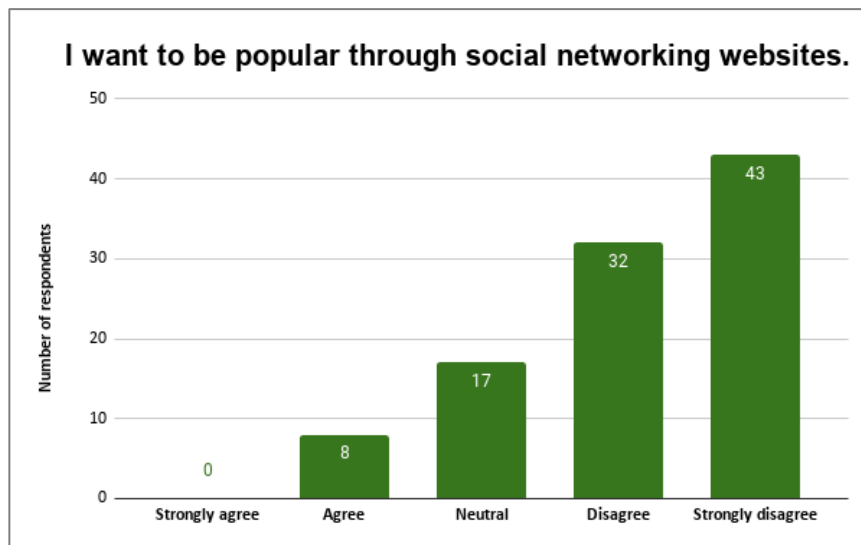
One third of the respondents answered that making new friends on social networking websites does not improve their self-esteem and only one person among 100 respondents strongly agree with this statement.

Question 9: I am jealous that others have more followers.

56% of the youth participated in the online survey said that although others have more followers, they do not feel jealous about this. Only 7% of the total respondents become jealous if others have more followers than theirs.

Question 10: I want to be popular through social networking websites.

None of the respondents strongly agree upon being popular through social networking websites and only the small proportion (8 people) uses social networking platforms in order to be popular.

Validating the Findings

Before conducting the main research, the researcher did the preliminary study in order to determine the weaknesses of the survey. Relating this, 5 young individuals aged between 18-30 participated in the online survey for the preliminary study. After analyzing the results, the researcher eliminates the questionnaire items, which are close to one another in terms of meaning.

Research Limitations

The first inherent limitation of this study is the timeline, which imposes restrictions and influences the interpretation of the result on this study. Besides this, the sample size of this study is another constraint on generalizability that is circumscribed to the youth in Azerbaijan. In order to gain better understanding about this research, the investigation can be extended, in both urban and rural areas and even comparison among different countries will be done in future research studies.

Results

Based on the results of the data analysis, self-esteem level of the young people in Azerbaijan is normal and changed between 15 and 25 scores. The findings also show that the vast majority of the youth joined in the survey is moderately materialist. Furthermore, the results obtained from social networking websites usage represent that social networking websites do not play an important role in the development of materialistic aspirations.

Discussion

This research aimed to determine whether social networking websites usage lowers the youth self-esteem that is related to the first hypothesis of this research. The youth, who are the

users of social networking websites mainly obtained the score between 15 and 25 in the first section of the questionnaire that devoted to the measurement of self-esteem. Only a small number of respondents gained the scores below 15 from Rosenberg's self-esteem scale. In addition, the questions regarding the impact of social networking websites on self-esteem were also included in the survey. According to the results of the survey, 29 respondents disagree and 34 respondents strongly disagree that making new friends does not improve their self-esteem and this is the majority (63 individuals) of the participants.

The results obtained from the second part of the survey, which measured the level of materialism among the youth show that the people aged 18-30 in Azerbaijan are somehow materialist. In order to measure the second hypothesis of the study – whether social networking websites usage contributes to the development of materialism among the youth – as noted above Richins and Dawson (1992) Materialism Value Scale and the questionnaire items given indicating the influences of social networking websites the level of materialism among the young people were utilized in the questionnaire. Based on the findings, it can be concluded that social networking websites usage does not have a strong relationship with the formation of materialistic aspirations among the Azerbaijani youth.

Conclusion

This paper has led us to conclude that the respondents' level of self-esteem is normal and they are somehow materialist. The findings regarding social networking websites usage also show that the impacts of social networking websites on the development of materialistic values and lower self-esteem are noticeably weak. This research has been conducted among a small group of people and by virtue of a small sample size, the results from this study limits generalizability. There is a need for future research in order to make the results applicable to

the population of this study. Additionally, qualitative research methods can be adopted for future research in order to determine the other factors regarding the research topic.

References

- Ali, I., Danaee, M., & Firdaus, A. (2019). Social networking sites usage & needs scale (SNSUN): a new instrument for measuring social networking sites' usage patterns and needs. *Journal of Information and Telecommunication*, 1–24. <https://doi.org/10.1080/24751839.2019.1675461> (Accessed on 23 March 2020)
- Babbie, E.R. (2000). *The practice of social research* (12th ed.). [e-book]. Retrieved from <https://www.pdfdrive.com/the-practice-of-social-research-12ed-e38610741.html> (Accessed on 5 January 2020)
- Branden, N. (2011). *The Six Pillars of Self-Esteem* (reprint edition). [e-book]. Retrieved from <https://epdf.pub/self-esteem-research-theory-and-practice-toward-a-positive-psychology-of-self-es.html> (Accessed on 3 April 2020)
- Cambridge dictionaries online. (2020). Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/> (Accessed on 7 January 2020)
- Chan, K., & Prendergast, G. (2007). Materialism and social comparison among adolescents. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 35(2), 213–228. <https://doi.org/10.2224/sbp.2007.35.2.213> (Accessed on 15 March 2020)
- Chaplin, L. N., & John, D. R. (2007). Growing up in a material world: Age differences in materialism in children and adolescents. *Journal of Consumer Research*, 34(4), 480–493. <https://doi.org/10.1086/518546> (Accessed on 3 March 2020)
- Chaplin, L. N., & John, D. R. (2010). Interpersonal influences on adolescent materialism: A new look at the role of parents and peers. *Journal of Consumer Psychology*, 20(2), 176–184. <https://doi.org/10.1016/j.jcps.2010.02.002> (Accessed on 15 February 2020)
- Csikszentmihalyi, M. (1999). If We are so Rich Why aren't We Happy. *American Psychologist*, 54 (10), 821-827. Retrieved from [https://www.researchgate.net/publication/232506901 If we are so rich why aren't we happy](https://www.researchgate.net/publication/232506901>If_we_are_so_rich_why_aren't_we_happy) (Accessed on 15 February 2020)
- Dittmar, H. (2005). Compulsive buying – a growing concern? An examination of gender, age, and endorsement of materialistic values as predictors. *British Journal of Psychology*, 96(4), 467-491. <https://doi.org/10.1348/000712605X53533> (Accessed on 26 February 2020)

- Downing, D. A., Covington, M. A., and Covington, M. M. (2009). *Dictionary of Computer and Internet Terms* (10th edition). [e-book]. Retrieved from <https://www.pdfdrive.com/dictionary-of-computer-and-internet-terms-tenth-edition-e2810214.html> (Accessed on 13 February 2020)
- Frunzaru, V., & Boţan, M. (2015). Social Networking Websites Usage and Life Satisfaction: A Study of Materialist Values Shared by Facebook Users. *Romanian Journal of Communication and Public Relations*, 17(2), 43. <https://doi.org/10.21018/rjcpr.2015.2.24> (Accessed on 8 February 2020)
- Kasser, T., & Sheldon, K. M. (2000). Of Wealth and Death: Materialism, Mortality Salience, and Consumption Behavior. *Psychological Science*, 11(4), 348–351. <https://doi.org/10.1111/1467-9280.00269> (Accessed on 13 January 2020)
- Kasser, T. (2002). *The high price of materialism* (1st ed.). [e-book]. Retrieved from <https://epdf.pub/> (Accessed on 13 January 2020)
- Kothari, C.R. (2004). *Research methodology: methods and techniques* (3rd ed.). [e-book]. Retrieved from <https://epdf.pub/research-methodology-methods-and-techniquesb1c765a4437a11ed440684638ae825af66059.html> (Accessed on 25 February 2020)
- Manchiraju, S. (2018). Loneliness or Materialism, Which is a Better Predictor of Internet Addiction? *Social Networking*, 07(03), 137-146 Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/326482217_Loneliness_or_Materialism_Which_Is_a_Better_Predictor_of_Internet_Addiction (15 January 2020)
- Mruk, C. J. (2006). *Self-esteem, Research, Theory, and Practice: Toward a positive psychology of self-esteem* (3rd edition). [e-book]. Retrieved from <https://epdf.pub/self-esteem-research-theory-and-practice-toward-a-positive-psychology-of-self-es.html> (Accessed on 5 February 2020)
- Matsumoto, D. (2009). *The Cambridge Dictionary of Psychology* (1st ed.). [e-book]. Retrieved from <https://epdf.pub/the-cambridge-dictionary-of-psychology629971b39adc4f5c7359f55d1b8af10f39241.html> (Accessed on 19 January 2020)
- Nurintan Sri Utami (2018). Materialism among Indonesian Adolescents. *Atlantis Press*. Retrieved from <https://www.semanticscholar.org/paper/Materialism-among-Indonesian-Adolescents-Utami/47e77cb35e9277ab889bd387679e5542ca750a5b> (Accessed on 18 January 2020)
- Park, J.K., & John, D.R. (2011). More than meets the eye: The influence of implicit and explicit self-esteem on materialism. *Journal of Consumer Psychology*, 21(1), 73-87. <https://doi.org/10.1016/j.jcps.2010.09.001> (Accessed on 18 January 2020)
- Stets, J.E., & Serpe, R.T. (2019). *Identities in everyday life* (1st ed.). [e-book]. Retrieved from <https://books.google.az/books?id=iCSQDwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=Identities+in+everyday+life.&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwjwuOa23sHoAhVtwcQBHel>

YENİ JEOPOLİTİK DURUMLARDA CÜNEY KAFKASYA

Dr. Öğr. Üyesi Sevdâ Şarifoğlu

Bakü Devlet Üniversitesi Tarih Fakültesi Kafkasya halklarının tarihi Bölümü

ÖZET

SSCB'nin çöküşü, dünyanın küreselleşme modelinde önemli değişikliklere yol açtı ve Güney Kafkasya'daki yeni jeopolitik durum sadece bölgenin kendisi için değil, bir bütün olarak dünya toplumu için özel bir önem kazandı. Yeni kurulan bağımsız devletler Azerbaycan, Gürcüstan daha çok ulusal ve Ermenistan Cumhuriyeti durumunda milliyetçi çıkarlara odaklanarak dış politikalarını uygulamaya başladılar. Kafkasyada ve Orta Asya'daki Rus jeopolitik alanının tahrip edilmesi, Türkiye'nin bağımsız türkçe konuşan devletlerle ilgili olarak daha aktif bir dış politika izlemesine olanak tanıdı ve bunların arasında, halkların en büyük etnik, dilsel ve kültürel toplulukları nedeniyle Azerbaycan'a öncelik verildi. 180 milyon türk halkını tek bir bütün halinde birleştirme fikri – Turan fikri – daha da büyük bir güç ve parlaklıkla yeniden canlandı. 44 gün süren ikinci Karabağ savaşı, Kafkasya'nın dünyadaki küresel siyasi ve ekonomik süreçlerle yakın bağını bir kes daha açıkça gösterdi. Aynı zamanda Ermenistan-Azerbaycan Dağlık Karabağ sorununun uzun ve başarısız bir diplomatik yol bulma girişmelerinden sonra askeri yollarla çözülmesi Azerbaycan Cumhuriyetinin bölgedeki önemini ve gücünü, ayrıca Rusya'nın Kafkasya'da öncü bir rol oynamaya yönelik dış politikasının istikrarını göstermiştir. Bu çalışma, modern tarihin evrelerinde Cüney Kafkasya'da Türkiye, Rusya ve İran dış politikasının ayırt edici özelliklerini analiz etmekte, aynı zamanda ekonomik ve sosyal sorunlar, eyaletler arası ve iç çelişikler karmaşası ile karşı karşıya olan Cüney Kafkasya cumhuriyetlerinde iç siyasi süreçlerin gelişimini incelemektedir.

Anahtar kelimeler: Güney Kafkasya, bağımsız devletler, Turan, Karabağ savaşı

SOUTH CAUCASUS IN NEW GEOPOLITICAL CONDITIONS

ABSTRACT

The collapse of the USSR led to cardinal changes in the globalizing model of the world, and the new geopolitical situation in the South Caucasus has acquired special significance not only for the region itself, but also for the world community as a whole. The newly formed independent states: Azerbaijan, Georgia and Armenia - began to independently form and implement foreign policy, focusing more on national, and in the case of the Republic of Armenia, nationalist interests. The destruction of the Russian geopolitical space in the Caucasus and Central Asia allowed Turkey to pursue a more active foreign policy in relation to the independent Turkic-speaking states, among which priority attention was given to Azerbaijan due to the greatest ethnic, linguistic and cultural community of peoples. The idea of uniting 120 million Turkic peoples into a single whole - the idea of Turan - is being revived with even greater force and brightness. The 44-day second Karabakh war once again clearly demonstrated the close connection of the Caucasus with global political and economic processes in the world. At the same time, the resolution of the Armenian-Azerbaijani Nagorno-Karabakh conflict by military means, after long and unsuccessful attempts to find a compromise diplomatic path, showed the importance and strength of the Republic of Azerbaijan in the region, as well as the stability of Russia's foreign policy towards maintaining a leading role in the Caucasus. The article analyzes the distinctive features of the foreign policy of Turkey, Russia and Iran in the South Caucasus at different stages of modern history, examine the development of internal political processes in the South Caucasian republics, faced with a complex of economic and social problems, interstate and domestic contradictions.

Key words: South Caucasus, independent states, Turan, Karabakh war

Giriş

Yüzyıllar boyunca, Batı ile Doğu arasında bir köprü olan Kafkasya'nın jeostratejik önemi, karmaşık ve değişen jeopolitik manzarası, dünyanın güç merkezleri olan Büyük Devletlerin etki alanlarına dahil olmak üzere, gündemdedir. Rusya'nın etki alanının genişlediği dönemden, yani XVIII-XIX yüzyıllardan itibaren bölge *Kafkas ve Zakaşkasya* olarak bölünmeye başladı. "Rusya" modelinden farklı olarak, Büyük Kafkas Dağları'nın güneyindeki bölge, Güney Kafkasya olarak

da bilinir. SSCB'nin dağılmasının ardından Güney Kafkasya'da üç bağımsız devletin - Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistanın ortaya çıkışı, küreselleşme sürecinin hızlandığı bir dönemde, komşu ülkelerin - Rusya, İran ve Türkiye'nin bölgesel çıkarlarının, aynı zamanda ABS ve Avrupa devletlerinin, Güney Kafkasya'daki uluslararası çıkarlarının yoğunlaşması ve kesişmesi, bu bölgeni, 1990'lardan beri küresel jeopolitik için önemli bir alan olarak tutar. Güney Kafkasya ülkelerinin bağımsızlığa doğru ilerlemeleri bölgede pek çok toprak anlaşmazlığına ve etnik siyasi çatışmalara yol açtı - Ermenistan-Azerbaycan, Gürcü-Abhazya, Gürcü-Osetya çatışmaları. Ağustos 2008'de Güney Osetya çevresinde beş günlük bir savaşın ardından Abhazya ve Güney Osetya bağımsızlıklarını ilan ettiler. Gürcistan'dan kopan bu cumhuriyetleri Rusya'nın tanınması ve savunmasının bir sonucu olarak, Kremlin geleneksel olarak Sovyetler sonrası alanda çatışmaları dondurma politikasını sürdürdü. Eylül-Kasım 2020'de Ermenistan-Azerbaycan Dağlık Karabağ çatışmasının mantıklı bir sonucu olan 44 günlük İkinci Karabağ Savaşı sonucunda, Karabağ'ın tarihsel olarak Azerbaycan halkına ait olan ana toprakları, Azerbaycan Ordusu tarafından yapılan askeri operasyonların ardından geri alındı. 10 Kasım 2020 Anlaşması Ermenistan-Azerbaycan Dağlık Karabağ çatışmasının uluslararası niteliğini ve Rusya'nın Kafkasya'daki öncü rolünü sürdürme politikasının istikrarını yeniden bir kes daha teyit etti. Elbette herkes Kremlin'in bölgede geleneksel olarak büyük bir etkiye sahip olduğunu biliyor. Asıl soru, bu mevcut gerçekliğin ne kadar süreceği. Rusya bölgeden çekilmeli mi? Azerbaycan, Rusya ve Ermenistan Cumhurbaşkanı tarafından imzalanan Üçlü Anlaşma çatışmanın nihai çözümünü mü temsil ediyor yoksa bu anlaşma çatışmanın geçici bir çözümü? İkinci Karabağ Savaşı'ndan sonra başlayan tarihi dönem, Güney Kafkasya'da barış, güvenlik ve demokratik gelişme dönemine dönüşecek mi? Bu sorular araştırmanın temel sorunudur. Bu çalışma, bölgedeki mevcut güç dengesi üzerindeki olası etkileri belirlemeyi amaçlamaktadır.

2. ÇATIŞMALARI ÇÖZME YOLLARI

Güney Kafkasya devletleri arasındaki ve toprak taleplerine dayanan etnik siyasi çatışmalar, eski Kafkasya bölgesini yıllardır istikrarsızlaştıran bir faktör olmuştur. Dadaşova'ya göre sınırındaki Samtskhe-Cavakheti'de yaşayan Ermeni nüfusu Ermenistan, ile Kvemo Kartli'de (Borçalıda) yaşayan Azerbaycanlılar Azerbaycan ile, Şida Kartli'de yaşayan Osetliler Kuzey Osetya ile, Pankiss'te yaşayan Kistinler (Vainakh-Çeçenler) Çeçenya ile, Kvarel bölgesinde yaşayan Avarlar Dağıstan ile sınırları var. Samtskhe-Cavakheti'deki olası çatışmanın bir başka nedeni Ahıska Türklerinin Gürcistan'da yaşama hakkı talebidir. Abhazya ve Güney Osetya'daki çatışmalar, özelliklerigereği diğer çatışmalardan farklıdır. Yukarıda belirtilen bölgelerde yaşayan etnik gruplar özdeş etnik gruplarla birleşmek isterken, Abhazya ve Güney Osetya Rusya ile birleşmeye çalışıyor. (Dadaşova,2020, s.146)

Sovyet döneminde Abhazya, Gürcistan içinde özerk bir cumhuriyetti. Sovyetler Birliği'nin çöküşü sırasında Abhazya bağımsız bir devlet olarak tanınmaya çalışırken, Tiflis Abhazya'nın bağımsız Gürcistan içinde özerk bir cumhuriyet olarak kalmasında ısrar etti. 14 Ağustos 1992, savaşın başladığı gün ve 27 Eylül 1993, çatışmanın askeri aşamasının sona erdiği gündür. Savaş, Gürcü güçlerinin yenilgisiyle sona erdi. 1994 yılında taraflar, BM Genel Sekreteri Özel Temsilcisi aracılığıyla Moskova'da bir "ateşkes ve güçler ayrılığı" imzaladılar. Bugüne kadar, bu anlaşmanın en büyük ihlalleri üç kez kaydedildi - 1998, 2001 ve 2008'de.

Gürcü-Osetya çatışması 1989'da kuruldu. SSCB'ye katılmayı hedefleyen Güney Osetya'da liderlik, özerk bölgeyi özerk bir cumhuriyet ilan ediyor. Aynı zamanda, Gürcistan Yüksek Sovyeti Güney Osetya'yı özerk bir bölgenin statüsünden mahrum bırakmaya karar verir. Silahlı çatışmanın bir sonucu olarak Yeltsin ile Shevardnadze arasında 24 Haziran 1992'de Dagomys'te bir toplantı yapıldı. 24 Haziran'da Soçi'de Rusya, Gürcistan, Güney Osetya ve Kuzey Osetya'yı içeren dördümlü görüşmeler sonucunda varılan ateşkes anlaşması (Dagomys Anlaşması), savaşı sona erdirdi. (Razrīv Daqomijskoqo, 2004) Müzakere süreci sırasında, 1992 yılının Haziran ayı ortalarında, Gürcü güçleri başkent Tşhinvali'ye yaklaşarak şehri ele geçirmekle tehdit etti. Bu arada, Rus liderliği Tiflis'i bombalama tehdidi de dahil olmak üzere ultimatolar yayınladı. Sonuç olarak, Shevardnadze 24 Haziran 1992'de ciddi tavizler vermeye, müzakerelere başlamaya ve Gürcistan-Osetya ihtilafını çözme ilkeleri konusunda bir anlaşma imzalamaya zorlandı. 25 Eylül 1992'de Güney Osetya Gürcistan'dan ayrılmaya karar verdi. Abhazya 26 Kasım 1994'te kendisini cumhuriyet ilan etti. Rusya, Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanıdı. Abhazya, Gudaut, Batum, Vaziani ve Akhalkalaki'de Rus askeri üsleri kuruldu. Modern zamanlarda Abhazya bağımsız bir cumhuriyet olarak hayatını inşa ediyor ve statüsü Rusya ve birçok "üçüncü" ülke tarafından kabul edildi. Gürcistan, Abhazya'yı Rus işgali altındaki bir bölge olarak görüyor. Abhazya, uluslararası olarak Gürcistan'ın ayrılıkçı bir bölgesi olarak kabul edilir. Çatışma sonucunda 17.000'den fazla insan öldürüldü, binlercesi yaralandı, yüzlercesi kayıp, rehin alındı ve 6.000'den fazla önde gelen siyasi figür - bilim adamları, kültür temsilcisi, gazeteciler, doktorlar, öğretmenler - öldürüldü. (Dadaşova,2020, s.141). Resmi rakamlara göre, Güney Osetya'dan gelen mülteciler de dahil olmak üzere (Burada benzer nedenlerle patlak veren çatışma 1990-1992 yıllarını kapsamaktadır) kendi ülkelerindeki mülteci sayısı 280.000'e ulaştı ve bu da ülkedeki zaten zor olan sosyal ve ekonomik koşulları daha da kötüleştirdi. (Hüseynova, 2018, s.1037)

Huseynova'ya göre, "SSCB'nin çöküşünün arifesinde Ermeni ayrılıkçılığı Azerbaycan'da olduğu gibi Gürcistan'da da yoğunlaşmaya başladı. Daha önce de belirttiğimiz gibi, Ermeni Taşnaklar tarihi gerçekleri çarpıtmış ve Gürcistan Cumhuriyeti'ne ait Samskhe-Javakheti, Kvemo-Kartli, Tao-Klarjeti topraklarının Ermenistan'a ait olduğunu iddia etmişlerdir. Aynı zamanda, Lore-

Tashiri topraklarının 1918-1920'de Ermenistan toprağı olduğunu, ancak daha sonra Gürcüler tarafından işgal edildiğini iddia ediyorlar. (Hüseynova, 2008,s.308.)

Eski Azerbaycan topraklarında kurulan sözde Ermeni devleti, kurulduğu günden beri Güney Kafkasya'da baş ağrısıdır. Ermenistan'da Şubat 1988'den bu yana yayılan güçlü milliyetçi hareketin katılımcıları, " Ermenistan Ermeniler için!", "Ermenistan Türklerden arındırılmadı!" sloganlarıyla binlerce Azerbaycanlıyı tarihi topraklarından, anavatanlarından ve evlerinden kovmaya ve öldürmeye başladılar. Bu çatışma neticesinde Ermenistan'daki 185 Azerbaycan köyünden 230.000'den fazla yurttaşımız sürüldü, 31.000 ev, 165 kolektif ve devlet çiftlikleri yağmalandı. 225 kişi öldü, 1154 kişi yaralandı. Halkımızın yüzlerce kahraman oğluna işkence yapıldı (Dağlıq Qarabağ, 2005). Şiddet mağdurları hayatlarını kurtarmak için Azerbaycan'a sığındı. 20 Şubat'ta 1988`de, Dağlık Karabağ Halk Temsilcileri Sovyeti'nden Ermeni asıllı milletvekilleri (toplantıya Azerbaycan ve diğer milletlerden katılım olmadı) bölgenin Ermeni SSR'ye ilhakı lehinde oy kullandı. (Ermənistan-Azərbaycan, 2016)

Ermeni-Azerbaycan çatışması etrafındaki askeri-politik durum 1992-93'te önemli ölçüde değişti. Marxulia'ya göre, Rusya Federasyonu liderliğindeki bir grubun desteğine dayanarak, Ermeni liderler Ermenistan'ın tartışmasız bir şekilde Rusya'nın müttefiki olduğu ve stratejik öneme sahip, jeopolitik rekabetin ve komşu devletlerin sürekli olarak etkilerini yaymak istediği bir bölge olarak Kafkasya'da Rusya'nın son kalesi olduğuna ikna etmeyi başardılar. Bu, Rusya'nın politikasında Ermenistan lehine bir dönüş sağladı. (Marxulia,2010). Sonuç olarak, bölgede jeostratejik çıkarları olan Rusya'nın desteğiyle Ermenistan, egemen Azerbaycan Cumhuriyeti'ni ve Dağlık Karabağ Özerk Bölgesi (4388 km2) ve çevre bölgeleri - Ağdam, Fizuli, Laçın, Kelbeceri, Cabrayili, Kubadlı, Zangilanı işgal etti.

30 yıldır Azerbaycan Cumhuriyeti liderleri siyasi müzakereler yoluyla çatışmaya adil bir çözüm için savaşıyorlar. 1994 yılında imzalanan Dağlık Karabağ'a ilişkin Bışkek Anlaşması (Bışkek Protokolü, 1994), Azerbaycan liderliğinin müzakere masasında bu sorunu barışçıl yoldan çözme arzusundan bahsetmektedir, ancak Ermeni askeri ve siyasi liderliği, BM Güvenlik Konseyi Kararları 822, 853, 874 ve 884'ü (Documents of International, 2002, ss.5-12) görmezden gelerek, yeni bir savaş arzusunu açıkça ortaya koydu.

Yaklaşık 30 yıldır Ermenistan, Azerbaycan'ın uluslararası alanda tanınan topraklarını - Dağlık Karabağ'ı ve çevresindeki yedi bölgeyi yasadışı olarak işgal altında tutmuş. Bu topraklara fiilen el koyan Ermenistan Cumhuriyeti işgal ettiği toprakları müzakere etmeye veya iade etmeye meyilli değildi. Hasta fikirli, mantıksız bir grup olan Ermeni liderliği, Ermenistan denen ülkenin doğrudan Rus İmparatorluğu'nun bir projesi olduğunu ve Kremlin'in onu istediği zaman yok edebileceğini kabul etmek istemiyordu. Azerbaycan topraklarının "kahraman ermeni askerleri" tarafından değil, SSCB ordusunun belirli kısımları tarafından işgal edildiğini anlamak

istemediler. Ermenilerin hain politikalarına sadık kalarak Rusya'ya sırt çevirme ve Batı'ya yakınlaşma girişimlerini siyaset bilimci İgor Muradyan bu şekilde açıkladı: "... Rusya'nın artık Ermenistan'ın Batı yönünde planladığı her şeyi kabul etmek zorunda kaldığını ve bu durumun Ermenistan-Rusya ilişkilerinin temelini oluşturan bir koşul haline geldiğini anlamak gerekiyor". ("Posledniye qodı naiboleeye, 2019)

"Kadife Devrim" sonucunda iktidara gelen Nikol Pashinyan, Ağustos 2019'da Dağlık Karabağ'daki Tüm Ermeniler Oyunları'nın açılışında "Karabağ Ermenistan'dır" sloganı attı. 2020 baharında Azerbaycan kültürünün incisi Şuşa'da sözde "Dağlık Karabağ Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı"nın açılış törenine ve şenliklerine katılan N. Pashniyan, Azerbaycan halkının tarihi kutsal yeri olan Cidir ovasında sarhoş yürüyüşü, halkımızın haysiyetine dokunarak savaşı ateşlemeyi amaçlıyordu. Aynı yıl, Ermenistan Savunma Bakanı Davit Tonoyan ABD'ye yaptığı ziyarette başbakanın kışkırtıcı eylemlerinin amacını açıkladı - "Yeni bir savaş - yeni bölgeler". (Məmmədova,2020)

Tonoyan'ın açıklamasına, temas hattındaki çeşitli askeri provokasyonlar eşlik etti. Temmuz 2020'de Ermenistan silahlı kuvvetleri, Azerbaycan-Ermenistan sınırında Tovuz yönünde elverişli mevzileri ele geçirmek için topçu ateşi kullanarak bir saldırı başlatmaya çalıştı ancak başarısız oldu. Tovuz'daki olaylar ve Tümgeneral Polad Hashimov'un ölümünden sonra binlerce Bakü sakinleri, savaş talep etmek için gece başkentin sokaklarına çıktı. Çoğu Şehitler Sokağı'na yürüdü ve parlamento binası önünde toplandı. Protestocuların ana sloganı Karabağ'ın kurtarılmasıydı.

3. İŞGALÇIYI BARIŞA ZORLAMAK

2020 yılının 44. gününde Azerbaycan tarihinde muhteşem sayfalar yazıldı - Başkomutan sayın İlham Aliyev'in liderliğindeki Anavatan için canlarını feda eden Azerbaycan Silahlı Kuvvetleri askerleri ve subayları, 30 yıllık işgali sona erdirdi ve Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü yeniden sağladı. Azerbaycan Cumhuriyeti Savunma Bakanlığı'nın 27 Eylül sabahı Ermenistan'ın askeri saldırısı sonucu ölen ve yaralanmalara ilişkin yaptığı açıklamanın ardından (Azərbaycan Müdafiə, 2020) cesur Azerbaycan Ordusu karşı saldırıya geçti ve aynı gün, birkaç köyü Ermeni işgalcilerden temizledi. Muzaffer Başkomutanı İlham Aliyev'in emriyle kahraman Azerbaycan Ordusu topraklarımızı birbiri ardına: 3 Ekim - Sugovushan, 4 Ekim - Cebayili, 9 Ekim - Stratejik önemi büyük olan Hadrutu, 17 Ekim - Fizuli şehrini ve köylerini, 18 Ekim - Tarihi Hudaferini, 20 Ekim - Zangilanı, 25 Ekim - Gubadlı ve köylerini, toplam yaklaşık 300 Yerleşmeleri ve 8 Kasım'da Karabağ'ın atan kalbi, Kafkasya'nın kültür incisi Şuşa'yı işgalden kurtardı. Şuşa şehrinin stratejik ve manavi önemi nedeniyle, kontrolün Azerbaycan'a devri savaş sırasında bir dönüm noktası oldu. Korgeneral Hikmet Mirzayev komutasındaki Azerbaycan Silahlı Kuvvetlerinin Şuşa'yı kurtarmak için gerçekleştirdiği parlak askeri operasyon dünya harb tarihine sonsuza kadar yazılmıştır. 2020'nin 44 gününde Anavatan uğruna canlarını feda eden Azerbaycan

Ordusu askerleri ve subayları, Azerbaycan tarihinde muhteşem sayfalar yazdı - 30 yıllık işgali sona erdirdi. Böylece 8 Kasım'da Azerbaycan Şuşa'nın işgalden kurtulacağını duyurdu ve bu haber Bakü'de büyük bir coşku ve şenlik havasıyla karşılandı.

9 Kasım'da Dağlık Karabağ'daki ayrılıkçılar, Azerbaycan Ordusu'nun Hankendi'nin eşiğinde olduğunu söylediler. Aynı gün Azerbaycan Silahlı Kuvvetlerinin farklı bölgelerde 71 köy, 1 yerleşim yeri ve 8 yüksekliğin kurtarılması haberi, terörist Ermenistan'ı askeri teslimiyeti kabul etmeye zorladı.

İkinci Karabağ Savaşı sırasında üç başarısız ateşkes teşebbüsü oldu. 10 Ekim'de Moskova'da Ermenistan ve Azerbaycan dışişleri bakanları arasında 11 saat süren görüşmelerin ardından, Rusya'nın arabuluculuğundaki ilk ateşkes, imzalandıktan birkaç dakika sonra ihlal edildi Ertesi gün ise kahraman Azerbaycan Ordusu önünde duramayan düşman, gece yarısı Azerbaycan'ın Gence kentine uyuyan sivilleri öldürmek için roket attı. Sonuç olarak 42 kişi öldü ve 200'den fazla kişi yaralandı.

Ermenistan'ın 17 Ekim'de Azerbaycan'ın Gence ve Mınçevir kentlerine yaptığı roket saldırısı sonucunda sivil yerleşim yerlerine isabet eden roketler yine can kayıplarına ve tahribata neden oldu. 18 Ekim'de Azerbaycan ile Ermenistan arasında ikinci bir ateşkes anlaşması imzalanmasına rağmen dakikalar sonra ihlal edildi. O sırada Ermenistan, Gabala, Kurdamir ve Siyazan gibi cephe hattından yüzlerce kilometre uzaktaki bölgelere taktik-operasyonel füzeler attı. Üçüncü ateşkes anlaşması 26 Ekim'de Amerika Birleşik Devletleri'nin arabuluculuğuyla Vashington'da yapılsa da bu anlaşma kısa sürdü. Ertesi gün Ermenistan'ın Barda kentine yapılan topçu saldırısında üç kişi öldü, 10 kişi yaralandı. 28 Kasım Ermenistan, Smerch uçaksavar füzeleri ile Barda'ya tekrar ateş açtı, 21 kişiyi öldürdü ve 70 kişiyi yaraladı. Human Rights Watch ve Amnesty International kuruluşları Ermenistan'ın yasaklı msket bombaları kullanarak Barda'ya ateş açtığını söylüyor.(“Amnesty International”ın, 2020) Azerbaycan, İkinci Karabağ Savaşı sırasında askeri kayıpları açıklamadı, ancak daha sonra 2.783 askerin şehit olduğu bildirildi.(Vətən müharibəsində, 2020) İkinci Karabağ Savaşı'ndaki sivil kayıpların sayısı 100'ün üzerindedi. Azerbaycan halkı, topraklarımızın özgürlüğü için canlarını feda eden şehitlerimizin anısını hep yüksek tutmuştur. Şehitlerimiz özgürlük, bağımsızlık, yenilmezlik ve kahramanlık sembolümüzdür.

Sovyet sonrası alandaki en trajik ve uzun süreli çatışmayı çözen ve ülkemizin toprak bütünlüğünü yeniden sağlayan Başkomutan, Cumhurbaşkanı sayın İlham Aliyev'in diplomatik yeteneği, cesareti, düşünceli ve ileri görüşlü dış politikası büyük bölgesel güçlerin askeri operasyonlara müdahalesine izin vermedi. 44 günlük Vatan Savaşı, Azerbaycan'ın tam zaferi ve toprak bütünlüğünün yeniden sağlanmasıyla sona erdi ve yaklaşık 30 yıllık çatışmaya son verildi.

4. DEĞİŞEN STATÜKO

Sayın Cumhurbaşkanımız İlham Aliyev'in önderliğinde Ermenistan-Azerbaycan Dağlık Karabağ sorununun Azerbaycan lehine çözülmesi, cumhuriyetimizin toprak bütünlüğünün sağlanması, düşünceli ve akıllı dış politikası bölgede yeni bir jeopolitik yapılanmanın oluşmasına yol açmıştır. Demir yumrukla ezilen Ermenistan 10 Kasım 2020 gecesi Karabağ'daki askeri operasyonların sona ermesi ve ateşkes konusunda Rusya'nın katılımıyla üçlü Anlaşma imzaladı. ("Azərbaycan Respublikasının, 2020) Aslında bu Ermenistan için bir teslimiyyet eyleminin imzasıydı. 11 Kasım 2020'de Rusya ve Türk savunma bakanları arasında ateşkes kontrolü için bir Türk-Rus Ortak İzleme Merkezi kurulmasına ilişkin bir mutabakat imzalandı ve merkezin temel amacı üçlü anlaşmanın uygulanmasını izlemektir. (RF Müdafiə,2020) Aslında bu iki belge, Güney Kafkasya'da yeni bir statüko oluşturulduğunu ilan ediyor.

10 Kasım 2020 tarihli 9 maddelik Beyannameye göre 25 Kasım - Kelbecer bölgesi, 20 Kasım - Ağdam bölgesi, 1 Aralık tarihine kadar Laçın bölgesi Bakü kontrolüne iade edildi. Temas hattı boyunca Rus barışı koruma birliği konuşlandırıldı. Rus ordusu, Dağlık Karabağ ve Ermenistan'ı birbirine bağlayan Lachin ulaşım koridorunu kontrol etmelidir. Ermenistan, Rusiyanın sınır muhafızlarının kontrolü altında Azerbaycan'ın batı bölgeleri ile Nahçıvan arasındaki ulaşım koridorunun güvenliğini garanti ediyor. Ateşkes anlaşması temelinde Ağdam, Kelbecer ve Laçın topraklarının tek kurşun atmadan ve can kaybı olmadan Azerbaycan'a teslimatı halkımız tarafından tam bir memnuniyetle ve devletimizin başkanına minnettarlıkla karşılandı. Bu noktada, SSCB'nin bazı askeri birliklerinin bir zamanlar Azerbaycan'ın eski topraklarını işgal ettiği düşünüldüğünde, Rusya'nın tarihi misyonlarından birinin bu adaletsizliğe son vermek olduğu unutulmamalıdır.

Temas hattı boyunca Rus barışı koruma birliği konuşlandırıldı. Rus barışı koruma birliği, Dağlık Karabağ ve Ermenistan'ı birbirine bağlayan Lachin ulaşım koridorunu (5 km genişliğinde) kontrol etmelidir, Azerbaycan da bu koridor boyunca trafik güvenliğini sağlamalı. Ancak Ermenistan, Rusiyanın sınır muhafızlarının kontrolü altında Azerbaycan'ın batı bölgeleri ile Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti arasındaki ulaşım koridorunun güvenliğini garanti ediyor. Türk-Rus Ortak İzleme Merkezi'nin açılış töreni 30 Ocak 2021'de Ermeni işgalinden kurtulan Ağdam bölgesinde yapıldı. Merkezin faaliyetleri kuşkusuz bölgede uzun vadeli barış ve güvenliğin tesisine katkı sağlayacaktır. Karabağ'da Türk-Rus izleme merkezinin açılması, Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in sağlam temelli, kararlı duruşunun ve ilkeli politikasının mantıksal bir sonucudur. Böylelikle bir NATO üyesi ve demokratik bir ülke olarak Türkiye, Karabağ'daki barış sürecinin bir gözlemcisi olarak yüz yıldan sonra ilk kez bölgede varlığını ilan etti. Rusya aynı zamanda Karabağ'da akan kanı Moskova üzerinden durdurarak bölgedeki nüfuzunu göstermiştir.

Geleneksel olarak bölgedeki çatışmaları dondurma politikasına dayanan Kremlin, AGİT Minsk Grubu eşbaşkanları olan Fransa ve ABD'nin katılımı olmadan çatışmanın çözülebileceğini kanıtladı, ancak her iki ülke de bir zamanlar Rusya'nın Dağlık Karabağ sorununun çözümünde tek başına arabuluculuğuna karşı çıktı.

Ayrıca bu anlaşma ile Azerbaycan, Ermenistan'ın güney kesiminden, Nahçıvan ve Azerbaycan'ın batısını birbirine bağlayan önemli bir koridor açmayı başardı. Bu ulaşım koridoru Türkiye'yi doğrudan Azerbaycan'a ve Rusya'yı Azerbaycan üzerinden Türkiye'ye bağlayacak yeni bir koridordur. Bu, Türkiye'nin Güney Kafkasya'da öncekinden daha üstün bir konuma sahip olduğu anlamına geliyor.

Vatan savaşı sırasında Türkiye her zaman Azerbaycan'ı destekledi ve kan kardeşleri Azerbaycanlılarla olduğunu tüm dünyaya gösterdi. İki kardeş cumhuriyetin cumhurbaşkanları İlham Aliyev ve Recep Tayyip Erdoğan, Türk heyeti ve askerleri 10 Aralık 2020'de Bakü'deki Özgürlük Meydanı'ndaki Karabağ Zaferine adanan Zafer Geçit Törenine katıldı. Askeri geçit töreninde Ermenistan'dan ganimet olarak alınan askeri teçhizatın bir parçası ve Azerbaycan'a İkinci Karabağ Savaşı'nda önemli bir avantaj sağlayan Türk yapımı Bayraktar insansız hava araçları da yer aldı. Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İlham Aliyev Zafer Geçit Töreninde yaptığı konuşmada Azerbaycan-Türk birliğine vurgu yaparak, şunları söyledi: "...Büyük Vatan Savaşı'nın ilk günlerinden, daha doğrusu ilk saatlerden itibaren Türkiye'nin desteğini hissettik. Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ilk saatlerden itibaren Azerbaycan'ın haklı davasına destek verdi. Açık, net ve sert açıklamaları Azerbaycan halkını çok sevindirdi. Kardeşim Azerbaycan'ın bu savaşta haklı olduğunu söyledi, Azerbaycan'ın yalnız olmadığını ve Türkiye'nin her zaman Azerbaycan'la birlikte olduğunu söyledi. "(Bakının Azadlıq, 2020) Zafer Geçit Töreninde Başkomutan Harun Ergen önderliğinde Azerbaycan'ın verdiyi şehitler sayısında 2.783 Türk askerinin kürsü önünde yürüyüşünü halkımız gözyaşları ve gururla izledi. Şehitlerimiz bizim için yenilmezliğin ve kahramanlığın simgesidir. Azərbaycan halkı topraklarımızın özgürlüğü için canlarını feda eden şehitlerimizin anısına çok büyük önem veriyor. Ağır kayıplar yaşayan, tek gözü ağlayan ve tek gözü gülen Azerbaycan halkı, Büyük Atatürk'ün ifadesiyle desek "sevincimizi sevinci, kederimizi kederi" bilen kardeş Türk halkının desteğini ve sürekli bizimle varlığını unutmayacaktır.

Azerbaycan ordusunun şanlı zaferlerinin ardında, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in liderliğindeki güçlü Azerbaycan Cumhuriyeti hükümeti bulunmaktadır. Qarabag'ın Zaferi tüm dünya toplumuna Azerbaycan Cumhuriyeti'nin askeri ve ekonomik potansiyelindeki artışını bir kez daha hatırlattı, liderliğin ve seçilen siyasi yolun tutarlılığını bir kez daha gösterdi. Azerbaycan hükümeti Ateşkes rejiminin başlamasından sonra Ermenistan ve Azerbaycan

arasındaki Sovyet dönemi sınırlarının restorasyonu, Karabağ'da altyapı rehabilitasyonu, yol inşaatına başlandığını duyurdu. Böylelikle Karabağ topraklarına barış geldi.

SONUC

Yukarıda belirtilen noktalar, İkinci Karabağ Savaşı öncesi dönemde büyük güçlerin Güney Kafkasya için mücadelesinin yoğunlaşmasının jeopolitik belirsizliği bir nebze artırdığını göstermektedir. Güney Kafkasya cumhuriyetlerine gelince, savaş isteyen Ermenistan yıkıcı bir pozisyon aldı, Gürcistan tarafsız kalmaya çalıştı, Azerbaycan barış ve istikrarı sağlamak için aktif bir dış politika izledi. Bu faktörler birlikte genel olarak bölgede İkinci Karabağ Savaşı çıktığında yoğun mücadele koşullarının varlığını teyit etmektedir. Elbette, Güney Kafkasya'daki toprak talepleri nedeniyle yaşanan etnik ve politik çatışmalar, gerilimi daha da artırdı.

Araştırma sırasında yapılan analiz, Güney Kafkasya'daki ihtilafların çözümü açısından şu sonuçlara varmamızı sağlıyor:

SSCB'nin dağılmasının ardından Güney Kafkasya'daki durum, bölgedeki çatışmalar nedeniyle karmaşık hale geldi. Her adımda eşitlik ve insan hakları fikrini yineleyen Batı ülkeleri, Güney Kafkasya'daki çatışmalara yaklaşırken çifte standart politikası izlediler. Bu nedenle, Gürcistan-Rusya çatışmasında Batı, Tiflis'i tartışmasız bir şekilde savundu ve defalarca Rus güçlerinin çatışma bölgesinden çekilmesini talep etti. Kremlin'in geleneksel çatışmaları "dondurma" politikasına cevaben Tiflis, Batı yanlısı dış politikasına bağlı kaldı ve Abhazya ile Güney Osetya'nın ayrılmasını fiilen kabul etti. Bu addımla resmi Tiflis, Kremlin'i çatışmaları kullanarak Gürcistanı istediği gibi yönetme fırsatından mahrum etti. Gürcistan, bariz nedenlerden ötürü, İkinci Karabağ Savaşı sırasında tarafsız kaldı. Ancak Karabağ sorununun Azerbaycan lehine çözülmesi ile Kafkasya bölgesindeki diğer toprak sorunlarının adil çözümü ve Gürcistan'da zor koşullarda yaşayan yaklaşık 300.000 yerinden edilmiş, evlerini terk etmeye zorlanan mültecilerin evlerine geri dönebileceğine dair yeni umutlar uyandırdı.

Ermenistan-Azerbaycan Dağlık Karabağ sorunu, sonuçları milyonlarca insanın kaderini ciddi şekilde etkileyen en trajik çatışmalardan biri olarak yirminci yüzyıl tarihine girmiştir. 1988 yılında Ermenistan tarafının Azerbaycan'ın tarihi toprakları üzerinde açık taleplerle ve provokasyonlarla başlayan çatışma, Ermenistan'ın Azerbaycan'a askeri saldırısıyla sonuçlandı. Güney Kafkasya'daki ihtilafların çözümünde Gürcistan'ı kesin olarak destekleyen Avrupa devletlerinin Ermenistan-Azerbaycan Dağlık Karabağ meselesi konusundaki tutumları farklıydı. Azerbaycan'ın sözde toprak bütünlüğünü desteklemelerine rağmen, pratikte Ermenistan'a maddi, mali ve askeri yardım sağlıyorlar, işgal edilen topraklardan düpedüz çekilmeyi talep etmediler ve aynı zamanda Azerbaycan'ın askeri operasyonlar düzenlemesini de istemediler.

Ermenistan Cumhuriyeti'nde devlet tam olarak oluşmamış, devlet kurumları yabancı personel ile dolu. Ermenistan ne siyasi ne de askeri-ekonomik açıdan bağımsız değil. Her büyük güç, kendi

amaçları için Ermenistan'ı kendi etki alanı altına alma politikası izliyor. Bu durumda Ermeni devleti, kurulduğu günden bu yana komşu ülkelere yönelik toprak talepleri ve saldırgan dış politikası ile Kafkasya bölgesine büyük bir tehdit oluşturmuştur. Nitekim yabancı güçlerin siyasi bir "oyuncağı" haline gelen Ermenistan'ın Güney Kafkasya'daki varlığı, bölgeyi bir kıvılcımla patlayabilen “barıt çəlləyinə” dönüştürmüştür. Ermənistanın iqtisadiyyatı xeyli inkişafın arxasındadır. Hemen hiçbir bölgesel ya da uluslararası projeye katılamayan Ermenistan, hala bataklığa saplanmış durumda. Ermenistan ile Azerbaycan arasındaki "ne barış ne de savaş" durumunun yaklaşık otuz yıl devam etmesi, Azerbaycan'ın güvenliğine ve gelecekteki demokratik gelişimine bir tehdit olmuştur. Bu durum, aynı zamanda tüm Güney Kafkasya bölgesindeki istikrarsızlığın kaynağı olmuştur.

Azerbaycan Cumhurbaşkanı Başkomutan Sayın İlham Aliyev'in önderliğinde Şanlı Ordumuzun zaferi Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü sağlamıştır. Cumhurbaşkanıımızın izlediği düşünceli ve ileri görüşlü dış politika, bölgede yeni bir jeopolitik yapılanmanın oluşmasına yol açmıştır. İkinci Karabağ Savaşı'ndan sonra Güney Kafkasya'nın jeopolitik görünümü değişti. Ermenistan gibi "oyuncak" bir devlet çevre bölgelere yönelik tehdidi sona erdi. Azerbaycan Respublikasının toprak bütünlüğünün sağlanması, işgal sırasında uyuşturucu kaçakçılığı, uluslararası terörizm ve yasadışı göçün yuvası haline gelen İran İslam Cumhuriyeti ile 132 kilometrelik sınır hattı, Azerbaycan sınır muhafızlarının kontrolüne girdi. (İranla sərhədin. 2020) Bu bağlamda, İran dahil tüm bölgenin güvenliğine yönelik ciddi bir tehdit ortadan kaldırılmıştır. Bu nedenle, Azerbaycan'ın bölgede jeopolitik istikrarı koruyan ana devlet olduğu sonucuna varılabilir.

Rusya'nın arabuluculuğuyla ateşkes anlaşmasının imzalanması, bu ülkenin Kafkasya'daki çatışmaları "dondurma" politikasının sürdürülebilir olduğunu gösterdi. Dünyanın küreselleşmeye doğru ilerlediği ve entegrasyonun yoğunlaştığı bir dönemde, büyük ve komşu ülkeleri Güney Kafkasya'dan çekmekten çok, tam tersine bölgede barış ve güvenliğin sağlanması koşullarında her alanda dostane devletlerarası ilişkiler ve karşılıklı yarar sağlayan işbirliği için koşullar yaratmak daha doğru olacaktır. Azerbaycan'ın bir bölge lideri olarak rolü çok açık ve gelecekte de büyümeye devam edecek.

Azerbaycan ordusunun Ermeni saldırganlara karşı kazandığı zafer ve cumhuriyetimizin toprak bütünlüğünün yeniden tesis edilmesi ile, tarihte daha önce olduğu gibi, Türk faktörü Azerbaycan ve Kafkasya'da yeniden kazandı ve gelecekte Türk birliğinin dünya çapında güçlenmesine ve gelişmesine güçlü bir ivme verdi. Azerbaycan halkının zaferi, modern Batı dünyasında çeşitli nedenlerle İslamofobi ve Türkofobinin var olduğu bir durumda Türk Birliği'nin parlak geleceğinin temel taşıdır.

Azerbaycan Cumhuriyeti ile Türkiye, Rusya, Amerika, Avrupa, İran, Çin ve diğer ülkelerle eşit ilişkiler sistemi var. Azerbaycan, Sovyet sonrası Kafkasya'da jeopolitik, sosyal, yönetim ve enerji

taşımacılığı alanlarında reformların sürdürülebilirliğini tam olarak sağlayan ülkedir. Güney Kafkasya'da ve dünyada belirli ekonomik projelerde alınan önlemler, Azərbaycan'ın çeşitli uluslararası kuruluşlara aktif katılımı, ülkenin bölgesel ve küresel jeopolitik süreçlerdeki önemini artırmaktadır. Sonuç olarak Azərbaycan, Güney Kafkasya'da konumunu güçlendiren ve ulusal çıkarlarını daha büyük ölçüde temin edebilen tek devlettir.

KAYNAKÇA

“Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ermənistan Respublikasının baş naziri və Rusiya Federasiyasının Prezidentinin bəyanatı” (2020) <https://president.az/articles/45924>

Azərbaycan Müdafiə Nazirliyi bəyanat yayıb (2020)

<https://www.trt.net.tr/azerbaycan/turk-dunyasi/2020/09/27/az-rbaycan-mudafi-nazirliyi-b-yanat-yayib-1497903>

Akaba, Natella (2012). Северокавказский фактор в абхазо-грузинском вооруженном конфликте 1992-1993 гг ISBN: 978-1-906677-98-5. Ss. 25-33, London

“Amnesty International”ın və “Human Rights Watch”ın son açıqlamaları dünya ictimaiyyətinin nəhayət ayıldığını göstərir (2020).

[https://azertag.az/xeber/Amnesty Internationalin ve Human Rights Watchun son ac hiqlamalari dunya ictimaiyyetinin nehayet ayildigini gosterir-1628771](https://azertag.az/xeber/Amnesty-Internationalin-ve-Human-Rights-Watchun-son-ac-hiqlamalari-dunya-ictimaiyyetinin-nehayet-ayildigini-gosterir-1628771)

Arzumanlı, Vaqif, Nazim Mustafa (1998). Tarixin qara səhifələri.İ Deportasiya. Soyqırım.

Qaçqınlıq . Bakı, ss. 129-238

Ağdamda Türkiyə-Rusiya Birgə Monitoring Mərkəzi açılıb (2021) <http://www.respublica-news.az/index.php/dig-r-x-b-rl-r/dig-r-x-b-rl-r/item/31854-aghdamda-turkiyae-rusiya-birzhae-monitoring-maerkaezi-ach-l-b>.

Bakının Azadlıq meydanında Vətən müharibəsində Qələbəyə həsr olunmuş Zəfər paradı keçirilib (2020). <https://mod.gov.az/az/news/bakinin-azadliq-meydaninda-veten-muharibesinde-qelebeye-hesr-olunmus-zefer-paradi-kecirilib-yenilenib-2-video-34043.html>,

Bişkek protokolu -Atəşkəs razılaşmasından 23 il keçir (2017)

<https://azvision.az/news/117248/biskek-protokolu--ateskes-razilasmasindan-23-il-kecir.html>

Dadaşova, Ramilə (2020). Cənub Qafqazda olan münaqişələrin səbəb və nəticələri. [Journal of Crises and Political Research](https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1480687), <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1480687>, ss. 115-155

Dağlıq Qarabağ münaqişəsi (2005). Bakı, 2005, 381 s.

Davutoğlu, Ahmet (2016). Stratejik derinlik. Türkiyenin uluslararası konumu. İstanbul, s.585

De Vaal, Tomas (2008) Qarabağ Ermənistan və Azərbaycan sülh və savaş yollarında. Bakı,

344 s.

De Vaal, Tom: «Если настоящая война начнется в самом Нагорном Карабахе, ситуация станет отчаянной», (2020). <https://www.ekhokavkaza.com/a/30895462.html>

Documents of International organizations on the Armenia-Azerbaijan conflict (2002).

Baku, p. 614

Gürzel, Aylin (2014). Turkey's role as a regional and global player and its power capacity: Turkey's engagement with other emerging states. Revista de Sociologia e Politika. Vol.22, №50. http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0104-44782014000200007

Əhmədov, Elçin (2015). Ermənistanın Azərbaycanla təcavüzü. III kitab, Bakı, ss. 18-50.

Əliyev, İlham (2001). Mən istənilən səviyyədə istənilən mübarizəyə hazıram. Bakı.

Hacıyev, Sani (2020) İkinci Qarabağ müharibəsi və Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri. Geostrategiya. №05/06 (59/60), Bakı, ss.23-28

Həsənov, Əli (2015). Azərbaycanın geosiyasəti. Bakı, s.1056.

Həsənov, Əli (2010). Geosiyasət. Bakı, s.604.

Həsənov, Rauf (2009) Gürcü-osetin münaqişəsi. Tarix və onun problemləri. №1-2, Bakı, ss.261-270.

Hüseynova, İradə (2008). Heydər Əliyev və Qafqazda sülh prosesi. Bakı, s. 670.

Hüseynova, İradə (2018). Qafqaz xalqları tarixi, Bakı, s.1248.

Hüseynova, İradə (2016). Tarix. Zaman. Düşüncələr. Coxcildli əsər. 1 cild. Bakı, s.510.

Hüseynova, İradə (2004). Müstəqil Azərbaycan Dövlətinin qurucusu, Bakı, s.470

Hüseynova, İradə (2015). Azərbaycan müasir dünyada: demokratik inkişaf yolu və tarixi nailiyyətlər. Bakı, ss.230-258

İmanov, Kamran (2015). Erməniçilik uydurmaları digər xalqların hüquqlarına xələl gətirir. Bakı, s.92

İranla sərhədin tam bərpa edilməsi ölkəmizə nə vəd edir? (2020) <https://azvision.az/news/235013/-iranla-serhedin-tam-berpasi-olkemize-ne-ved-edir--serh-.html>.

Marxulia, Quram (2010). Armeniya v poiskax Armenii. Tbilisi, <https://textarchive.ru/c-2065873-pall.html>

Mehdiyev, Ramiz. (2006). Milli məfkürə, dövlətçilik, müstəqillik yolu ilə: məqalələr, çıxışlar, müsahibələr. II c., Bakı.

Məmmədova, İradə (2020) Dağlıq Qarabağ münaqişəsi və həlli <http://www.science.az/news/open/15054>

Nəsimov., Elşən (2006). ABŞ və Türkiyənin Qafqaz geosiyasi regionunda strateji maraqları və

Azərbaycan Respublikası. Bakı, s. 314.

“Posledniye qodı naiboleyye poslrdovatelnım i zainteressovannım storonnikom vozvrasheniya Karabaxa Azerbayjanu bila Rossiya” (2019). Основатель Карабахского движения, политолог Игорь Мурадян. Минутка истории. <https://www.radiovan.fm/station/article/10424>

RF Müdafiə Nazirliyi: Rusiya və Türkiyə Dağlıq Qarabağda atəşkəsə nəzarət üzrə birgə mərkəz barədə razılaşma əldə ediblər (2020) <http://yap.org.az/az/view/news/47802/rf-mudafie-nazirliyi-rusiya-ve-turkiye-dagliq-qarabagda-ateshkese-nezaret-uzre-birge-merkez-barede-razilashma-elde-edibler>

Rau, Yohannes. (2010). Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin nizamlamasına dair Avropanın mövqeyi. Azərbaycan Focus. №2, Bakı, ss.107-117

Razrıv Daqomıjskoqo soqlaşeniya mojet privesti k voyne (2004) <https://www.rbc.ru/society/21/07/2004/5703c4269a7947dde8e0bec4>

Vətən müharibəsində şəhid olmuş hərbi qulluqçuların siyahısı (2020) <https://mod.gov.az/az/news/veten-muharibesinde-sehid-olmus-herbi-qulluqcularin-siyahisi-34025.html>